

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

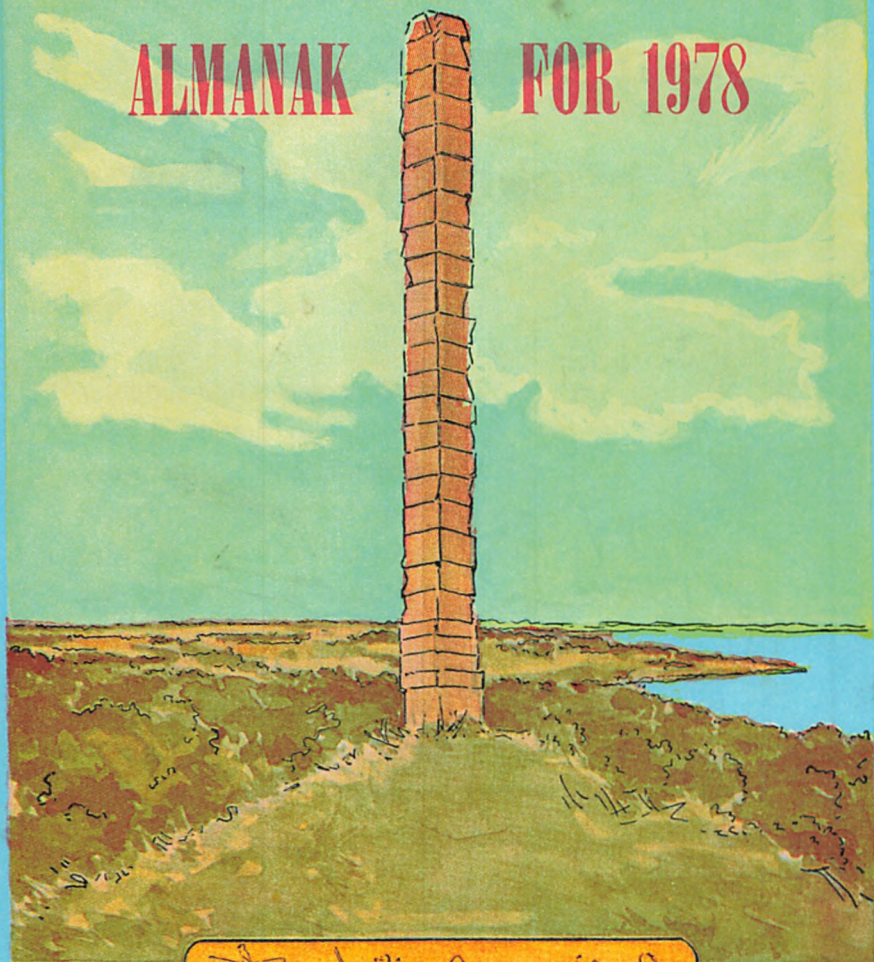
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

ALMANAK

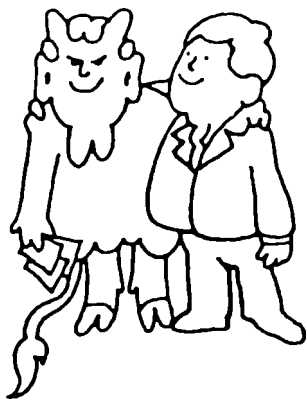
FOR 1978

18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN

Terminen:

Vi husker - og betaler

Vil De holde terminsudgifter for sig, kan vi stille et budgetskema op over disse udgifter for et helt år, så vi kan se, hvor meget der skal overføres hver måned fra Deres faste konto i banken til Deres familiekonto.

Herfra hentes pengene til betaling ved terminerne. På Deres terminskonto forrentes pengene på bankbog med 3 måneders opsigelse.

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

SPROGFORENINGENS ALMANAK FOR 1978

85. ÅRGANG

Udgivet af Sprogforeningen - Redaktion: Jørgen Mågård

DY-PO TRYK - SØNDERBORG 1977

Der er mange steder, man kan få et godt råd.

Når det drejer sig om økonomi. Ta' en snak med os.

DEN DANSKE BANK
AF 1871 AKTIESELSKAB

INDHOLDSFORTEGNELSE

Formørkelser og planeter 1978.....	4	Hans D. Fredsred, Landeby.....	141
Kalender og tidevandstabel.....	6	Johannes Ankersen, Flensborg.....	143
Højvandet ved vestkysten.....	30	Christian Becker, Asserballe.....	144
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig.....	30		
Solens op- og nedgang. Korrektioner for Sønderjylland.....	31	HÅNDBOG:	
Dronning Margrethe fortæller om sine sønderjyske ferier.....	33	Det danske kongehus.....	146
Troels Fink: Da Landeværnet blev til i 1927.....	49	Regering og folketing.....	147
Karl Otto Meyer: Ingen grund til mismod.	59	Folketingsvalget den 15. febr. 1977.....	148
Willy-August Linnemann: Fjordens bølger	66	Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds.....	148
Georg Søndergaard: Sønderjysk før og nu.....	78	Valgt i Sønderjyllands amtskreds.....	149
Sigfred Andresen: Som det høss sæ.....	87	Amt og kommuner.....	150
Peter Petersen, Branderup: Kongens bedste og tapreste mand.....	93	Amrådets medlemmer.....	152
H. P. Fogtmann: Sønderjyllands amtsprogramråd.....	103	Kommuner i Sønderjyllands amt.....	154
Peter Petersen, Stenderup: Billedhuggeren Johannes Sophus Gelert.....	111	Foreninger, institutioner, organisationer m.v.....	158
Chr. Stenz: Et nazimøde i Tønder i 1933..	116	Kunstforeninger.....	162
Aage Jensen: Død i frihedens time.....	120	Undervisning, efterskoler, højskoler m. v..	162
		Biblioteker og arkiver.....	165
MINDEORD:		Museer.....	166
J. Th. Arnfred, Askov.....	124	Landbrug.....	168
Boy Jessen, Nebraska, USA.....	128	Landboforeninger.....	172
H. P. Sørensen, Gram.....	129	Husmandsforeninger.....	174
Tøge Tychsen, Dynt.....	130	Husdyrbrugsorganisationer.....	176
Aksel Skøtt, Langetved.....	131	Skovbrug.....	178
Frode Beyer, Rinkenæs.....	132	Husholdningsforeninger.....	178
Edmund Melander, Haderslev.....	134	Mejeriforeninger.....	180
Mette Fog Pedersen, Rødding.....	136	Slagterier og kreatureksport.....	181
Hans Peter Jacobsen, Blegbæk.....	138	Det Jydske Haveselskab.....	182
Annelise Petersen, Solkær.....	139	Handel.....	184
Laurids Lauridsen, Gråsten.....	140	Håndværk og industri.....	188
		Finansiering.....	192
		Turistforeninger.....	194
		Danske institutioner og foreninger i Sydslesvig.....	196
		Markedsfortegnelse for 1978.....	202
		Jagt.....	204

© Sprogforeningens Almanak

Citater — med tydelig kildeangivelse — tilladt
i henhold til gældende regler.

ISBN 87-85174-15-7

*Tekster til næste udgave må — såfremt anden aftale ikke foreligger
— være indsendt inden 1. marts 1978. Manuskripter til mindeord
modtages dog indtil 1. august.*

SPROGFORENINGENS ALMANAK

Redaktion: Jørgen Mågård, Bovvej 4, 6330 Padborg

Formørkelser i året 1978

1. **Total måneformørkelse** den 24. marts. Den afsluttende partielle del af formørkelsen er synlig i Danmark fra Månens opgang til formørkelsens ophør. Formørkelsen begynder kl. 15³³^m og slutter kl. 19¹²^m. Totaliteten begynder kl. 16³⁷^m og slutter kl. 18⁰⁸^m. I København står Månen op kl. 18³⁷^m.
2. **Partiel solformørkelse** den 7. april, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i den sydligste del af Afrika, på sydspidsen af Syd-Amerika, i dele af Antarktis samt i den sydligste del af Atlanterhavet.
3. **Total måneformørkelse** den 16. september, synlig i hele Danmark. Formørkelsen begynder kl. 18²⁰^m og slutter kl. 21⁴⁸^m. Totaliteten begynder kl. 19²⁴^m og slutter kl. 20⁴⁴^m.
4. **Partiel solformørkelse** den 2. oktober, usynlig i Danmark. Formørkelsen kan ses i Norge, i hele Sverige på nær Skåne, i Finland, i den nordøstlige del af europæisk U.S.S.R., i den nordøstlige del af Asten samt i den nordvestligste del af Stillehavet.

Planeterne i året 1978

Merkur er solsystemets inderste planet. Den er i almindelighed Solen så nær, at den ikke kan ses med det blotte øje. Merkur menes ligesom Månen at være en gold, atmosfæreløs klode, og temperaturen på dens kraterdækkede overflade varierer mellem +400°C og -100°C.

Planetens vil set fra Jorden bevæge sig fra den ene side af Solen til den anden flere gange i årets løb. Den 24. marts, 22. juli og 16. november er den længst øst for Solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 2 timer, $\frac{1}{4}$ time og $\frac{1}{4}$ time efter Solen. Den 11. januar, 9. maj, 4. september og 24. december er den længst vest for Solen og står da op henholdsvis $1\frac{1}{4}$ time, $\frac{1}{4}$ time, $1\frac{1}{4}$ time og 2 timer før denne.

Venus er den næste planet i rækken fra Solen og den, der kommer Jorden nærmest. Dens størrelse og masse er omtrent som Jordens, og den er omgivet af et tæt skylag, der hindrer direkte iagttagelse af dens overflade. Besøg af en række rumsonder har vist, at temperaturen på planetens overflade er nær +500°C, og atmosfæretrykket er ca. 100 gange større end på Jorden. Venusatmosfæren består hovedsagelig af kuldioxyd.

Planetens tilsyneladende bevægelse er meget lig Merkurs, men noget langsommere, og Venus når større vinkelafstand fra Solen. Den 22. januar er den i øvre konjunktion med Solen, den 29. august er den længst øst for Solen og går da i København ned $\frac{1}{4}$ time efter Solen, den 7. november er den i nedre konjunktion. Venus lyser stærkest den 3. oktober og den 14. december.

Mars er den jordnæreste af de ydre planeter. Dens afstand fra Jorden varierer mellem ca. 56 mill. km og ca. 378 mill. km. Når den ved opposition er nærmest, overgås den i lysstyrke kun af Venus; når den er fjernest, er den ikke klarere end Nordstjernen. Mars, der er omgivet af 2 måner, har en tynd atmosfære, og overfladestrukturerne kan svagt skimtes i store kikkerter. Besøg af rumsonder har vist, at ca. 40% af marsoverfladen er dækket af kratere, men desuden er der store jævne områder og områder med en kaotisk bjergstruktur.

Mars står ved årets begyndelse i Krebsen, i begyndelsen af februar går den ind i Tvillingerne, i begyndelsen af april tilbage til Krebsen, midt i maj ind i Løven, i slutningen af juli ind i Jomfruen, i begyndelsen af oktober ind i Vægten, i slutningen af oktober ind i Skorpionen, midt i november ind i Ophiuchus og i begyndelsen af december ind i Skytten, hvor den forbliver resten af året. Mars er i opposition til Solen den 22. januar. Den står i syd i begyndelsen af januar kl. 2, omkring 1. april kl. 19 $\frac{1}{2}$, i slutningen af juni kl. 16 $\frac{1}{2}$, i slutningen af september kl. 14 og ved årets udgang kl. 12 $\frac{1}{2}$.

Jupiter er den største af planeterne. Den er omgivet af 13, muligvis 14, måner, hvoraf de klareste kan ses i selv ret små kikkerter. Jupiter er omgivet af et tæt skylag, som udviser en iøjnefaldende bæltestruktur parallel med ækvator. Et ejendommeligt fænomen er den Store Røde Plet, hvis natur er ukendt.

Jupiter går ved årets begyndelse ind i Tyren, i begyndelsen af april ind i Tvillingerne og i slutningen af august ind i Krebsen, hvor den forbliver året ud. Jupiter kommer ikke i opposition til Solen i 1978. Den står i syd i begyndelsen af januar kl. 23, i slutningen af marts kl. 17 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af juli kl. 12 $\frac{1}{2}$, omkring 1. oktober kl. 8 og i slutningen af december kl. 2 $\frac{1}{2}$.

Saturn er den yderste af de i oldtiden kendte planeter. Den er omgivet af 10 måner og et iøjnefaldende ringsystem, der kan ses i en god kikkert. Ringsystemets plan danner en vinkel på 27° med planetens baneplan. Under et omløb om Solen, der varer 29 $\frac{1}{2}$ år, vil ringen ses skiftevis fra oversiden, fra kanten, fra undersiden og fra kanten. I 1973 var den sydlige side af ringen i maximum, og i 1980 vil ringen ses fra kanten.

Saturn står hele året i Løven. Den er i opposition til Solen den 16. februar. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 3 $\frac{1}{2}$, i slutningen af marts kl. 21 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af juli kl. 15 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af oktober kl. 10 og ved årets udgang kl. 4 $\frac{1}{2}$.

Uranus blev opdaget i 1781 af W. Herschel. Den er omgivet af 5 måner, der kun kan ses i store kikkerter, samt af et ringsystem, der opdagedes i 1977. Planeten er endvidere ejendommelig derved, at dens rotationsakse er tippet over og er omtrent sammenfaldende med baneplanen.

Uranus, som under særligt gunstige forhold netop kan skimtes med det blotte øje, står hele året i Vægten. Den er i opposition til Solen den 5. maj og står da omkring midnat mod syd 18 $\frac{1}{2}$ ° over Københavns horisont.

Neptun blev opdaget i 1846 ud fra beregninger af dens position, og efter at dens eksistens var forudsagt på grund af uregelmæssigheder i Uranus' banebevægelse. Neptun, der ikke er synlig for det blotte øje, er omgivet af 2 måner.

Neptun står hele året i Ophiuchus. Den er i opposition til Solen den 8. juni og står da omkring midnat mod syd 13° over Københavns horisont.

Pluto, der blev opdaget i 1930, er den yderste, kendte planet i solsystemet. Den er lyssvag og kan kun ses i store kikkerter.

Pluto står hele året i Jomfruen. Den er i opposition til Solen den 5. april.

JANUAR 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 4 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 31 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S. 1	Nytår	Solens radius 16'17"	8 41	15 45	23 57	11 14
<i>Fadervor, Matth. 6, 5-13. 1' række, Luk. 2, 21.</i>						
uge 1						
M. 2	Abel	{ ○ s. kv. 13 ^h 7 ^m . Jorden nærmest Solen. Vega	8 41	15 46	—	11 35
Ti. 3	Enoch	{ kulm. midn. m. n.	41	48	1 11	11 59
O. 4	Methusalem	{ Tusmørket varer 52 ^m	40	49	2 28	12 27
To. 5	Simeon	{ Sirius kulm. midn.	40	50	3 47	13 0
F. 6	Hellig 3 konger		39	52	5 4	13 43
L. 7	Knud hertug	{ Erhardt	39	53	6 17	14 37
S. 8	L. s. e. h. 3 k.	{ (nærmest Jorden	38	55	7 20	15 43
<i>Jesus velsigner de små børn, Mark. 10, 13-16.</i>						
<i>1' række, Luk. 2, 42 til enden.</i>						
M. 9	Julianus	● n. m. 5 ^h 0 ^m uge 2	8 38	15 56	8 12	16 59
Ti. 10	Paul eremit		37	58	8 53	18 20
O. 11	Hyginus	{ Tusmørket varer 50 ^m	36	16 0	9 26	19 42
To. 12	Reinhold	{ Merkur st. vestl. elong.	35	1	9 54	21 3
F. 13	Hilarius		34	3	10 18	22 20
L. 14	Felix		33	5	10 40	23 34
S. 15	2. s. e. h. 3 k.	Maurus	32	7	11 2	—
<i>Zakæus, Luk. 19, 1-10. 1' række, Joh. 2, 1-11.</i>						
M. 16	Marcellus	{ ○ f. kv. 4 ^h 3 ^m uge 3 Castor kulm. midn.	8 31	16 9	11 25	0 45
Ti. 17	Antonius	{ Procyon kulm. midn.	30	10	11 50	1 54
O. 18	Prisca	{ Tusmørket varer 49 ^m	28	12	12 18	2 59
To. 19	Pontianus	{ Pollux kulm. midn.	27	14	12 51	4 1
F. 20	{ Fabian og Sebastian		26	16	13 30	4 58
L. 21	Agnes	{ (fjernest Jorden	24	18	14 16	5 49
S. 22	Septuagesima	{ Vincentius Mars i opp. til Solen	23	20	15 8	6 34
<i>De betroede talenter, Matth. 25, 14-30.</i>						
<i>1' række, Matth. 20, 1-16.</i>						
M. 23	Emerentius	uge 4	8 21	16 22	16 7	7 12
Ti. 24	Timotheus	○ f. m. 8 ^h 56 ^m	20	24	17 9	7 45
O. 25	Pauli omv.	{ Tusmørket varer 47 ^m	18	26	18 16	8 13
To. 26	Polycarpus		17	28	19 24	8 38
F. 27	Chrysostomus		15	31	20 34	9 0
L. 28	Fred. 6. føds.	Carolus Magnus	13	33	21 46	9 21
S. 29	Sexagesima	Chr. 7. føds. Valerius	12	35	22 59	9 43
<i>Sedens vækst, Mark. 4, 26-32.</i>						
<i>1' række, Luk. 8, 4-15.</i>						
M. 30	Adelgunde	uge 5	8 10	16 37	—	10 5
Ti. 31	Vigilius		8	39	0 13	10 31

Januar 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	6.10	18.44
2.	6.50	19.29
3.	7.40	20.30
4.	8.48	21.46
5.	10.14	22.02
6.	11.30	-
7.	0.12	12.39
8.	1.14	13.39
9.	2.07	14.32
10.	2.56	15.22
11.	3.43	16.10
12.	4.26	16.55
13.	5.10	17.30
14.	5.54	18.25
15.	6.36	19.08
16.	7.21	19.57
17.	8.13	20.54
18.	9.16	22.02
19.	10.35	23.24
20.	11.59	-
21.	0.30	12.58
22.	1.19	13.43
23.	2.00	14.21
24.	2.37	14.56
25.	3.09	15.29
26.	3.43	16.02
27.	4.15	16.36
28.	4.46	17.09
29.	5.17	17.42
30.	5.51	18.20
31.	6.27	19.02

FEBRUAR 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 ^h 35 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 3 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
O. 1	Brigida	{ Tusmørket varer 46 ^m ○ s. kv. 0 ^h 51 ^m . { Solens radius 16'15"	8 6	16 41	1 29	11 1
To. 2	Kyndelmise	Deneb kulm. midn.m.n.	4	43	2 44	11 38
F. 3	Blasius		2	45	3 56	12 24
L. 4	Veronica		0	48	5 2	13 22
S. 5	Fastelavn	{ Quinquagesima. Esto { mihi. Agathe. { (nærmest Jorden	7 58	50	5 58	14 31
<i>Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden.</i>						
<i>1' række, Matth. 3, 13 til enden.</i>						
M. 6	Dorothea	uge 6	7 56	16 52	6 44	15 48
Ti. 7	Hvide tirsdag	Richard ● n. m. 15 ^h 54 ^m	54	54	7 21	17 10
O. 8	Aske onsdag	{ Corintha { Tusmørket varer 45 ^m	52	56	7 52	18 32
To. 9	Apollonia		50	59	8 18	19 52
F. 10	Scholastica		48	17 1	8 42	21 10
L. 11	Euphrosyne		46	3	9 5	22 25
S. 12	1. s. i fasten	{ Quadragesima. { Invocavit. Eulalia	44	5	9 28	23 36
<i>Hvem er den største?, Luk. 22, 24-32.</i>						
<i>1' række, Matth. 4, 1-11.</i>						
M. 13	Benignus	uge 7	7 42	17 7	9 53	—
Ti. 14	Valentinus	○ f. kv. 23 ^h 11 ^m	39	9	10 21	0 44
O. 15	Tamperdag	{ Faustinus { Tusmørket varer 43 ^m	37	12	10 52	1 49
To. 16	Juliane	Saturn i opp. til Solen	35	14	11 29	2 48
F. 17	Findanus	(fjernest Jorden	32	16	12 12	3 42
L. 18	Concordia		30	18	13 2	4 29
S. 19	2. s. i fasten	Reminiscere, Ammon	28	20	13 57	5 10
<i>Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark. 9, 17-29.</i>						
<i>1' række, Matth. 15, 21-28.</i>						
M. 20	Eucharis	uge 8	7 25	17 22	14 58	5 45
Ti. 21	Samuel		23	25	16 4	6 15
O. 22	Peters stol	Tusmørket varer 42 ^m	21	27	17 12	6 41
To. 23	Papias	○ f. m. 2 ^h 26 ^m	18	29	18 22	7 5
F. 24	Matthias	Regulus kulm. midn.	16	31	19 34	7 27
L. 25	Victorinus		14	33	20 48	7 49
S. 26	3. s. i fasten	Oculi, Inger	11	35	22 2	8 12
<i>Løgnens fader, Joh. 8, 42-51.</i>						
<i>1' række, Luk. 11, 14-28.</i>						
M. 27	Leander	uge 9	7 9	17 37	23 18	8 37
Ti. 28	Øllegård		6	40	—	9 5

Februar 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	7.14	19.56
2.	8.17	21.09
3.	9.41	22.31
4.	11.07	23.49
5.	-	12.26
6.	0.58	13.29
7.	1.55	14.24
8.	2.44	15.10
9.	3.29	15.55
10.	4.10	16.36
11.	4.50	17.17
12.	5.28	17.58
13.	6.06	18.36
14.	6.47	19.18
15.	7.35	20.09
16.	8.34	21.10
17.	9.46	22.25
18.	11.17	23.54
19.	-	12.30
20.	0.51	13.18
21.	1.35	13.56
22.	2.10	14.31
23.	2.44	15.03
24.	3.17	15.39
25.	3.51	16.12
26.	4.24	16.46
27.	4.57	17.21
28.	5.31	17.58

MARTS 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 ^h 38 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 23 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
O. 1	Albinus	{Tusmørket varer 42 ^m {Solens radius 16' 10" ● s. kv. 9 ^h 34 ^m	7 4	17 42	0 32	9 39
To. 2	Simplicius		1	44	1 44	10 21
F. 3	Kunigunde		6 59	46	2 50	11 13
L. 4	Adrianus		56	48	3 48	12 15
S. 5	Midfaste		54	50	4 37	13 27
{Lætare, Theophilus. {(nærmest Jorden						
Jesus livets brød, Joh. 6, 35-51. 1' række, Joh. 6, 1-15.						
M. 6	Gotfred	uge 10	6 51	17 52	5 17	14 44
Ti. 7	Perpetua		49	54	5 50	16 4
O. 8	Beata	Tusmørket varer 41 ^m	46	56	6 18	17 24
To. 9	40 riddere	● n. m. 3 ^h 36 ^m	43	58	6 43	18 43
F. 10	Ædel		41	18 0	7 6	20 0
L. 11	Fred. 9. føds.	Thala	38	2	7 30	21 14
S. 12	5. s. i fasten	Judica, Gregorius	36	4	7 54	22 25
Marie lousang, Luk. 1, 46-56. 1' række, Luk. 1, 26-38.						
M. 13	Macedonius	uge 11	6 33	18 7	8 21	23 32
Ti. 14	Eutychius		31	9	8 51	—
O. 15	Zacharias	Tusmørket varer 41 ^m	28	11	9 26	0 35
To. 16	Gudmund	● f. kv. 19 ^h 21 ^m	25	13	10 7	1 32
F. 17	Gertrud	{ fjernest Jorden	23	15	10 54	2 22
L. 18	Fred. 3. føds.	Alexander	20	17	11 47	3 6
S. 19	Palmesøndag	Joseph	18	19	12 46	3 43
Jesus salves i Bethania, Mark. 14, 3-9. 1' række, Matth. 21, 1-9.						
M. 20	Gordius	uge 12	6 15	18 21	13 49	4 15
Ti. 21	Benedictus	Jævn døgn	12	23	14 56	4 43
O. 22	Paulus	Tusmørket varer 42 ^m	10	25	16 5	5 8
To. 23	Skærtorsdag	Fidelis	7	27	17 17	5 31
F. 24	Langfredag	{Ulrica, Merkur st. østl. {elong. ○ f. m. 17 ^h 20 ^m , {Måneform.	5	29	18 31	5 53
L. 25	Mariz bebud.		2	31	19 47	6 16
S. 26	Påskedag	Gabriel	5 59	33	21 4	6 40
Kristi opstandelse, Matth. 28, 1-8. 1' række, Mark. 16, 1-7.						
M. 27	2. påskedag	Kastor	5 57	18 35	22 21	7 8
Ti. 28	Dr. Ingrid	Eustachius	54	37	23 35	7 41
O. 29	Jonas	Tusmørket varer 42 ^m	52	39	—	8 21
To. 30	Quirinus		49	41	0 44	9 10
F. 31	Fred. 5. føds.	{Balbina. (nærmest Jor- {den. ● s. kv. 16 ^h 11 ^m	46	43	1 44	10 8

Marts 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	6.10	18.40
2.	6.57	19.31
3.	7.59	20.41
4.	9.23	22.04
5.	10.50	23.28
6.	-	12.12
7.	0.41	13.18
8.	1.40	14.10
9.	2.28	14.57
10.	3.10	15.37
11.	3.50	16.15
12.	4.26	16.52
13.	5.03	17.27
14.	5.38	18.02
15.	6.16	18.40
16.	7.00	19.24
17.	7.55	20.21
18.	9.02	21.32
19.	10.21	22.55
20.	11.47	-
21.	0.10	12.41
22.	0.53	13.22
23.	1.38	13.59
24.	2.13	14.34
25.	2.49	15.10
26.	3.25	15.46
27.	4.00	16.22
28.	4.36	17.00
29.	5.16	17.40
30.	5.59	18.23
31.	6.50	19.17

APRIL 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 1 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 14 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Hugo	Solens radius 16' 2"	5 44	18 45	2 35	11 16
S. 2	1. s. e. påske	Quasimodo, Theodosius	41	47	3 16	12 29
<i>Vogt mine får, Joh. 21, 15-19.</i>						
1' række, Joh. 20, 19 til enden.						
M. 3	Nicetas	uge 14	5 39	18 49	3 50	13 46
Ti. 4	Ambrosius		36	51	4 19	15 4
O. 5	Irene	{Tusmørket varer 43 ^m . {Pluto i opp. til Solen	33	53	4 45	16 22
To. 6	Sixtus		31	55	5 8	17 38
F. 7	Egesippus	● n. m. 16 ^h 15 ^m	28	57	5 31	18 53
L. 8	Chr. 9. føds.	Janus	26	59	5 55	20 6
S. 9	2. s. e. påske	{Misericordia, Domini, {Procopius	23	19 1	6 21	21 15
<i>Hyrden og fårene, Joh. 10, 22-30.</i>						
1' række, Joh. 10, 11-16.						
M. 10	Ezechiel	uge 15	5 21	19 3	6 50	22 21
Ti. 11	Leo		18	5	7 23	23 21
O. 12	Chr. 4. føds.	{Julius {Tusmørket varer 44 ^m	16	7	8 1	—
To. 13	Justinus		13	9	8 46	0 14
F. 14	Tiburtius	{ fjernest Jorden	11	11	9 36	1 1
L. 15	Chr. 5. føds.	{Olympia {● f. kv. 14 ^h 56 ^m . {Spica kulm. midn.	8	13	10 33	1 41
S. 16	3. s. e. påske	{Jubilate, Margrethe 2 {fødsel, Mariane	6	15	11 33	2 14
<i>Vejen, sandheden og livet, Joh. 14, 1-11</i>						
1' række, Joh. 16, 16-22.						
M. 17	Anicetus	uge 16	5 3	19 17	12 38	2 44
Ti. 18	Eleutherius		1	19	13 46	3 9
O. 19	Daniel	Tusmørket varer 46 ^m	4 58	21	14 56	3 33
To. 20	Sulpicius		56	23	16 9	3 55
F. 21	Bededag	Florentius	53	25	17 25	4 17
L. 22	Cajus		51	27	18 43	4 41
S. 23	4. s. e. påske	{Cantate, Georgius. {○ f. m. 5 ^h 11 ^m .	49	29	20 2	5 7
<i>Sandheden gør fri, Joh. 8, 28-36.</i>						
1' række, Joh. 16, 5-15.						
M. 24	Albertus	uge 17	4 46	19 31	21 19	5 39
Ti. 25	Mark. evang.		44	33	22 33	6 16
O. 26	Cletus	{Tusmørket varer 48 ^m {(nærmest Jorden	41	35	23 38	7 3
To. 27	Charl. Amalie	Ananias	39	37	—	8 0
F. 28	Vitalis	Arcturus kulm. midn.	37	39	0 33	9 6
L. 29	Peter martyr	● s. kv. 22 ^h 2 ^m	35	41	1 18	10 19
S. 30	5. s. e. påske	Rogate, Severus	32	43	1 54	11 35
<i>Jesu bøn for disciplene, Joh. 17, 1-11.</i>						
1' række, Joh. 16, 23-28.						

April 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	7.53	20.24
2.	9.12	21.43
3.	10.35	23.06
4.	11.55	-
5.	0.22	13.00
6.	1.21	13.52
7.	2.09	14.37
8.	2.51	15.16
9.	3.29	15.53
10.	4.04	16.26
11.	4.39	16.59
12.	5.13	17.31
13.	5.51	18.06
14.	6.30	18.46
15.	7.18	19.33
16.	8.16	20.34
17.	9.26	21.50
18.	10.39	23.06
19.	11.47	-
20.	0.08	12.37
21.	0.55	13.21
22.	1.38	14.03
23.	2.18	14.42
24.	2.58	15.22
25.	3.37	16.01
26.	4.19	16.43
27.	5.04	17.27
28.	5.52	18.15
29.	6.47	19.08
30.	7.49	20.11

MAJ 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^t 15 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^t 47 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
M. 1	{Philip {og Jacob	{Voldermisse uge 18 {Solens radius 15 ^t 54 ^m	4 30	19 45	2 24	12 52
Ti. 2	Athanasius		28	47	2 50	14 9
O. 3	Korsmisse	Tusmørket varer 51 ^m	26	49	3 13	15 24
To. 4	Kr. himmelfart	Florian	23	51	3 35	16 38
F. 5	{Danmarks {befrielse	{Gothard. Uranus i {opp. til Solen. {De lyse nætter beg.	21	53	3 58	17 50
L. 6	{Johannes {ante portam		19	55	4 23	19 0
S. 7	6. s. e. påske	{Exaudi, Flavia. {● n. m. 5 ^t 47 ^m	17	57	4 50	20 7
<i>At de alle md være eet, Joh. 17, 20 til enden.</i>						
1 ^t række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4.						
M. 8	Stanislaus	uge 19	4 15	19 59	5 21	21 10
Ti. 9	Caspar	Merkur st. vestl. elong.	13	20 0	5 57	22 7
O. 10	Gordianus	Tusmørket varer 53 ^m	11	2	6 39	22 56
To. 11	Mamertus		9	4	7 27	23 39
F. 12	Pancratius	(fjernerst Jorden	7	6	8 21	—
L. 13	Ingenus		5	8	9 20	0 15
S. 14	Pinsedag	Kristian	3	10	10 23	0 46
<i>Helligåndens komme, Joh. 14, 15-21.</i>						
1 ^t række, Joh. 14, 23 til enden.						
M. 15	2. pinsedag	{Sophie uge 20 {● f. kv. 8 ^t 40 ^m	4 2	20 12	11 28	1 12
Ti. 16	Sara		0	13	12 36	1 36
O. 17	Tamperdag	{Bruno {Tusmørket varer 57 ^m	3 58	15	13 47	1 58
To. 18	Erik		56	17	15 0	2 20
F. 19	Potentiana		55	19	16 16	2 42
L. 20	Angelica		53	21	17 34	3 6
S. 21	Trinitatis	Helene	51	22	18 54	3 35
<i>Ddb i den treenige Guds navn, Matth. 28, 18 til enden. 1^t række, Joh. 3, 1-15.</i>						
M. 22	Castus	○ f. m. 14 ^t 17 ^m . uge 21	3 50	20 24	20 12	4 9
Ti. 23	Desiderius		48	26	21 24	4 52
O. 24	Esther	{Tusmørket varer 60 ^m {(nærmest Jorden	47	27	22 26	5 46
To. 25	Urbanus		45	29	23 16	6 50
F. 26	Kpr. Frederik	Beda	44	30	23 57	8 3
L. 27	Lucian		43	32	—	9 21
S. 28	1. s. e. trin.	Vilhelm	41	33	0 29	10 40
<i>Den rige bonde, Luk. 12, 13-21.</i>						
1 ^t række, Luk. 16, 19 til enden.						
M. 29	Maximinus	● s. kv. 4 ^t 30 ^m uge 22	3 40	20 35	0 56	11 58
Ti. 30	Vigand		39	36	1 20	13 14
O. 31	Petronella	Tusmørket varer 64 ^m	38	38	1 42	14 28

Maj 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	8.58	21.22
2.	10.12	22.39
3.	11.30	23.55
4.	-	12.36
5.	0.57	13.29
6.	1.46	14.14
7.	2.30	14.55
8.	3.08	15.29
9.	3.43	16.01
10.	4.17	16.32
11.	4.50	17.04
12.	5.27	17.34
13.	6.05	18.15
14.	6.47	18.55
15.	7.33	19.42
16.	8.28	20.41
17.	9.16	21.57
18.	10.45	23.09
19.	11.48	-
20.	0.09	12.43
21.	1.01	13.31
22.	1.49	14.17
23.	2.35	15.01
24.	3.20	15.44
25.	4.07	16.31
26.	4.56	17.17
27.	5.47	18.06
28.	6.40	18.58
29.	7.36	19.53
30.	8.38	20.55
31.	9.44	22.05

JUNI 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 2 ^m og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 ^h 27 ^m . Herefter og til månedens ende aftager dagen 5 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Nikomedes	Antares kulm. midn.	3 37	20 39	2 5	15 40
F. 2	Marcellinus	Solens radius 15' 48"	36	40	2 28	16 50
L. 3	Fred. 8. føds.	Erasmus	35	42	2 53	17 57
S. 4	2. s. e. trin.	Optatus	34	43	3 22	19 1
<i>Kristi efterfølgelse, Luk. 14, 25 til enden.</i>						
1' række, Luk. 14, 16-24.						
M. 5	Grundlovsdag	{ Kong Hans' uge 23 fødsel, Bonifacius, ● n.m. 20 ^t 2 ^m	3 33	20 44	3 56	20 0
Ti. 6	Norbertus		32	45	4 35	20 53
O. 7	Jeremias	Tusmørket varer 67 ^m	31	46	5 21	21 38
To. 8	Medardus	{ fjernest Jorden. Nep- tun i opp. til Solen.	31	47	6 12	22 17
F. 9	Primus		30	48	7 10	22 49
L. 10	Onuphrius		30	49	8 11	23 17
S. 11	3. s. e. trin.	{ Prins Henrik, Barnabas apostel	29	50	9 15	23 41
<i>Den fortabte søn, Luk. 15, 11 til enden.</i>						
1' række, Luk. 15, 1-10.						
M. 12	Basilius	uge 24	3 29	20 51	10 21	—
Ti. 13	Cyrillus	{ ○ f. kv. 23 ^t 44 ^m . Ca- pella kulm. midn. m. n.	28	51	11 29	0 3
O. 14	Rufinus	Tusmørket varer 69 ^m	28	52	12 39	0 24
To. 15	Valdemarsdag	Vitus	28	53	13 52	0 46
F. 16	Tycho		28	53	15 8	1 8
L. 17	Botolphus		27	54	16 25	1 33
S. 18	4. s. e. trin.	Leontius	27	54	17 44	2 4
<i>Elsk Eders fjender, Matth. 5, 43 til enden.</i>						
1' række, Luk. 6, 36-42.						
M. 19	Gervasius	uge 25	3 27	20 55	19 0	2 41
Ti. 20	Sylverius	○ f.m. 21 ^t 31 ^m	27	55	20 9	3 29
O. 21	Albanus	{ Tusmørket varer 70 ^m (nærmest Jorden Solhverv, længste dag	28	55	21 7	4 28
To. 22	{ 10000 martyrer		28	55	21 53	5 39
F. 23	Paulinus		28	55	22 30	6 58
L. 24	St. Hansdag		28	55	23 1	8 19
S. 25	5. s. e. trin.	Prosper	29	55	23 26	9 41
<i>Peters bekendelse, Matth. 16, 13-26.</i>						
1' række, Luk. 5, 1-11.						
M. 26	Pelagius	uge 26	3 29	20 55	23 50	11 0
Ti. 27	Syvsoverdag	○ s. kv. 12 ^t 44 ^m	30	55	—	12 16
O. 28	{ Carol. Ama- lie. Eleonora	Tusmørket varer 69 ^m	30	55	0 12	13 30
To. 29	Petrus. Paulus		31	55	0 35	14 41
F. 30	Lucina		32	54	0 59	15 49

Juni 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	10.59	23.24
2.	-	12.06
3.	0.30	13.02
4.	1.24	13.50
5.	2.09	14.31
6.	2.48	15.08
7.	3.23	15.40
8.	3.58	16.11
9.	4.32	16.43
10.	5.07	17.17
11.	5.42	17.51
12.	6.20	18.26
13.	7.00	19.05
14.	7.45	19.52
15.	8.40	20.55
16.	9.51	22.14
17.	11.02	23.25
18.	-	12.06
19.	0.29	13.04
20.	1.26	13.56
21.	2.18	14.45
22.	3.08	15.32
23.	3.57	16.09
24.	4.46	17.06
25.	5.35	17.56
26.	6.26	18.40
27.	7.17	19.31
28.	8.10	20.25
29.	9.09	21.29
30.	10.18	22.45

JULI 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 22 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 24 ^m .			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Chr. 2. føds.	{ Fred. 2. føds. Theobaldus. Solens radius 15' 45"	3 32	20 54	1 26	16 54
S. 2	6. s. e. trin.	Marix besøgelse	33	53	1 58	17 54
<i>Den rige yngling, Matth. 19, 16-26.</i>						
1' række, Matth. 5, 20-26. uge 27						
M. 3	Cornelius	Vega kulm. midn.	3 34	20 53	2 35	18 49
Ti. 4	Ulricus		35	52	3 18	19 37
O. 5	Anshelmus	{ Tusmørket varer 67 ^m . Jorden fjernest Solen ● n. m. 10 ^h 50 ^m	36	52	4 7	20 18
To. 6	Dion	{ fjernest Jorden	37	51	5 2	20 53
F. 7	Villebaldus		38	50	6 2	21 22
L. 8	Kjeld		39	49	7 5	21 48
S. 9	7. s. e. trin.	Sostrata	40	48	8 10	22 10
<i>Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24-31.</i>						
1' række, Mark. 8, 1-9.						
M. 10	Knud konge	uge 28	3 42	20 48	9 17	22 31
Ti. 11	Josva		43	47	10 26	22 52
O. 12	Henrik	Tusmørket varer 63 ^m	44	45	11 36	23 13
To. 13	Margarethe	● f. kv. 11 ^h 49 ^m	45	44	12 48	23 36
F. 14	Bonaventura		47	43	14 3	—
L. 15	Apostl. deling		48	42	15 18	0 3
S. 16	8. s. e. trin.	Susanne	50	41	16 34	0 36
<i>At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden.</i>						
1' række, Matth. 7, 15-21.						
M. 17	Alexius	uge 29	3 51	20 39	17 45	1 17
Ti. 18	Arnolphus		53	38	18 49	2 8
O. 19	Justa	{ Tusmørket varer 60 ^m { nærmest Jorden	54	37	19 42	3 13
To. 20	Elias		56	35	20 25	4 28
F. 21	Evenus	○ f. m. 4 ^h 5 ^m	57	34	21 0	5 50
L. 22	{ Maria { Magdalene	Merkur st. østl. elong. Altair kulm. midn.	59	32	21 29	7 14
S. 23	9. s. e. trin.	{ Apollinaris { Hundedagene beg.	4 1	30	21 54	8 37
<i>At vente på Herren, Luk. 12, 32-48.</i>						
1' række, Luk. 16, 1-9.						
M. 24	Christina	uge 30	4 2	20 29	22 17	9 57
Ti. 25	Jacobus		4	27	22 41	11 14
O. 26	Anna	{ Tusmørket varer 57 ^m { ○ s. kv. 23 ^h 31 ^m	6	25	23 5	12 27
To. 27	Martha		7	24	23 31	13 38
F. 28	Aurelius		9	22	—	14 45
L. 29	Oluf		11	20	0 1	15 47
S. 30	10. s. e. trin.	Abdon	13	18	0 36	16 43
<i>Dom over denne slægt, Matth. 11, 16-24.</i>						
1' række, Luk. 19, 41 til enden.						
M. 31	Germanus	uge 31	4 15	20 16	1 17	17 34

Juli 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	11.32	-
2.	0.01	12.36
3.	1.00	13.26
4.	1.47	14.10
5.	2.30	14.47
6.	3.06	15.20
7.	3.40	15.53
8.	4.14	16.25
9.	4.47	16.57
10.	5.21	17.30
11.	5.55	18.02
12.	6.30	18.36
13.	7.10	19.18
14.	7.59	20.13
15.	9.03	21.29
16.	10.21	22.49
17.	11.34	-
18.	0.03	12.41
19.	1.10	13.40
20.	2.07	14.32
21.	2.58	15.20
22.	3.47	16.05
23.	4.33	16.50
24.	5.18	17.34
25.	6.05	18.17
26.	6.50	19.02
27.	7.36	19.50
28.	8.30	20.49
29.	9.32	22.00
30.	10.47	23.28
31.	-	12.06

AUGUST 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15' 58 ^m og aftager i månedens løb 2' 11 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Ti. 1	Peters fængsel	Solens radius 15' 47"	4 16	20 14	2 4	18 17
O. 2	Hannibal *	{ Tusmørket varer 53 ^m	18	12	2 57	18 54
To. 3	Nikodemus	{ (fjernest Jorden	20	10	3 55	19 26
F. 4	Dominicus	{ ● n. m. 2 ^t 1 ^m	22	8	4 57	19 53
L. 5	Osvaldus	{ Deneb kulm. midn.	24	6	6 2	20 17
S. 6	11. s. e. trin.	Kristi forkl.	26	4	7 8	20 39
<i>Jesus og synderinden, Luk. 7, 36 til enden.</i>						
1' række, Luk. 18, 9-14.						
M. 7	Donatus	uge 32	4 27	20 2	8 16	20 59
Ti. 8	Ruth	De lyse nætter ender	29	0	9 26	21 20
O. 9	Romanus	Tusmørket varer 50 ^m	31	19 58	10 36	21 43
To. 10	Laurentius		33	56	11 48	22 7
F. 11	Herman	○ f. kv. 21 ^t 6 ^m .	35	53	13 2	22 36
L. 12	Chr. 3. føds.	Clara	37	51	14 15	23 12
S. 13	12. s. e. trin.	Hippolytus	39	49	15 26	23 57
<i>Bespottelse imod Anden, Matth. 12, 31-42.</i>						
1' række, Mark. 7, 31 til enden.						
M. 14	Eusebius	uge 33	4 41	19 47	16 31	—
Ti. 15	{ Mariæ himmelfart		43	44	17 28	0 54
O. 16	Rochus	Tusmørket varer 48 ^m	45	42	18 16	2 1
To. 17	Anastatius	{ (nærmest Jorden	47	40	18 54	3 19
F. 18	Agapetus	○ f. m. 11 ^t 14 ^m	48	37	19 27	4 41
L. 19	Sebaldus		50	35	19 54	6 6
S. 20	13. s. e. trin.	Bernhard	52	33	20 19	7 29
<i>Den er størst, som tjener, Matth. 20, 20-28.</i>						
1' række, Luk. 10, 23-37.						
M. 21	Salomon	uge 34	4 54	19 30	20 43	8 49
Ti. 22	Symphorian		56	28	21 8	10 7
O. 23	Zakæus	{ Tusmørket varer 46 ^m	58	25	21 34	11 21
To. 24	Bartholomæus	{ Hundedagene ender	5 0	23	22 3	12 31
F. 25	Ludvig	○ s. kv. 13 ^t 18 ^m	2	20	22 37	13 36
L. 26	Irenæus		4	18	23 15	14 36
S. 27	14. s. e. trin.	Gebhardus	6	15	—	15 29
<i>Den syge ved Bethesda dam, Joh. 5, 1-15.</i>						
1' række, Luk. 17, 11-19.						
M. 28	Lovise	Augustinus uge 35	5 8	19 13	0 0	16 15
Ti. 29	Joh. halsh.	{ (fjernest Jorden.	10	10	0 51	16 54
O. 30	Benjamin	{ Venus st. østlig elong.	12	8	1 47	17 28
To. 31	Bertha	Tusmørket varer 44 ^m	13	5	2 48	17 56

August 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	0.37	13.02
2.	1.28	13.47
3.	2.10	14.25
4.	2.45	14.59
5.	3.19	15.32
6.	3.51	16.04
7.	4.24	16.35
8.	4.56	17.06
9.	5.28	17.37
10.	6.02	18.10
11.	6.40	18.51
12.	7.25	19.42
13.	8.25	20.55
14.	9.46	22.22
15.	11.07	23.45
16.	-	12.22
17.	0.57	13.25
18.	1.56	14.18
19.	2.47	15.05
20.	3.32	15.48
21.	4.15	16.31
22.	4.57	17.11
23.	5.38	17.51
24.	6.19	18.32
25.	7.01	19.17
26.	7.47	20.10
27.	8.45	21.19
28.	9.55	22.45
29.	11.28	-
30.	0.10	12.34
31.	1.04	13.21

SEPTEMBER 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 47 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 16 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Ægidius	Solens radius 15' 52"	5 15	19 3	3 52	18 22
L. 2	Elisa	● n. m. 17 ^h 9 ^m	17	0	4 58	18 44
S. 3	15. s. e. trin.	Seraphia	19	18 58	6 6	19 6
<i>Eet er fornødent, Luk. 10, 38 til enden.</i>						
1' række, Matth. 6, 24 til enden.						
M. 4	Juliane Marie	{ Theodosia uge 36 Mercur st. vestl. elong.	5 21	18 55	7 16	19 27
Ti. 5	Regina		23	53	8 27	19 49
O. 6	Magnus	Tusmørket varer 43 ^m	25	50	9 39	20 13
To. 7	Louise	{ Robert Fomalhaut kulm. midn.	27	47	10 51	20 40
F. 8	Mariæ føds.		29	45	12 4	21 13
L. 9	Gorgonius		31	42	13 14	21 54
S. 10	16. s. e. trin.	{ Burchhardt ● f. kv. 4 ^h 20 ^m	33	40	14 20	22 44
<i>Lazarus, opvækkelse, Joh. 11, 19-45.</i>						
1' række, Luk. 7, 11-17.						
M. 11	Hillebert	uge 37	5 35	18 37	15 19	23 45
Ti. 12	Guido		37	34	16 8	—
O. 13	Cyprianus	Tusmørket varer 42 ^m	38	32	16 49	0 56
To. 14	† ophøjelse	(nærmest Jorden	40	29	17 23	2 14
F. 15	Eskild		42	27	17 53	3 36
L. 16	Euphemia	{ ○ f. m. 20 ^h 1 ^m Måneform.	44	24	18 19	4 59
S. 17	17. s. e. trin.	Lambertus	46	21	18 43	6 21
<i>Jesus som gest hos toderen Levi, Mark. 2, 14-22.</i>						
1' række, Luk. 14, 1-11.						
M. 18	Chr. 8. føds.	Titus uge 38	5 48	18 19	19 8	7 41
Ti. 19	Constantia		50	16	19 34	8 58
O. 20	Tamperdag	{ Tobias Tusmørket varer 42 ^m	52	13	20 2	10 11
To. 21	Matthæus		54	11	20 35	11 20
F. 22	Mauritius		56	8	21 12	12 24
L. 23	Linus	Jævn døgn	58	5	21 55	13 20
S. 24	18. s. e. trin.	Tecla ● s. kv. 6 ^h 8 ^m	6 0	3	22 43	14 10
<i>Det sande vintræ, Joh. 15, 1-11.</i>						
1' række, Matth. 22, 34 til enden.						
M. 25	Cleophas	uge 39	6 2	18 0	23 38	14 52
Ti. 26	Chr. 10. føds.	{ Adolph. (fjernest Jorden	4	17 58	—	15 28
O. 27	Cosmus	Tusmørket varer 41 ^m	5	55	0 37	15 58
To. 28	Venceslaus		7	52	1 40	16 24
F. 29	St. Michael		9	50	2 45	16 48
L. 30	Hieronymus		11	47	3 53	17 10

September 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	1.45	14.00
2.	2.20	14.34
3.	2.52	15.05
4.	3.25	15.37
5.	3.57	16.10
6.	4.29	16.40
7.	5.03	17.14
8.	5.37	17.49
9.	6.15	18.32
10.	7.00	19.24
11.	7.59	20.38
12.	9.20	22.07
13.	10.46	23.31
14.	-	12.05
15.	0.44	13.10
16.	1.42	14.02
17.	2.31	14.47
18.	3.15	15.29
19.	3.55	16.08
20.	4.33	16.46
21.	5.11	17.24
22.	5.48	18.02
23.	6.25	18.44
24.	7.07	19.35
25.	8.00	20.38
26.	9.09	21.57
27.	10.32	23.28
28.	11.56	-
29.	0.29	12.48
30.	1.12	13.28

OKTOBER 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 ^h 31 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 18 ^m		Sol		Måne		
		Op	Ned	Op	Ned	
S. 1	19. s. e. trin.	{ Remigius { Solens radius 16' 0"	6 13	17 45	5 2	17 31
<i>De første disciple, Joh. 1, 35 til enden.</i>						
1' række, Matth. 9, 1-8.						
M. 2	Ditlev	● n. m. 7 ^h 41 ^m uge 40	6 15	17 42	6 14	17 53
Ti. 3	Mette	Venus lyser stærkest	17	39	7 26	18 17
O. 4	Franciscus	Tusmørket varer 41 ^m	19	37	8 40	18 44
To. 5	Placidus		21	34	9 54	19 15
F. 6	Fred. 7. føds.	Broderus	23	32	11 6	19 53
L. 7	Fred. 1. føds.	Amalie	25	29	12 14	20 41
S. 8	20. s. e. trin.	Ingeborg	27	27	13 14	21 38
<i>De utro vingårdsmænd, Matth. 21, 28-44.</i>						
1' række, Matth. 22, 1-14.						
M. 9	Dionysius	● f. kv. 10 ^h 38 ^m uge 41	6 29	17 24	14 6	22 44
Ti. 10	Gercon		31	21	14 48	23 58
O. 11	Fred. 4. føds.	{ Tusmørket varer 42 ^m { (nærmest Jorden	33	19	15 23	—
To. 12	Maximilian		35	16	15 53	1 16
F. 13	Angelus		37	14	16 20	2 36
L. 14	Calixtus		39	11	16 44	3 56
S. 15	21. s. e. trin.	Hedevig	41	9	17 8	5 16
<i>Markerne er hvide til høst, Joh. 4, 34-42.</i>						
1' række, Joh. 4, 46-53.						
M. 16	Gallus	○ f. m. 7 ^h 10 ^m uge 42	6 43	17 6	17 33	6 33
Ti. 17	Florentinus		45	4	18 0	7 49
O. 18	Lukas evang.	Tusmørket varer 42 ^m	47	2	18 31	9 1
To. 19	Balthasar		49	16 59	19 6	10 8
F. 20	Felicianus		52	57	19 47	11 9
L. 21	11000 jomfruer		54	54	20 34	12 2
S. 22	22. s. e. trin.	Cordula	56	52	21 26	12 48
<i>Ve verden for forargelserne, Matth. 18, 1-14.</i>						
1' række, Matth. 18, 23 til enden.						
M. 23	Søren	uge 43	6 58	16 50	22 24	13 27
Ti. 24	{ De forenede { nationers dag	{ Proclus { (fjernest Jorden { ● s. kv. 1 ^h 34 ^m	7 0	47	23 25	13 59
O. 25	Crispinus	Tusmørket varer 43 ^m	2	45	—	14 27
To. 26	Amandus		4	43	0 29	14 51
F. 27	Sem		6	40	1 36	15 13
L. 28	{ Marie Sophie { Frederikke	Simon og Judas	8	38	2 44	15 35
S. 29	23. s. e. trin.	Narcissus	10	36	3 55	15 56
<i>Enkens skærv, Mark. 12, 41 til enden.</i>						
1' række, Matth. 22, 15-22.						
M. 30	Absalon	uge 44	7 12	16 34	5 7	16 19
Ti. 31	Louise	{ Reform. beg. { ● n. m. 21 ^h 7 ^m .	15	31	6 22	16 44

Oktober 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	1.47	14.02
2.	2.21	14.35
3.	2.55	15.08
4.	3.29	15.41
5.	4.02	16.17
6.	4.39	16.53
7.	5.16	17.34
8.	5.56	18.20
9.	6.44	19.17
10.	7.43	20.30
11.	9.02	21.56
12.	10.26	23.16
13.	11.45	-
14.	0.26	12.50
15.	1.24	13.43
16.	2.13	14.28
17.	2.55	15.08
18.	3.33	15.46
19.	4.10	16.22
20.	4.45	16.59
21.	5.17	17.35
22.	5.52	18.16
23.	6.30	19.01
24.	7.18	19.59
25.	8.18	21.08
26.	9.36	22.25
27.	10.55	23.35
28.	11.58	-
29.	0.26	12.44
30.	1.08	13.24
31.	1.46	14.02

NOVEMBER 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 ^h 13 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 49 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
O. 1	Alle helgen	{ Tusmørket varer 44 ^m { Solens radius 16 ^h 8 ^m	7 17	16 29	7 38	17 14
To. 2	Alle sjæle		19	27	8 53	17 50
F. 3	Hubertus		21	25	10 5	18 35
L. 4	Otto		23	23	11 10	19 30
S. 5	Alle helgens s.	{ Malachias { ((nærmest Jorden	25	21	12 5	20 35
<i>Jordens salt og verdens lys, Matth. 5, 13-16.</i>						
1 ^h række, Matth. 5, 1-12.						
M. 6	Leonhardus	uge 45	7 27	16 19	12 50	21 47
Ti. 7	Engelbrecht	☉ f. kv. 17 ^h 18 ^m	29	17	13 27	23 3
O. 8	Claudius	Tusmørket varer 45 ^m	31	15	13 58	—
To. 9	Theodor		34	13	14 24	0 22
F. 10	Luther		36	11	14 48	1 40
L. 11	Morten bisp		38	9	15 12	2 58
S. 12	25. s. e. trin.	Torkild	40	7	15 35	4 15
<i>Når kommer Guds rige? Luk. 17, 20-33.</i>						
1 ^h række, Matth. 24, 15-28.						
M. 13	Arcadius	uge 46	7 42	16 5	16 1	5 30
Ti. 14	Frederik	☉ f. m. 21 ^h 0 ^m	44	4	16 29	6 43
O. 15	Leopold	Tusmørket varer 47 ^m	46	2	17 2	7 52
To. 16	Othenius	Merkur st. østl. elong.	48	0	17 40	8 56
F. 17	Anianus		50	15 59	18 24	9 54
L. 18	Hesychius		52	57	19 15	10 43
S. 19	26. s. e. trin.	Elisabeth	54	55	20 11	11 25
<i>Den sidste dom, Matth. 25, 31 til enden.</i>						
1 ^h række, Matth. 11, 25 til enden.						
M. 20	Volkmarius	((fjernest Jorden. uge 47	7 56	15 54	21 10	12 0
Ti. 21	Mariæ ofring		58	52	22 13	12 30
O. 22	Cecilia	{ Tusmørket varer 48 ^m { ☉ s. kv. 22 ^h 24 ^m	8 0	51	23 18	12 55
To. 23	Clemens		2	50	—	13 18
F. 24	Chrysogonus		4	48	0 25	13 39
L. 25	Catharina		6	47	1 34	13 59
S. 26	27. s. e. trin.	Conradus	8	46	2 44	14 21
<i>Forklarelsen på bjerget, Matth. 17, 1-9.</i>						
1 ^h række, Matth. 17, 1-9.						
M. 27	Facundus	uge 48	8 9	15 45	3 58	14 44
Ti. 28	Sophie Magd.		11	44	5 13	15 11
O. 29	Saturninus	Tusmørket varer 50 ^m	13	42	6 30	15 44
To. 30	Chr. 6. føds.	{ Andreas { ● n. m. 9 ^h 19 ^m	15	42	7 46	16 26

November 1978

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	2.24	14.40
2.	3.02	15.17
3.	3.40	15.57
4.	4.19	16.39
5.	5.00	17.24
6.	5.45	18.15
7.	6.36	19.14
8.	7.35	20.21
9.	8.45	21.37
10.	10.02	22.53
11.	11.20	-
12.	0.03	12.27
13.	1.02	13.22
14.	1.52	14.09
15.	2.34	14.48
16.	3.12	15.26
17.	3.47	16.02
18.	4.19	16.38
19.	4.52	17.13
20.	5.25	17.51
21.	6.02	18.33
22.	6.43	19.19
23.	7.31	20.16
24.	8.31	21.22
25.	9.46	22.29
26.	10.55	23.30
27.	11.52	-
28.	0.23	12.43
29.	1.12	13.31
30.	1.57	14.14

DECEMBER 1978

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 24 ^m og aftager derefter indtil den 22., hvor den er 6 ^h 56 ^m . Herefter og til månedens ende tiltager dagen 6 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Arnold	Solens radius 16' 15"	8 16	15 41	8 56	17 17
L. 2	Bibiana	{(nærmest Jorden	18	40	9 58	18 20
Š. 3	1. s. i advent	{Aldebarankulm.midn.	20	39	10 49	19 32
Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9.						
2' række, Luk. 4, 16-30.						
M. 4	Charl. Fred.	Barbara uge 49	8 21	15 38	11 30	20 50
Ti. 5	Sabina		23	37	12 3	22 9
O. 6	Nikolaus	Tusmørket varer 51 ^m	24	37	12 31	23 29
To. 7	Agathon	● f.kv. 1 ^h 34 ^m	26	36	12 56	—
F. 8	Mariæ undf.		27	36	13 19	0 47
L. 9	Rudolph		28	35	13 41	2 3
S. 10	2. s. i advent	Judith	29	35	14 5	3 17
Når menneskesonnen kommer, Luk. 21, 25-36.						
2' række, Matth. 25, 1-13.						
M. 11	Damasus	uge 50	8 31	15 35	14 31	4 30
Ti. 12	Epimachus	{Rigel kulm. midn.	32	35	15 1	5 39
O. 13	Lucia	{Capella kulm. midn.	33	34	15 37	6 45
To. 14	Crispus	{Tusmørket varer 52 ^m	34	34	16 18	7 45
F. 15	Nikatius	{Venus lyser stærkest.	35	34	17 6	8 38
L. 16	Lazarus	{○ f.m. 13 ^h 31 ^m	36	34	17 59	9 23
S. 17	3. s. i advent	Albina	37	35	18 58	10 1
Johannes Dober i fængsel, Matth. 11, 2-10.						
2' række, Luk. 1, 67 til enden.						
M. 18	Lovise	{(fjern. Jorden. uge 51	8 38	15 35	20 0	10 33
Ti. 19	Nemesius		38	35	21 4	11 0
O. 20	Tamperdag	{Abraham	39	35	22 9	11 23
To. 21	Thomas	{Tusmørket varer 53 ^m	40	36	23 16	11 44
F. 22	Japetus	{Solhverv, korteste dag	40	36	—	12 5
L. 23	Torlacus	{● s.kv. 18 ^h 42 ^m	41	37	0 24	12 25
S. 24	4. s. i advent	{Betelgeuze kulm.midn.	41	37	1 34	12 46
Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19-28.						
2' række, Joh. 3, 25 til enden.						
M. 25	Juledag	uge 52	8 41	15 38	2 47	13 11
Ti. 26	St. Stephan		41	39	4 2	13 40
O. 27	Joh. evang.	Tusmørket varer 53 ^m	42	40	5 18	14 15
To. 28	Børnedag		42	41	6 32	15 1
F. 29	Noah	● n. m. 20 ^h 36 ^m	42	42	7 40	15 58
L. 30	David	{(nærmest Jorden.	42	43	8 38	17 7
S. 31	{S. m. jul og nytår.	Sylvester	42	44	9 26	18 25
Simeon og Anna, Luk. 2, 33-40.						
2' række, Luk. 2, 25-32.						

December 1978Højvande ved
veskysten se s. 30

1.	2.40	14.59
2.	3.23	15.43
3.	4.05	16.29
4.	4.50	17.18
5.	5.38	18.10
6.	6.27	19.05
7.	7.22	20.06
8.	8.24	21.12
9.	9.33	22.24
10.	10.49	23.35
11.	-	12.01
12.	0.37	13.00
13.	1.29	13.49
14.	2.14	14.31
15.	2.52	15.09
16.	3.27	15.46
17.	4.00	16.19
18.	4.32	16.55
19.	5.06	17.30
20.	5.40	18.08
21.	6.15	18.47
22.	6.53	19.29
23.	7.36	20.20
24.	8.32	21.25
25.	9.48	22.35
26.	11.00	23.40
27.	-	12.05
28.	0.39	13.02
29.	1.33	13.56
30.	2.23	14.45
31.	3.09	15.33

**Danske helligdage i 1978,
som er hverdag i Sydslesvig**

23. marts Skærtorsdag
21. april Bededag

**Sydslesvigske fest- og helligdage
i 1978, som er hverdag i Danmark**

1. maj Maj-festdag
17. juni Den tyske enhedsdag
31. oktober Reformationsdag
delvis skolefriday
22. november Bededag

Ferieplan i 1978 for skolerne i Sydslesvig

Juleferie 22.12.— 5. 1.
Påskeferie 18. 3.— 3. 4.
Pinseferie 12. 5.—16. 5.
Sommerferie 19. 7.—31. 8.

Datoerne angiver henholdsvis sidste og første skoledag.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i omstående tabeller beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Universitet. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
Fanø/Esbjerg:	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
Sydslesvig:	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
	St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra
Wyk	trække 26 min. fra	
Westerland	trække 1 time og 41 min. fra	

Willy Buch.

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i hosstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Abenrå og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 8. juli. Kalenderen angiver 3^t 39^m. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Abenrå 17^m, hvorved man får 3^t 56^m. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 3^t 59^m.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for Månens op- og nedgang.

N. O. Dohn.

	ABENRÅ		SLESVIG	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
Dec. II	+ 8	+17	+ 4	+20
Jan. I, Dec. I	+ 9	+17	+ 5	+19
Jan. II, Nov. II	+ 9	+16	+ 6	+18
Febr. I, Nov. I	+10	+15	+ 8	+16
Febr. II, Okt. II	+11	+14	+ 9	+15
Mar. I, Okt. I	+12	+13	+11	+13
Mar. II, Sept. II	+13	+13	+12	+12
Apr. I, Sept. I	+14	+12	+13	+11
Apr. II, Aug. II	+15	+11	+15	+ 9
Maj I, Aug. I	+16	+10	+17	+ 7
Maj II, Juli II	+18	+ 9	+18	+ 6
Juni I, Juli I	+17	+ 8	+20	+ 4
Juni II	+17	+ 8	+20	+ 4

F / Dem

Dronning Margrethe fortæller om sine sønderjyske ferier

Ved Jørgen Mågård

Amalienborg en dag i 1977. Dronning Margrethe har lovet at fortælle om sine mange ferier i Gråsten. — Regnen siler ned over slotspladsen. Vagterne står i tørvejrs i de røde skilderhuse. Selv om det halvtriste vejr kunne jage enhver tanke om svundne sommerferier på flugt, fortæller Dronningen levende og spontant. Ferierne i Gråsten betød meget, og samtalen er fyldt af både varme og latter. Når Dronningen bliver ivrig, snubler ordene næsten over hinanden. Der er nok at berette om:

— Mine forældre havde Gråsten Slot fra 1935 og boede der fra 1936. Jeg var der første gang som ganske lille i 1940. På grund af besættelsen tog man ikke til Gråsten midt på sommeren som sædvanlig; men lidt senere må forholdene være faldet så meget i lave, at det kunne lade sig gøre. Jeg er sikker på, at far og mor fandt, at de netop det år skulle til Sønderjylland fremfor noget andet sted. Fra den sommer har man et billede af mig i en sofa, hvor jeg ligner en lille, lyserød budning. Jeg var umådelig fed på det tidspunkt.

Vi kom også til Gråsten de to næste år, men fra 1943 blev mine forældre frarådet at tage over bælte og fra 1944 overhovedet at forlade Sjælland. Vi kom derfor først tilbage til Gråsten sidst på sommeren i 1945. Tyskerne havde brugt slottet til lazaret i nogle måneder, men det var lykkedes at få det gjort

i stand, så vi kunne komme. Jeg kan huske, at vi var i Gråsten det år, og at jeg var klar over, at jeg havde været der før.

Fra 1946 husker jeg ferierne helt klart. Vi var der år efter år, og somrene lignede naturligvis hinanden. Vi tilbragte vore fredelige sommerferieuger på Gråsten, og set udefra skete der intet som helst. Vi boede på slottet, og vi børn var fra morgen til aften i fuld vigør. Der var ikke et øjeblik, hvor der ikke foregik et eller andet.

Min mor havde indrettet det gamle havehus til os. Det hed aldrig andet end »Det lille hus« — bestemt ikke prinsessernes legehus. Det var kun andre, der kaldte det sådan. Det blev hovedkvarter for vore lege. Vi tog op til huset, som det første vi gjorde efter morgenmaden. Formiddag på Gråsten er for mig, at vi vælter ned ad trapperne i træsko og kaster os på vore cykler — og så vild jagt af sted. Ofte i regnvejrr. Det regnede meget, og Gråsten bliver eventyrligt vådt, når det regner

Ved »Det lille hus« havde vi høns og en lille have, som vi aldrig blev gode til at passe. Vi lavede æggesnaps af vore egne æg og legede alt det, man kan lege omkring et hus. Der var et køkken, hvor vi lærte at lave mad, da vi blev større. Jeg har bagt kage dér, i hvert fald da jeg var syv år.

Vi holdt ret tidligt små selskaber i »Det lille hus«. Vore barnepiger var vældig søde til at hjælpe os og vise, hvordan vi skulle gøre. I køkkenet var der et lille brændekomfur, og vi nedlod os skam ikke til at bruge elektricitet. Det skulle gå rigtigt til. Der var nemlig brænde- eller kulkomfur på slottet, så derfor syntes vi, at et rigtigt komfur blev fyret med brændsel.

— På billeder fra den tid ses De tit sammen med dyr?

— Vi havde hønsene og nogle kaniner. Et år havde vi også et gedekid, men det blev nu ikke den helt store succes. Mine søstre og jeg var ikke særlig dyrevenlige som børn. Det tror man nemt, for vi blev selvfølgelig fotograferet sammen med dyrene. Mine forældre havde aldrig hund, og vi var ikke særlig vant til dyr og blev det aldrig.

I slotshaven. (Foto: C. Agnhof).

Senere lærte vi at ride, men det var ikke leg. Vi red hver morgen ud i skovene, som vi kendte vældig godt. Da vi blev større, blev turene længere, somme tider på mange timer. Noget så yndigt som en tidlig sommermorgen i Rinkenæs Skov kan man ikke tænke sig. Hvor var der skønt! Vi udforskede også skovene til fods og fulgte vandløbene, de mange bække for at se, hvor langt oppe fra de kom. Det var vi ikke vant til. Der er næsten ingen bække i skovene i Nordsjælland, så det var vældig spændende og meget romantisk. Vi forestillede os opdagelsesrejser og ekspeditioner og alt muligt andet, som alle børn jo gør.

Vi havde en islandsk hest, som hed Musse. Den blev spændt for vores jumbe, og så kørte vi eftermiddagsture med saftvand og kiks. Vi cyklede kolossalt meget. Gråsten og cykler hører for mig sammen. Somme tider var det lange ture. Oh

fryd, engang cyklede vi helt til Dynt. Det, syntes vi, var meget fint. Egentlig var det ikke så langt.

Med bil kom vi næsten daglig til Dynt Strand, hvor vi havde et badehus. Den berømte I. P. Nielsen, som var blevet en nær ven af mine forældre, kom altid og krydrede tilværelsen for os. Jeg husker ham ikke særlig godt. Det var bare gamle I. P., som boede i det lille, hvide hus henne under skrænten.

— Der går mange myter om I. P. Nielsen og kongefamilien?

— Ja, og jeg tror, at en del af dem er ret sande, men det er mest noget, mine forældre har fortalt. I dag ved jeg godt, at I. P. Nielsen var en stor politiker, men jeg var jo barn og oplevede ham nok mest som en snurrig personlighed. Den rare herre, som kom og talte på sin særlige måde, og som altid fik far og mor til at le, — særlig far. Far kunne for resten efterligne hans stemme. — Der var næsten ingen mennesker på Dynt Strand dengang. Vi følte os meget gået for nær, hvis der kom et enkelt tilfældigt menneske forbi.

Det er fantastisk, som mange ting har forandret sig siden dengang. Fra man kørte ud af Broager, var der ikke asfalt på vejene. Der var små grusveje og levende hegn, hvor støvet sad i bladene alle steder — og blå cikorier langs vejen. Selvbindere på markerne. Vi var der jo altid i begyndelsen af høsten. Det er egentlig mærkeligt, når jeg tænker på, at mine børn aldrig har set en selvbinder. For mig er det den mest naturlige ting i verden. Mine børn har aldrig set kornet stå i traver. Disse lange rækker op og ned ad bakkerne, som var så typiske, netop ved Dynt med de små kuplede bakker. Hvor skal man gå hen og se det i dag, hvor mejetærskerne klarer det hele? Vores barn-dom hang på en måde sammen med en fjernere fortid. Der var ganske vist kommet maskiner til at høste kornet, men billedet på markerne var det samme som før. — Her sidder jeg og leger gammel tante, men der er egentlig sket så meget, at man somme tider pludselig stopper op og siger: Hvor har alting dog forandret sig.

»Senere lærte vi at ride, men det var ikke leg«. (Foto: Ebba Neergaard).

— Men ikke de historiske steder i Sønderjylland!

— Nej, selvfølgelig ikke, og det historiske hørte også med til billedet. Bøffelkobbel var noget ganske særligt. Vi var inde i haven med det høje træ og de to grave. Det gjorde dybt indtryk, også på grund af besættelsen. Som barn kan man ikke rigtig finde ud af historiens gang, og det stod mig ikke klart, om begivenheden fandt sted for to — eller næsten hundrede — år siden. Men det var for mig en helt nærværende begivenhed, at de to danske soldater var blevet skudt og begravet i haven.

Fra sommeren 1945 husker jeg ruinen af oberst Paludan-Müllers hus, der lå næsten ved siden af slottet. Mine forældre havde kendt Paludan-Müller virkelig godt. Det var et frygteligt chok for dem, da han omkom i sit hus i kamp med tyskerne. Dette fik jeg ikke fortalt, dengang det skete, for da var jeg for lille til at forstå det, og under krigen snakkede far

og mor aldrig med mig om krigen. Men bagefter fortalte far og mor meget stærkt om Paludan-Müller. Da vi senere hørte om ham i skolen, var det med slet skjult stolthed, at jeg fortalte, at jeg vidste, hvor det var sket, fordi jeg boede i Gråsten hver sommer. Det gjorde det hele meget virkeligt, at det var sket lige om hjørnet fra os.

Lige efter krigen var alt, hvad der hed historie, umådeligt levende. De sidste måneder af besættelsen var jeg klar over, at der var tale om en unormal situation, at der var noget, som var helt galt. Tiden efter befrielsen husker jeg tydeligt, så der er ingen tvivl om, at historien blev en realitet, fra jeg var fem. I 1946 fik jeg en meget historisk interesseret barnepige, som læste danmarkshistorie højt for mig i stedet for børnebøger. Historien blev vævet ind i hele tilværelsen, også når vi var i Sønderjylland. Dermed ikke være sagt, at vi hvert år var på Dybbøl.

Jeg husker ikke, hvornår jeg første gang var på Dybbøl. Mor har sikkert taget mig med ret tidligt. Hun var meget betaget af Sønderjylland, som hun havde fået et særligt forhold til på grund af Ingrid-Indsamlingen. Det leverede hun videre til mig. Vi var på Dybbøl flere gange, og vi vidste, hvad Dybbøl var, men det var lidt kompliceret og svært at forstå. Vi kørte jo tit forbi på vej til Sønderborg, og vi plejede at købe keramikdyr hos Ruge. Sønderborg Slot med museet besøgte vi selvfølgelig også.

— Husker De noget særligt fra Sønderborg Slot?

— Der fik jeg mit livs største chok! — Jeg så mit livs første skelet. Jeg var vist otte år den sommer og allerede meget interesseret i arkæologi, men jeg havde aldrig før set et skelet. Jeg var helt stiv af skræk. Det varede faktisk mange år, før jeg turde gå på museum igen. Der var ligefrem en overgang, hvor jeg ikke var sikker på, at jeg ville være interesseret i arkæologi resten af mit liv

Sønderborg Slot er selvfølgelig siden hen blevet noget helt

andet for mig, og restaureringen har gjort det smukt og fascinerende. Men selv i dag kan jeg ikke se Sønderborg Slot uden at huske på skelettet.

— Hvor gik turene ellers hen?

— Da vi blev større, havde vi næsten altid skoleveninder boende, og vi følte det absolut som en slags mission, at vi skulle undervise dem i Sønderjylland. De skulle sandelig vide, hvor de var henne i verden, og hvad stederne stod for. De blev behørigt slæbt med til alt det, der skulle ses. Det var meget vigtigt. Det må være noget, vi havde efter mor. Det var blandt andet derfor, at vi alle sammen kom mindst engang om året på de kendte steder.

Da dæmningen til Rømø stod færdig, tog vi dérover for at bade en eller to gange hver sommer, når vi troede, at vejret ville være godt. Det var langt at køre, syntes man. Så stablede vi os alle sammen i en stor bil eller to med kiks og saftevand og badedyr og alt, hvad der hører med til en badetur, og i reglen skiftede vejret på halvvejen . . .

Min far elskede at køre aftentur med os langs Fjordvejen, når solen gik på hæld. Der var ikke mange biler dengang. Man kunne køre langsomt og fredeligt. Vi kørte ned til Kruså, næsten til grænsen og kiggede på dette mærkelige, at dér lå et andet land.

Der var en anden tur, som vi kørte hvert år, og næsten altid når vi havde gæster. Det var noget meget fint, vi her viste frem. Vi kørte vestpå langs grænsen, og det var særligt spændende dér, hvor grænsen gik i grøften. Vi fortsatte gerne til Rudbøl og kørte gennem Møgeltønder, og vi besøgte altid Løgumkloster. Kirken skulle vi altid se. Den er for mig en af de skønneste, jeg kender.

— De besøgte aldrig Sydslesvig?

— Nej, de første år efter krigen var det helt udelukket, og siden syntes mine forældre ikke, at det kunne lade sig gøre. Mine søstre og jeg gik med en fod på hver side af grænsen i

Rudbøl, men længere kom vi ikke. Jeg har først været i Sydslesvig som voksen, vist i 1962, hvor vi kom kørende sydfra, fordi det var lettere. Jeg havde været i Italien på udgravning med min bedstefar. Senere var jeg med nogle venner i Slesvig for at se Gottorp Slot.

— Gjorde særlige forhold sig gældende vedrørende Sydslesvig?

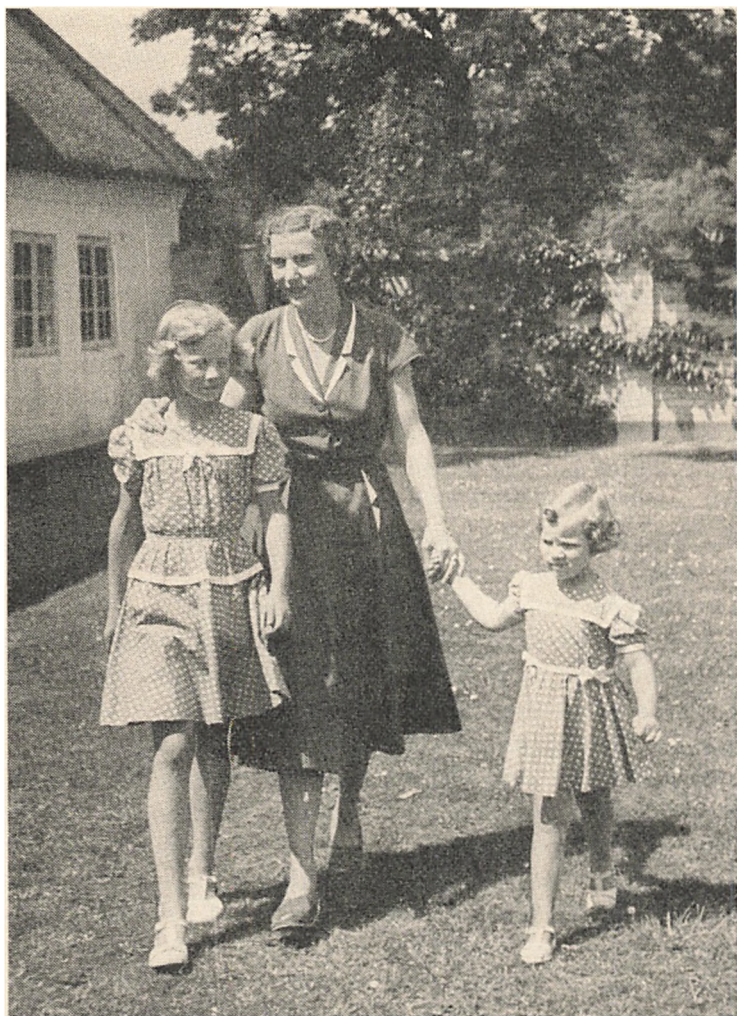
— Det hørte også med. Man kan ikke se bort fra visse diplomatiske konsekvenser og høflighedsregler over for et andet land — ligegyldigt hvem der bor i det. Far var konge, og kongen af Danmark kunne ikke bare komme smuttende — og hans børn heller ikke. Man må heller ikke glemme, at for mine forældre personligt varede efterkrigstiden meget længere end for mange andre, og for deres generation længere end for min generation.

— Fra Fjordvejen kan man se over til Lyksborg

— Far pegede altid Lyksborg ud. Der var skovet så voldsomt under krigen, og skoven stod med store ar hen over bakkerne. Det var en meget ambivalent fornemmelse. Dette, at se over til dette underlige land, som man vidste, dels var Sydslesvig — dels var . . . Tyskland. Jeg må indrømme, at jeg blev mig tilværelsen bevidst umiddelbart efter krigen, da alting endnu stod i besættelsens tegn. Der var kun sort og hvidt. Der var de gode danskere og de slemme tyskere, og så var den ikke længere. Verden var vældig fin og firkantet, og ingen gjorde sig skrupler om, hvad børn mente og tænkte dengang.

— Verden er mindre firkantet i dag?

— Det er den unægtelig. Ingen kan gå rundt og sige firkantede meninger hele livet. Det hører barndom og krisetider til. I store træk kendte vi historien, især genforeningens og besættelsestidens historie, og efterhånden gik de dybere og mere komplicerede sammenhænge op for én. Jeg kan tydeligt huske den ganske særlige fornemmelse, det var, når man kørte forbi Frøslevlejren. Og det slog mig voldsomt, da det store storm-

Ved »Det lille huse«.

fald hærgede Frøslev Plantage i februar 1967, at det var træer, som var plantet for den franske krigserstatning til Tyskland efter 1870. Tyskerne fik ingen glæde heraf, og vi kom heller

aldrig til at skove her, som vi ønskede. Der var et mindre stormfald i Frøslev Plantage nogle år tidligere, som vi tog ud og så. Det gjorde et vældigt indtryk.

— Havde De kontakt med børn i Gråsten?

— Nej, vi havde ingen lokale legekammerater. Vi levede nok meget i vor egen lille verden, som vi holdt meget af for øvrigt. Vi var med til ringriderfest. Det var altid en stor begivenhed, og vi prøvede gynger, karruseller, tombolaer og så på ringridningen. Det var spændende. Radiobiler var det vildeste, vi vidste. Fra ca. 1950 kom vi også i cirkus hvert år.

En morgen kom to elefanter spankulerende ind i slotsgården på Gråsten. En af min fars adjutanter havde fundet på at låne et par elefanter af cirkus. På ryggen af den ene sad nogle fra cirkus, og på den anden sad adjudanten, klædt ud som sheik. Det var den nuværende jagtkaptajn, kommandør J. C. Munck. Min far var oppe at ride på elefanten. Det skulle han naturligvis prøve, men det turde jeg ikke.

— Var der særlige ferietraditioner i Gråsten?

— For at have tid nok i Gråsten fik mine søstre og jeg i reglen lov til at vente en uges tid med at komme i skole igen. Vi havde en guvernante, som læste med os, så vi ikke kom bagefter. Fru Agnhof, Gråsten, underviste os også.

Noget af det sidste, vi foretog os, før vi rejste fra Gråsten, var krebsfangsten. Det var overlærer Agnhof, som passede krebsene. Ved solnedgang tog vi ud til krebshullet. Det var en mergelgrav, først på Apotekerbakken og senere ude på en af markerne lidt længere væk. Der sad vi så i skumringen og fangede krebs med sænkebakker af fiskenet og liner med et stykke — meget lækkert — halvt fordærvet milt, mens køerne gik og gumlede os i ryggen. Vi børn havde eventyrlige evner til at blive klattet til i mudder, så man næsten ikke kan forestille sig det.

Mine søstre og alle andre i familien mindes endnu med en blanding af fryd og irritation, at jeg engang kom til at sætte

*»Min far var oppe at ride på elefanten. Det skulle han naturligvis prøve.«
(Foto: C. Agnhof).*

mig i noget, som jeg troede var mudder; men det var en kage! Der blev vild jubel. Ja, det vil nu sige både — og Far sagde, at jeg ikke var til at have i nærheden, så jeg blev transporteret tilbage til Gråsten i den åbne bagagebærer i fars bil. Jeg havde gjort det virkelig godt.

— Man har indtryk af, at kongefamilien prøvede at holde officielle begivenheder helt væk fra Gråsten?

— Både ja og nej. Vi havde aldrig officielle gæster boende, kun familie og mine forældres venner. Men det var en fast regel, at mine forældre holdt mindst én middag hvert år, hvortil man indbød amtmænd, borgmestre og andre honoratiorens fra hele Sønderjylland. Da mine søstre og jeg blev større, var vi altid med til denne middag og lærte derved folk fra landsdelen at kende. Vi holdt os nu altid meget i baggrunden. Vi var ret generte over for folk, som vi ikke kendte. Der skal nok være mange, jeg burde kunne huske, men som barn hæfter man

sig tit ikke ved, hvem folk er, eller hvad de hedder. Det er klart, at de, der har mødt mig, nok kan huske det i mange tilfælde, for kongens børn lagde man da mærke til; men jeg er bange for, at kongens børn ikke altid lagde mærke til, hvad der foregik omkring dem — med skam at melde.

— Var det svært for kongefamilien at få lov til at være i fred i Gråsten?

— Nej, vi havde faktisk fuldkommen fred, selv om vi børn rent ud sagt var lidt småhysteriske med, hvor ubemærket det skulle være. Vi var der, og vi blev set, når vi blev set; men vi blev ikke vist frem på nogen som helst måde. Det gik helt af sig selv. Folk i Gråsten gik ikke og gloede, for de vidste nok, hvem vi var. Vi gik også ned i byen og købte ind i forretningerne, og det gik for sig uden noget som helst halløj. De lokale var ikke spor nysgerrige, danskere nord fra noget mere, og tyskerne — det er måske ikke særligt høfligt at sige — var uhjælpeligt nysgerrige.

— Hvornår begyndte De at komme hos keramikeren Leo Enna?

— Engang opdagede vi, at der var flyttet en kunstner ind i Dynt gamle skole, en keramikker. Vi besøgte ham somme tider for at se, hvad han lavede. Jeg var helt vild for at få lov til selv at dekorere nogle ting. Vi spurgte forsigtigt, om det kunne lade sig gøre, og det kunne det. Jeg kom hvert år hos Enna, fra jeg var 14—15 år, og lærte at male på keramik. Det var ikke porcelænsmaling. Jeg lærte ikke at dreje og prøvede aldrig på det. Benedikte havde lært at dreje på kostskole i England, og jeg lavede blandt andet tegninger til en kaffekande og en morgenkaffekop, som Benedikte drejede under ledelse af Enna og hans pottemager. Det var en gave til min fars 60-års fødselsdag. Han drak altid morgenkaffe for sig selv. Anne-Marie havde broderet en bakkervis i samme mønster, som jeg også havde tegnet op til hende.

Den sidste sommer hos Enna malede jeg en del fliser, som

vi har i mit badeværelse her på Amalienborg. Det var i 1966, og da var jeg allerede hemmeligt forlovet, så det var med velberåd hu, at jeg malede de fliser til min kommende mand. Jeg lavede meget hos Enna i årenes løb. Efterhånden som jeg blev voksen og tog det hele lidt mere alvorligt, synes jeg selv, at der kom nogle helt fornuftige ting ind imellem. Enna var så sød og rar, og arbejdet hos ham og hans familie gav mig stor fornøjelse.

— Kom De aldrig til Gråsten om vinteren?

— Jeg har nogle få gange været med min mor i Sønderjylland om vinteren til uddeling af Ingrid-Indsamlingen i Sønderjydsk Hjælpefond. Første gang var vist i 1953. Jeg skulle se, hvordan det foregik. Det var en oplevelse at se Sønderjylland dengang og så i dag tænke på, hvor enormt meget, der er sket siden. Man kunne nok se, at der i de år endnu var mangel rundt omkring, selv om det var ingen ting mod, hvad der havde været. Det var den sidste tid, før velfærdssamfundet kom i gang. Jeg er glad for, at mor tog mig med, så jeg har set forhold, som man ikke ser mere. Senere deltog jeg i uddelingen af stipendier engang, hvor mor var syg og ikke selv kunne komme.

Det var mærkeligt at komme til Gråsten på den tid af året. Det var som om, det var en fremmed verden, man alligevel kendte. Det var helt besynderligt. Et sted, som man kun kender om sommeren, ser helt anderledes ud om vinteren. Der er ingen blade på træerne, og man kan se gennem hækkene. Tingene får helt andre proportioner, og lyset ligger helt anderledes.

Jeg har her ellers mest fortalt om min barndom, som går til 1955, hvor jeg kom på kostskole. Fra da af følte jeg, at jeg ikke var barn mere. Det var jeg selvfølgelig, men ikke efter min egen opfattelse. Jeg var blevet konfirmeret, så det var meget klassisk.

— Nu kommer De ikke mere så tit til Gråsten?

— Ikke engang hvert år desværre. Jeg savner det faktisk meget, men det er umuligt at nå alt det, man gerne vil hvert

år. Sidste år var vi der nogle dage og forrige år også, — det var virkelig helt vidunderligt. Det er egentlig så mærkeligt. Når jeg kommer til Gråsten i dag, synes jeg, at det ikke har forandret sig så forfærdelig meget, og alligevel er det noget andet. Det kender vist alle, der kommer til sit hjem igen som gift. Her på Amalienborg går min mor og jeg ud og ind hos hinanden, så det er ikke det samme. På Gråsten kommer jeg sjældnere, og derfor føles det mere som at vende tilbage til barndomshjemmet.

Heldigvis kommer mine børn til Gråsten. Det holder min mor meget stærkt på, at de skal. Hun prøver hvert år at samle sine børnebørn i Gråsten, og så får de hele lektien om, hvad Sønderjylland er. Måske står det ikke helt så klart for dem, som det gjorde for mig i samme alder, fordi det var lige efter besættelsen, hvor det blev så vældigt nærværende, hvad Sønderjylland var. Selv om mine børn kun er syv og otte år, bliver de alligevel meget optaget af det, de ser og hører, når man kan sige: *Dér skete det!* De har ikke lært så meget danmarkshistorie endnu, men en del kender de da. Heldigvis. De har en skole, der stadigvæk er interesseret i danmarkshistorie.

— De har stadig personlig kontakt med Sønderjylland?

— I de senere år har jeg mere lært vesteregnet at kende, og det er jeg meget glad for. Det var langt at køre i min barndom, så vi kom der sjældent. Jeg har altid syntes, at der var vidunderligt smukt, og min mors hofdame var jo fra Schackenborg, så vi havde hørt meget om den egn.

Jeg vil aldrig glemme den 3. januar 1976, da vi sad og hørte radio og pludselig fik at vide, at nu . . . nu var der måske stormflod. Det var så underligt at sidde her i København, hvor vejret var normalt kedeligt vintervejr, og vide at om et øjeblik, så sker katastrofen måske her i vort land, hvor den slags normalt ikke sker. Katastrofer er noget, der sker i andre lande Og så netop i en egn, som man kendte godt. Det var en meget mærkelig fornemmelse. Tænk, nu er Tønder by evakueret. Nu

»Jeg er glad for, at mor tog mig med, så jeg har set forhold, som man ikke ser mere.«

går der ikke mennesker på gaden. Jeg havde været der få måneder før og vidste nøjagtigt, hvordan der skulle se ud nu.

Når der sker et eller andet i Sønderjylland, så er det som om, det er mere hjemme for mig end i andre dele af landet. Og når jeg hører om steder i Sønderjylland, så ved jeg godt, hvor det er — og ved det måske lidt bedre end så mange andre. Det er sådan en følelse af indforståethed, som er så herlig. Sønderjysk — det beklager jeg — kan jeg slet, slet ikke, men jeg kan genkende det. Denne specielle sprogtone tager jeg ikke fejl af, og det glæder mig altid, når folk ikke har lagt det sønderjyske af. Jo, jeg føler mig stadigvæk meget knyttet til Sønderjylland. Det var noget mine forældre lærte mig, ikke mindst mor.

Da Landeværnet blev til

i 1927

Af Troels Fink

I vore dage er Landeværnet en institution, der arbejder stilfærdigt uden stor offentlig opmærksomhed. Foreningen råder over en kapital på små 10 millioner kroner, der anvendes til hjælp for unge landmænd, der gerne vil etablere sig. Landeværnets penge er gerne placeret yderst i prioritetsrækken, men renterne er ikke desto mindre lave, og talrige unge landmænd har fået lettet den første tid som selvstændige landmænd ved Landeværnets hjælp.

Da det blev oprettet for 50 år siden, var det under offentlighedens største opmærksomhed. Det var en forsvarsforanstaltning mod den aktivitet, der blev udfoldet fra tysk side, da i september 1926 Kreditanstalt Vogelgesang blev oprettet.

Det er ikke her meningen at skildre Landeværnets historie, men derimod at give moderne læsere et lille indtryk af den stemning, der rådede, da Landeværnet blev oprettet; det kan man gøre ved at skildre den skæbne en del flagstænger var udsat for i vinteren 1926—27.

Den 6. januar 1927 indeholdt Apenrader Tageblatt under overskriften: »Die Vöglein im Walde«, et lille stykke, som jeg gerne vil citere i ordret oversættelse:

»For nylig hørte en god, dansk mand i en landsby i Aabenraa amt sin — danske — nabo ved middagstid ivrigt håndtere

saven. Da han kom til, så han, at naboen med en anden mands hjælp var i færd med at save sin flagstang over, og begge sang de ivrigt den smukke sang om das Vöglein im Walde, der sang so wunderschön og om det gensyn, der vil blive i hjemmet. På det forbavsede spørgsmål om, hvad der var løs, svarede flagstangsindehaveren, at nu er det forbi med flagstang og med danskhed. Naboen tav.«

På tysk lød det således:

»Kürzlich hörte ein gut dänischer Mann in einem Dorf des Kreises Apenrade seinen — dänischen — Nachbarn Mittags eifrig mit der Säge hantieren. Als er hinzutrat sah er, dass der Nachbar dabei war, mit Hilfe eines andern, seine Fahnenstange abzusägen, und zwar sangen die beiden eifrig das schöne Lied von den Vögeln, die im Walde so wunder-wunderschön singen und dem Wiedersehen, das es in der Heimat gibt. Auf die verwunderte Frage, was nun los sei, antwortete der Flaggenstangeninhaber, nun sei es zu Ende mit der Fahnenstange und dem Dänentum. Der Nachbar schwieg.«

Denne lille historie giver i et glimt indtryk af de følelser, der herskede i usikre kredse i de første måneder efter, at Kreditanstalt Vogelgesang var blevet oprettet. Historien er et af mange vidnesbyrd om, at en hel del landmænd var skuffede over den økonomiske udvikling i Danmark og specielt i Sønderjylland efter 1920. Der var objektivt set også grund til at være skuffet. De højstemte forventninger fra genforeningsåret 1920 var ikke blevet indfriet; omlægningen af landbruget havde været kostbar, og obligationskurserne var lave, da lånene blev stiftet; priserne svingede meget, da renter og afdrag skulle betales. Og det gik for alvor nedad, da kronen i 1925 blev ført i pari.

I den situation oprettedes Kreditanstalt Vogelgesang, der med tysk fortegn kunne yde store og yderligt placerede lån. Den fik navn efter lederen, landsretssagfører Vogelgesang i Haderslev. Han kom som den store hjælper. Når der i den

Medlemsbevis
FORENINGEN
LANDEVÆRNET

erhænder herved af *H. Løge, 1. og 2. Sektionschef, Landhøjs*
 at have modtaget et Beløb **100 Kr.**
 skriver **Et Hundrede Kroner**
 hvorfor herved meddeles Tilstaaelse.

Foreningens Bestyrelse har oplaget Dem
 som Medlem af LANDEVÆRNET i Overensstemmel-
 se med Foreningens Vedtægter.

Tinglev, den *1. November* 19*11*

Vaa Landeværnets Vegne:
 I Forretningsudvalget

H. Løge
H. Løge

Noteret:

[Signature]

lille avisnotits henvistes til »das Vöglein im Walde«, der »der sang so wunder-wunderschön, var det let at forstå, at manden, der savede sin flagstang over, hentydede til Vogelgesang. Det er senere oplyst, at Vogelgesang fik sine midler fra den tyske stat, men dengang var det længe gådefuldt, hvorfra midlerne stammede, kun ét vidste man, at Vogelgesang forfulgte tyske politiske mål med sine transaktioner. Hans virksomhed havde til formål at berede jordbunden for en flytning af grænsen mod nord. I den første tid flød midlerne rigeligt, og man så stort på sikkerheden, men det blev fra ledelsens side betonet, at der ikke blev givet lån til overbeviste danske. Så var spørgsmålet, hvorledes kunne man dokumentere, at man ikke var overbevist dansk; jo, det kunne man ved at tage sin flagstang ned. Der fremkom en hel del oplysninger om nedtagne flagstænger.

I det lige citerede nummer af Apenrader Tageblatt den 6. januar 1927 var der ironisk nok også et dementi fra Vogelgesang under overskriften: »Das Märchen von der Entfernung von Fahnenstangen«, og det blev forklaret, at det aldrig var stillet som betingelse for et lån, at flagstangen skulle tages ned. Det var så sandt, som det blev sagt, den skulle nemlig være nede, inden der overhovedet kunne blive tale om låneforhandlinger.

Nogle uger senere havde en af Vogelgesangs medarbejdere, en hr. Jessen, igen et dementi af en flagstangshistorie. Hr. Jessen forklarede forholdet på følgende måde: Da fru Wandersee vedblev at forlange et lån, havde han sagt til hende, »at hun ikke kunne få noget, fordi hun flagede, altså var en overbevist god dansk dame. En gammel dame, som var født i Østpreussen og var gift med en mand fra Pommern og flager med det danske flag er dog sikkert en god, trofast, dansk dame«, hed det ironisk. »Og selvbevidste danskere kan på grund af en bestyrelsesbeslutning af nov. 1926 ikke få noget lån hos kreditanstalten, og De ser, at jeg ligesom kreditanstalten langtfra fanger danske sjæle. Med højagtelse Jessen«.

Dementiet er interessant, fordi det så klart viser, at flagning

eller ikke flagning med Dannebrog var kendetegnet på, om man var en selvbevidst dansker eller ikke.

Der var en del danske, der mistede selvbevidstheden under krisens tryk; en af dem var Martin Eggert, der var kommet til Sønderjylland fra Langeland. Han var blevet gift med en datter af Hans Hansen, Mommark, der var kendt som hjemmetysker og som tilhænger af Cornelius Petersens selvstyrebevægelse. Den 19. januar 1927 indeholdt Hejmdal et brev fra Martin Eggert:

»Dette for at meddele, at jeg idag også har taget min flagstang ned. Med højagtelse. Martin Eggert, Felsted Mark.«

Et par dage senere beskrev han i et andet blad, hvordan det var gået til.

»Efter at de rustne skruer, som havde holdt flagstangen, havde løsnet sig for engelsknøglens stærke bid, tog jeg stenhammeren, der med sit 18 pund tunge hoved nok skulle vide at drive den 16 alen høje stang af sine bærebolte. Lundtofte herreds våben i jern, der sad i toppen, suste ned og borede sig i jorden ved siden af mig, og da sagde jeg som Tordenskjold i Marstrand »Dengang ej«. Der lå den store korsbannerstang udstrakt på jorden. Jeg tog en tommestok og målte: jo, ganske rigtig, 5 gode hegnspæle kunne der nok blive, og så var der straks sparet at købe 5 andre. Hvis Hejmdal vil spørge mig, hvorfor jeg har taget flagstangen ned, vil jeg svare kort og godt: den er nede, og den bliver nede.«

Det var bittert for mange at læse om sådanne udslag af krisestemningen, og dertil kom, at der var en forrygende splid indadtil blandt de danske, hvor endnu efterdønninger fra grænsestriden gjorde sig gældende.

Redaktør Svensson i Haderslev mente, at der burde indsættes en kommissær for Sønderjylland med ekstraordinære beføjelser, redaktør Andreas Grau i Sønderborg støttede en forening, der hed Sønderborg Låneforening. I denne forening blev der oparbejdet en stor misstemning mod Sønderjyllands Kre-

ditforening og den agiterede for en låneordning med yderligere statsgaranti; der dannedes et udvalg af kautionister, der var blevet hårdt ramt, og ligeledes en forening af markhypotek-ejere, der følte sig snydt ved markens devaluering, og ude i kulissen sad Cornelius Petersen og udøste sin hån over »de rette mænd« over bengnaverne og over den danske administration. Rigtignok havde Cornelius Petersen fået en ordentlig dukkert ved valget i december 1926. Han havde kun fået 2117 stemmer. Det var i forhold til de forudgående rumlerier ikke mange, men valget viste, at utilfredsheden i langt højere grad var kommet hjemmetyskerne til gode. De nåede op over 10.000 stemmer eller 15,2 % af de afgivne stemmer. Denne fremgang kunne de ikke mindst takke Vogelgesang-institutionen for. Nu bagefter kan man nok se, at det var mere overraskende, at tyskerne i 1920 kun havde fået 7.500 stemmer, end at de fik over 10.000 i 1926. Men de danske fik noget at tænke på.

Valgresultatet havde til følge, at gamle instinkter vakttes til live. Det blev nu erkendt af alle dem, der så genforeningen som deres livs lykke, at nu måtte kampen tages op. Det var svært i begyndelsen af januar 1927 at se, hvordan der skulle komme samling på de danske tropper, sjældent har billedet været så broget. Men et fortroligt møde på Schackenborg den 7. januar 1927 med H. P. Hanssen som initiativtager og Kloppenborg-Skrumsager som repræsentant for Flensborg-venstre, blev signal til samling. Det førte til, at Vogelgesangs handske blev taget op. Velvidende, at krisen ikke kunne løses ved privat indsats, at staten måtte klare de store problemer, erkendte man, at en forening med penge til rådighed, med evne til hurtig handling, med jordnær kontakt til det sønderjyske bondesamfund nu var sagen.

Den 24. januar var man klar til at fremføre ideen på et stort offentligt møde på Folkehjem. Det var Skræp, der klang, det var viljen til selvhævdelse, som på ny gjorde sig gældende, H. P. Hanssen kunne tage sit gamle valgsprog frem, at hugget

er den bedste parade. Landeværnet blev oprettet som en jordkamporganisation for at neutralisere Vogelgesangs virksomhed.

Landeværnet var et sønderjysk initiativ; en vis støtte fra det øvrige land havde man nok regnet med, men at Landeværnet ville give en stærk genklang over hele Danmark, det havde næppe nogen ventet. Det blev en fælles dansk demonstration, som luede og varmede i sønderjyske hjem, et håndslag, der vidnede om en solidaritet, kun de færreste havde drømt om. Vogelgesang ydede sig selv uafvidende et godt bidrag til at kalde de danske på benene.

Den 4. februar udtalte han sig til Ekstrabladet: »Det er ikke en angrebskrig, vi fører, men kun et forsvar, og bevægelsen er først og fremmest rettet mod Hans Peter Hanssen og hans bestræbelser for at få unge danske landmænd til at rejse herved og sætte bo — dette må vi naturligvis protestere imod, vi kan ikke finde os i, at rigsdanske kommer herved og tager jorden i besiddelse — om 10 år har vi selv ungdom nok til at dyrke jorden.«

Som så ofte havde Vogelgesang taget munden for fuld. Uanset hvilke politiske formål, han forfulgte med sin virksomhed, — og meningen var at forberede jordbunden for en revision af grænsen fra 1920, — kunne danskerne aldrig anse det for at være en rimelig opgave for ham at hindre rigsdanske i at komme til Sønderjylland; de kunne da også erhverve jord af dansksindede jordbesiddere, om så skulle være. Vogelgesangs udtalelse følte ikke mindst udfordrende, fordi han selv var født i Brandenburg og tilvandet før 1914.

Landeværnets oprettelse kom som en fuldstændig overraskelse for tyskerne. De mente, at de danske for stedse var tvunget i defensiven, og stod nu pludselig over for et fremstød ført med stor kraft.

Mens Apenrader Tageblatt i begyndelsen af januar havde fulgt en selvsikker linie, blev redaktøren nu forskrækket. Den 26. januar 1927 skrev han om den rigsdanske råben op i an-

GENFORENINGEN

eller Børstet af G. Faas

Ihøndeheveren af dette Brev har gennem Det Danske Spejderkorps tegnet en Andel paa 10 Kr. i Landeværnet, der følger de sædvanlige i Landeværnets Statutter hjemlede Menigheder med Hensyn til Tilbagebetaling.

København, den 1. April 1917.

Landeværnets Føretagsudvalg

H. J. Jørgensen *F. Jørgensen* *Ogde Jørgensen*
 Formand Medlem Medlem

I Bemyndelse for Det Danske Spejderkorps

H. Jørgensen
 Formand

H. Jørgensen
 Medlem

H. Jørgensen
 Medlem

57625

Det Danske Spejderkorps deltog også i indsamlingen til Landeværnet. Man tegnede andele på 10 kr., som kunne afdrages i 4 rater.

ledning af Kreditanstalt Vogelgesang, »som jo ikke havde anden opgave, end at sikre tyskerne og slesvigerne muligheden for at bevare den nedarvede jord«. Men her var igen en lille blottelse. Det var altså ikke blot tyskerne, men også slesvigerne eller de blakkede, Vogelgesang ville hjælpe. Man fik et nyt godt argument mod Vogelgesang. De danske ville ikke give ham monopol på de blakkede. Det var en naturlig ting også for de danske at interessere sig for denne gruppe.

Det skal lige tilføjes, at redaktøren for Apenrader Tageblatt var tilvandet fra Itzehoe.

Virksomheden af den landsomfattende begejstringsbølge, som Landeværnet havde udløst, viste sig utroligt hurtigt. Allerede den 31. januar 1927 passerede indsamlingen en halv million. I København slog pressen Landeværnet stort op. Berlingske Tidende tog først fat på emnet. Det var redaktør Hjelge Knudsen, der her så mulighederne, Politiken fulgte efter, og landet over var Landeværnet i et par uger forsidestof. Der indsamledes flere millioner, og det praktiske arbejde fra centralen i Tinglev kom hurtigt i gang.

Skal man vurdere Landeværnets betydning, da ligger den deri, at danskheden i Nordslesvig i en kritisk stund tog sig sammen, og at den i det øjeblik fik et varmt håndtryk fra den øvrige del af det danske folk. Den fik det af de mange, der ydede en skærv til Landeværnet, den fik det også af de mange unge nord fra, der satte bo i Sønderjylland, og som nu er blevet gamle sønderjyder.

En af de første dage i februar 1927 holdt Politiken en stor Landeværnsfest i Odd Fellow Palæet i København. Skuespilleren Johannes Poulsen fremsagde en prolog af Thøger Larsen. Her citeres de første tre vers, så forstår man, hvad Landeværnet betød:

Lad Danmarks flagstang stå i Danmarks rige!
Hør det i alle hjørner, alle kroge!
Fik armods åg en broder til at vige
fra danskes vej — må alle danske sige!
»Vi vil stå vagt om dig og Dannebrog!
Forskriv ej danske marker, danske enge
din danske sjæl — for andre magters penge!«

Vi praler ej, og ingen vil fortørne
en nabo, ej i Nord og ej i Sønder.
Men er vi kun en spurv imellem ørne,
vi elsker *vort*, til hvert et verdenshjørne,
fra hav til hav, fra Skagen og til Tønder.
De andre elsker *deres* — det forstår vi!
Hvis *vort* vi elsker mindre — da forgår vi!

Og det skal Sønderjyllands bønder vide:
Vi nord for Aaen har kendt bedre dage,
men når de vil med os mod nøden stride,
vil vi som de vor del af nøden lide,
ét folk vi er med fælles fryd og plage.
Vi hjælpes ad, når vi af byrden trykkes!
Vi glædes sammen, når vor gerning lykkes!

Det stille virke, Landeværnet udfører i dag, er et vidnesbyrd
om, at gerningen lykkedes.

D. 157

Ingen grund til mismod

Af Karl Otto Meyer

Når man i august måned 1977 skal skrive en slags »grænse-landskronik« til Sprogforeningens Almanak, er man selvfølgelig præget af det, der foregår i den daglige debat i dagens Danmark: Forligsforhandlinger i folketinget, vanskelighederne med dansk økonomi, arbejdsløshed og meget mere. Uvilkårlig kommer man til at tænke på en ledende artikel i et dansk grænse-landsblad, hvor melodien faktisk var: Se til tyskerne, de kan klare tingene.

Det kan ikke andet end få mig til at overveje, om vi, der gør en del for at lade vore tyske kollegaer i landdag, amtsråd, byråd og kommuneråd lære danske forhold at kende, har uret i vor mening om, at der er meget godt at lære i Danmark. Når vi gang på gang tager initiativet til, at tyske landspolitikere og kommunalpolitikere skal en tur nordpå for at se noget nyt og for at prøve, om dette nye kan anvendes i vor dagligdag, gør vi det ud fra vor tro på og overbevisning om, at vore tyske medborgere kan høste gavn af de danske erfaringer. Tager vi fejl her?

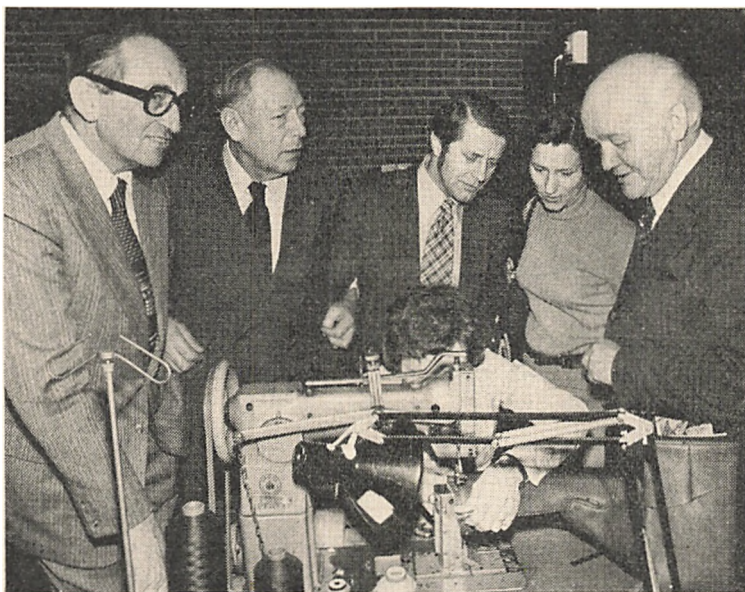
Sikkert vil mange nu fremhæve stabiliteten i tysk økonomi, den forholdsvis ro på det tyske arbejdsmarked, disciplinen og så selvfølgelig dette, at Vesttyskland fra krigens kaos har arbejdet sig op til at blive en af de mest velstående stater. Jeg ved ikke, hvorfor man glemmer, at mange stater hjalp forbundsrepublikken til denne udvikling, dels helt direkte og dels

indirekte ved ikke at kræve krigsskadeserstatning. Østtyskland måtte betale dyrt både til Sovjetunionen og Polen i krigsskadeserstatning, og det er blandt andet en af årsagerne til, at Østtyskland ikke kom så hurtigt på benene som Vesttyskland. Danmark hjalp jo også Vesttyskland i adskillige år ved at være med til at løse det tyske flygtningeproblem.

Men rigtigt er det, at den vesttyske arbejder i mange år efter krigen fandt sig i forhold, som en dansk arbejder aldrig ville have fundet sig i. Så kan nogle mene, at dette er tegn på den tyske arbejders sunde sans, andre kan mene, at kadaverdisciplinen eksisterede mange år efter 1945 endnu, og at det har taget sin tid, før den vesttyske borger fik mod til at sætte sig op mod autoriteterne.

Mange i Danmark skeler til de lave tyske skatter, men glemmer, at der f. eks. i Slesvig-Holsten undervises gennemsnitlig 30 elever af én lærer, i Danmark er gennemsnittallet 20. På hospitalssektoren er ydelserne i Danmark betydeligt bedre end i forbundsrepublikken. Nok er skatterne høje i vort moderland, men I får noget for pengene! Vi danske sydslesvigere vil derfor gerne se, at det vesttyske samfund fulgte danske og skandinaviske eksempler med hensyn til uddannelse af børn og unge, og hvad den sociale sikring angår. I øvrigt kan man ikke nøjes med at sammenligne de tyske og de danske skatter, man må i sammenligningen inddrage de sociale afgifter, arbejdsgiveren og arbejdstageren skal lægge på bordet hver måned. Så er forskellen ikke mere så stor.

I februar i år inviterede jeg som SSV's landdagsmedlem landdagens ældsteråd til et besøg i Nordslesvig. Vi så bl. a. Skorstensfejerskolen og Bagerskolen i Tønder og fik også et indtryk af det gode arbejde, der udfoldes for at bevare Tønders gamle miljø. Under besøget på Bredebro Skofabrik fik gæsterne indtryk af den langsigtede planlægning og fremtidsbetonede investering, som har været forudsætning for, at Nordslesvig fik løst strukturproblemerne i de sidste 25 år, da tusin-

*Fra politikerbesøget på Bredebro Skofabrik. Fra venstre landdagsmedlem Uwe Ronneburg, landdagspræsident, dr. Helmut Lemke, landdagsmedlem Karl Otto Meyer, fru dr. Schübeler og amtsborgmester Erik Jessen.
(Foto: Willy Lund).*

der måtte forlade landbruget og finde andet erhverv. Dette problem er blevet løst i Nordslesvig. Problemet er ikke løst i Sydslesvig endnu.

Der tales så tit om, at vi skal betragte Sydslesvig og Nordslesvig som en region og samarbejde over grænsen. Dette er såre rigtigt. Vi skal samarbejde i de enkelte sager, altså fra tilfælde til tilfælde. Det kan der komme noget fornuftigt ud af. For mange — særlig for tyskere — er dette ikke nok. De vil helst have faste institutioner over grænsen, og helst skal disse institutioner, udvalg eller råd også have beføjelser. Men de ser bort fra, at vilkårene nord og syd for grænsen er vidt forskellige. Lovene er forskellige, principperne afviger langt fra hinanden, og forholdet mellem folkevalgte og administrationen er et an-

det i Danmark end i Tyskland. Det samme gælder med hensyn til samarbejdet mellem de enkelte partier. Alt dette fører til, at der kun kan blive tale om et samarbejde fra sag til sag. En fælles regionalpolitik nord og syd for grænsen lader sig da vanskeligt gøre, når Vesttyskland først og fremmest understøtter den sydslesvigske østkyst og Danmark den nordslesvigske vestkyst, blot for at nævne et eksempel. Men frugtbart samarbejde udfoldes i den fælles dansk-tyske vandkommission og i den fælles kommission for renligholdelse af Flensborg fjord. Til gode resultater kan man komme, hvis det trafikale samarbejde udvikles, så tidsplanerne vedrørende motorvejen afstemmes, og for vor fælles vestkyst kan der opnås enorme resultater, hvis Danmark og Tyskland nu går i gang med at bygge det fremskudte dige fra Sild-dæmningen til Emmerlev Klev. Det danske folketing har truffet beslutningen. Forbundsregeringen i Bonn og landsregeringen i Kiel er endnu ikke kommet så vidt. Der er endnu ikke penge til dette formål i Tyskland. Men her er altså en opgave, der kan løses i fællesskab, og som sikrer folk og fæ ved vor fælles vestkyst mod naturkatastrofer. At løse en sådan fælles opgave er vigtigere end at holde liv i eller oprette teoretiserende, fælles institutionaliserede udvalg eller kommissioner.

Det er også fortrinligt, at Danmark og forbundsrepublikken gensidig har underskrevet, at de vil informere hinanden i tilfælde af, at der skal placeres atomkraftværker i grænseområdet. Selv om politikerne i Vesttyskland hævder, at planer om et atomværk i det sydslesvigske vadehav er skrinlagt, så udgør kendsgerningen, at en videnskabsmand har arbejdet med disse planer, risiko for, at disse planer kan tages frem igen. Det må være logisk, at nabolandet orienteres — ja også skal spørges — da et sådant værk også kan rumme muligheder af positiv eller negativ art for befolkningen i nabolandet. Helt vildt er det imidlertid, at en vesttysk politiker offentligt foreslår, at det radioaktive affald skal lagres på Grønland, uden at noget

sådan overhovedet — efter hvad offentligheden ved — nogen-
sinde har været drøftet med ansvarlige grønlandske og danske
politikere. Slig tåbelig snak fremmer ikke samarbejdet over
grænsen. Den kan imidlertid yderligere bekræfte, at medlems-
skabet af EF ikke er så ufarligt, som mange har troet og stadig
tror.

I slutningen af august måned 1976 var repræsentanter for
folketingets fraktioner gæster hos SSV i landdagen i Kiel. For-
målet var at lade de danske folketingsmedlemmer fornemme
lidt af atmosfæren og arbejdet i landdagen lige før forbunds-
dagsvalget i oktober 1976, og formålet var at føre danske og
tyske parlamentarikere sammen, blandt andet for at de tyske
parlamentarikere kunne lære, hvordan danske politiske mod-
standere omgås hinanden dagligt. Også her er der jo en fan-
tastisk forskel mellem Danmark og Tyskland. Jeg tror begge
parter lærte meget af denne sammenkomst. Dog kan jeg ikke
lade være med at fortælle denne lille episode. Læseren bør hu-
ske, at CDU førte en valgkamp i 1976 mod SPD med et slogan,
der lød: »Freiheit statt Sozialismus«. Det var på et tidspunkt,
hvor det f. eks. var upopulært at diskutere med vesttyske kom-
munister. Jeg måtte som vært fortælle de tyske politikere, at
der selvfølgelig også kom et dansk kommunistisk folketings-
medlem, og ham måtte de sidde til bords sammen med under
middagen. En kendt CDU-politiker svarede: »Das macht doch
nichts. Das ist ja ein dänischer Kommunist.« Jeg synes stadig,
at dette svar fortæller meget. (Måske synes læseren det ikke?).
Da landdagens ældsteråd, d. v. s. landdagspræsidenten, de to
vicepræsidenter og de fire fraktionsledere, var folketingets gæ-
ster i København i maj i år, så disse på uddannelsesinstitutio-
ner, forsorgsinstitutioner og på boligsaneringen og boligplan-
lægning. Der var beundring for det, der er opnået, selv om
driftsudgifterne skræmte nogle af de tyske politikere. Også her
fik gæsterne et slående indtryk af samarbejdsklimaet mellem
de danske partier. Det politiske klima i Bonn og Kiel er mellem

de tyske partier iskoldt. En udenforstående kan næppe fornemme, at parlamentarikerne tilhører et folk.

Jeg nævner alt dette i en tid, hvor det danske folk måske er lidt pessimistisk indstillet på grund af de økonomiske vanskeligheder og den ny afgiftsbuket, som — medens dette skrives — endnu ikke er vedtaget, men vi ved, at den kommer.

Lige nu, medens tangenterne klaprer på mit papir, forhandler det danske folketing for åbent tæppe om problemerne. Men i Brahmsee i Holsten forhandler forbundskansler Helmut Schmidt med sine fire vigtigste ministre bag lukkede døre om planer til bekæmpelse af arbejdsløsheden og om budgettet 1978. Der udsendes ingen pressemeddelelser! Befolkningen ved intet! Mange i Danmark sukker over 11 fraktioner i folketinget, over en mindretalsregering og meget andet, og man peger på Vesttyskland med stabile forhold, 3—4 fraktioner i forbundsdagen og delstaternes parlamenter — og med flertalsregering i Bonn og i delstaterne. Kendsgerningen er dog den, at Helmut Schmidt har det lige så vanskeligt som Anker Jørgensen, blot må Anker Jørgensen forhandle for åbent tæppe, medens Helmut Schmidt gør det bag lukkede døre. Jeg foretrækker det danske system.

Se ud over Nordslesvig med dets mange højskoler, efterskoler og fagskoler, fordelt over hele området fra vest til øst, fra nord til syd. Se de mange små, mellemstore og store fabrikker, i de nordslesvigske købstæder og flækker — forudsætningerne for, at folk, der måtte skifte fra landbrug til andet erhverv, fik arbejde i hjemstavnen. Sammenlign så dette med forholdene i Sydslesvig. Da vil man sande, at der til trods for, at Danmark står over for store vanskeligheder, ikke er grund til mismod.

De bærende principper i det danske samfund, særlig hvad skolevæsenet, den sociale sikkerhed, alt det, vi kalder folkelig fællesskab, angår, viser sig at være de rigtige. Vi bør fastholde dem konsekvent. Man kan ikke værge sig imod, at gode love misbruges. Bliver de misbrugt, må man forsøge at forhindre mulighederne for misbrug af lovene. Men det er hul i hovedet

at afskaffe gode loves principper, fordi ganske få misbruger dem.

I dag den 22. august tør jeg fra Skovlund sige til danske landsmænd, at der ikke er grund til mismod. Og jeg tror ikke, at jeg fortryder disse ord til jul, når vi læser dem i Sprogforeningens Almanak.

Skovlund, august 1977.

Af sine forældre kan man som regel kun lære, hvordan man ikke skal behandle sine børn.

Kjeld Abell.

Forældre ynder at slå på deres erfaringer, men da det næsten altid er dårlige, kan man ikke fortænke børnene i, at de gerne vil gøre bedre erfaringer.

Christian Kjellerup.

Fjordens bølger

Af Willy-August Linnemann

Tegning: Holger Hattesen

1.

Helst vilde jeg ikke tale om mig selv; men eftersom De, hr. forhørsdommer, har vist mig det hensyn at afhøre mig allerede i dag, skønt det er søndag, fordi jeg i morgen skal til Hamburg og derfra ud på søen igen, så bliver jeg ligefrem nødt til at omtale også mig selv en smule; ellers vilde jeg ikke kunne afgive noget korrekt vidnesbyrd om det, som faktisk er sket i aftes og i nat.

At Landstrygerhuset, som vi kaldte det og altid har kaldt det, nedbrændte totalt, kan måske nok skyldes ildspåsættelse; men det kan også skyldes uagtsomhed; ja det kan, alt taget i betragtning, skyldes forskellige omstændigheder. Kriminalpolitiet vil sikkert finde frem til den rette sammenhæng og den rigtige årsag, det nærer jeg ikke tvivl om.

Derimod tvivler jeg på, at det var et overlagt mordbrands- eller selvmordsforsøg.

Men for at begynde detaljeret og personligt, hr. forhørsdommer, så genså jeg min barndoms elskede i går eftermiddags, da jeg var på stranden med min dattersøn Hannes.

»Gisela!« jublede Hannes jo, mens jeg var ved at hjælpe ham ud af den smule tøj, han er iført nu i sommer, hvorefter han mir nix dir nix smuttede ud af hænderne på mig og stormede hen mod et yndigt pigebarn, der hoppede rundt i sandet lige så nøgen og lige så fireårig som han selv.

De to børn, der åbenbart kendte hinanden fra børnehaven, dansede en tid beundrende omkring hinanden til moro for sig selv og hinanden og vist især for os ældre badegæster, og derpå skreg Hannes igen: »Gisela!« og styrtede sig ud i fjordens vand lige så badeglاد som min skibshund Labrador.

Gisela derimod blev tilbage på stranden og kikkede blot henrykt på, at Hannes pjaskede rundt derude og begejstret hylede: »Gisela! Se mig svømme!«

Da måtte jeg uvilkårligt mindes.

Min dattersøn Hannes er nemlig opkaldt efter mig og skal efter sigende ligne mig til forveksling, sådan som jeg var, dengang jeg selv var fire år, og derfor nærer jeg naturligvis en ganske særlig interesse for Hannes, hvad han sikkert slet ikke har godt af i længden; i hvert fald benytter han sig af det, hver gang jeg som nu er hjemme fra søen.

Og Hannes' lille veninde Gisela minder mig til forveksling om min egen barndoms elskede, hvilket heller ikke er sært, eftersom denne lille yndighed er barnebarn af Gisela Gottlieb.

»Er det dig«, udbrød Gisela Gottlieb nu, thi hende var det, der ligesom jeg var på stranden med sit barnebarn, og hun tilføjede endda i den spydige tone, hun har anvendt over for mig, lige siden vi brød med hinanden for mange år siden: »Du er altså hjemme for tiden«.

»Hvem skulle det ellers være,« parerede jeg. »Men i overmorgen skal jeg ud på søen igen. Vi skal til Rio de Janeiro, og min kone tager med.«

Derefter sad Gisela Gottlieb og jeg en stund stille ved siden af hinanden mellem de øvrige badegæster og fulgte med øjnene vore forlobte børnebørn, der morede sig herligt uden tanke på fremtiden, end sige på det slægtskab de kunde være havnet i, dersom, hvis, i fald det var blevet til noget ægteskabeligt mellem Gisela og mig.

Jeg brød mig ikke om at sige noget; jeg foretrak at betragte

badelivet og børnene og bølgerne på fjorden og i smug iagttagelse Gisela, når jeg mente, hun ikke lagde mærke til det.

Gisela Gottlieb holder sig godt. Skønt hun ligesom jeg allerede er 62, er hun stadig frisk i huden; det er tydeligt at se i hendes todelte badedragt. Hun har ikke fået det konekød, alt for mange kvinder anlægger sig, især omkring lårene og maven, efter at de er blevet gift.

Jeg har altid haft lyst til Gisela, må jeg bekende, og har det sådan set stadig. Men selv om vi har ligget nøgne sammen på stranden ikke kun som fireårige, men også som syttenårige, har vi ikke haft samleje mere end en enkelt gang, og det kan stadig undre mig. Hvorfor egentlig denne platoniske lyst?

Efter en stund spurgte Gisela: »Kommer du i aften? Bodo holder åbent hus hver lørdag eftermiddag og aften, som du sikkert ved.«

Da gav det et ryk i mig af ubehag, for Bodo Bühnenbeutel er en barndomskammerat jeg af flere grunde altid har båret nag til. Og Gisela er enke, feteret krigsenke ovenikøbet efter Marius Gottlieb, ligeledes en fælles barndomskammerat og en brav, pligttopfyldende tjenestemand inden for den kommunale forvaltning.

Som De ved, hr. forhørsdommer, var det et blussende varmt julivejr i går; stranden og vandet myldrede med soløre bade-gæster. Kun længere ude drev en blid vind af sted med de mange hvide sejlbåde. Så jeg tav til Giselas forsøg på at fritte mig ud, betragtede kun sommerlivet og bølgerne derude og mindedes den første gang, jeg havde forsøgt mig som svømmer.

Jeg var dengang på min dattersøns nuværende alder og jubede ligesom han: »Se mig svømme!« Derpå prøvede jeg, lige til jeg fik den højre fod viklet ind i tangplanterne, der gror op fra fjordbunden visse steder langs kysten, og derfor bestemt mente, det måtte være den lille havfrue, der havde forset sig på mig og nu vilde hale mig ned til sig i dybet. Men jeg blev slet ikke ude af mig selv af skræk; jeg forholdt mig tværtimod

ganske rolig og slap således fri igen, for selvste min farfar havde jo sagt, at søen var min veninde!

Men jeg måtte også mindes hin vinterdag ti år senere, da jeg sammen med en flok kammerater var på strejftog langs kysten. Fjorden havde været frosset til; isen var i opbrud, og Bodo Bühnenbeutel skreg udfordrende: »Den der tør, tøver ikke!« Hvorpå han gav sig til at hoppe fra isflage til isflage med fare for at plumpe i, få krampe og drukne i det iskolde vand.

Kun jeg turde følge Bodo, mens Gisela og Marius og de andre måbende og imponerede blev tilbage på stranden.

Dette måtte jeg mindes nu igen, og derfor svarede jeg langt om længe: »Jeg kommer i aften til Landstrygerhuset, hvis du altså kommer.«

Men nu var det Gisela Gottlieb der ikke svarede. Nu sad hun tavs på sit tæppe i sandet og blev ved med at betragte fjordens bølger.

Sådan, hr. forhørsdommer, nøjagtig så omstændeligt begyndte for mit vedkommende gårdsdagens fatale hændelser.

2.

Som det allerede er Dem bekendt, hr. forhørsdommer, er jeg født den 17. april 1914 på Skibsbroen, i det selvsamme hus hvor også min far og farfar og min farfars far blev født. Min farfar, som har betydet overordentlig meget for både min far og mig, lagde nemlig vægt på, at slægtens traditioner blev holdt i hævd; hans og hans egen fars storhedstid faldt jo sammen med sejlskibenes storhedstid, og han nærede derfor med rette i sine sidste leveår bange anelser om, at Flensborgs nedgangstid som søfartsby vilde sætte ind med sejlskibenes forsvinden.

Fjordens bredde og den beskyttelse, fjordskrænterne yder under afrigningen og tilrigningen, gør nemlig Flensborg fjord velegnet for selv de største sejlskibes indsejling og udsejling. Men fjorden og havnen er ikke dyb nok for de store motor-

skibe og tankbåde; det er derfor jeg i morgen nødvendigvis må til Hamburg.

At Flensborg desuden ligger i en udkant af Europa, omend ved grænsen til Skandinavien, har selvfølgelig gjort sit til, at vort bekymrede bystyre søger at standse byens tilbagegang ved at forvandle den fra en handels- og søfartsby til en industri-, handels- og turistby. Om det vil lykkes, ved andre utvivlsomt bedre; jeg ved blot, at industrialiseringen vilde have ladet min farfar temmelig kold; for ham var et skib den dejligste, selvbevægelige bolig, som intet jordforankret hus kunde konkurrere med. Min farfar har da vist heller aldrig været ti kilometer vest eller nord eller syd for Flensborg til lands; i hans hjem blev der heller ikke talt om de nære lokaliteter, men om Kinakysten eller Grønland eller De vestindiske Øer eller Østafrika eller Brasilien eller de andre fjerne steder, familien sejlede på.

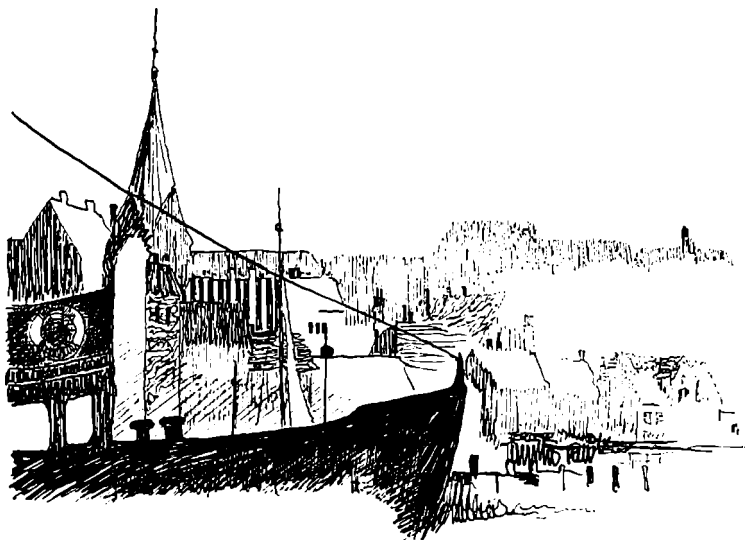
Som De ved, hr. forhørsdommer, vender Skibsbroen ud mod havnen og de bebyggede skrænter oven over den modsatte kaj. Også ud mod fjorden er der en fin udsigt, og det vide udblik kan sagtens få tankerne til at flyve helt ud mod horisonten. Men Skibsbroen vender omtrent mod øst og har derfor mest morgensol og ligger desuden, når man ser den oppe fra de højere beliggende bydele, ved havnevandet nede i en slugt.

For min fars slægt havde Skibsbroen altid været et fornøjeligt og passende sted at bo; i sejlskibenes tid var der altid en inciterende travlhed på havnen. Min mor derimod længtes lige siden sit ægteskabs begyndelse efter at komme højere til vejrs og dermed få mere middagslys og især mere aftenlys i sine stuer.

Min mor var som bekendt datter af en romfabrikant.

Dog først efter min farfars død i 1919 lykkedes det min mor at få overtalt min far, så vi kunde flytte bort fra Skibsbroen og komme helt op til Harreslevmark.

Min mor havde nemlig set rigtigt, har også jeg siden måttet indrømme, for i dag er Skibsbroen mest en gennemfartsvej for den internationale biltrafik mellem Danmark og Tyskland, og

mange af husene langs gaden er lavet om til forlystelseslokaler, der i vulgaret næsten overgår Hamburgs og Antwerpens havneknejper.

For mig som dreng var bopælsforandringen dog først og fremmest utroskab mod min egen families fortid, men betegnende nok tillige noget nyt og spændende.

På Harreslevmark boede der foruden en kreds af mindre næringsdrivende og håndværkere mest teglværksarbejdere og skibsværftsarbejdere. Harreslevmark var og er stadig en typisk arbejderforstad; men vort nye hjem var ikke nogen lejlighed i en lejekaserne; det var en villa med have omkring, og det er stadig mit hjem.

Vort hus ligger på grænsen til Ramsherred, og udsigten derfra ind over byen, havnen og fjorden er stadig storslået og vidunderlig, og jeg faldt da også hurtigt til blandt mine nye kammerater. Jeg har altid været lysten efter nye eventyr.

I min barndom var Harreslev kommune en udpræget land-

brugskommune med undtagelse af Harreslevmark, der altid har lignet en udvækst på Flensborg. Dengang fandtes der komuneskoler både på Harreslevmark og i landsbyen Harreslev. Nu er de slået sammen til en moderne centralskole, og den skolebygning jeg har gået i gennem fire år, er lavet om til beboelseskaserne for tyrkiske fremmedarbejdere. Kommunen har efterhånden fået mange fabrikker og en del importeret arbejdskraft. Også denne industrialisering fortæller noget om flensborgegnens forvandling.

Når jeg tænker tilbage, hr. forhørsdommer, befandt jeg mig egentlig udmærket i skolen deroppe. Jeg har altid været nysgerrig og kunnet lide at lære noget nyt. Vore lærere var da også dygtige til at lære fra sig. Når vi ikke vilde lære noget frivilligt, tog de blot spanskrøret til hjælp. I hvert fald fik de tit mine kammerater og mig til at rotte os sammen og pønse på de mærkværdigste modforanstaltninger. Desuden indgav de os ufrivilligt en umanerlig trang til at strejfe om, enten enkeltvis eller i flok.

En dag efter skoletid vilde jeg således være noget for mig selv og gav mig til at strejfe ud på egen hånd og nåede da helt ud til Hærvejen, hvor jeg blev vidne til noget komisk.

Hærvejen, denne oldtidsvej der løber vesten om Harreslev og Flensborg fra Viborg i nord til Hamburg i syd, er blevet asfalteret på langt de fleste strækninger nu, men var endnu i min barndom grusbelagt og temmelig sandet og nedkørt med dybe hjulspor, og da jeg nåede derud, fik jeg øje på en kleppert af en dreng, der var fuldkommen opslugt af et mærkværdigt forehavende.

Jeg listede derfor nærmere og så, at han ved hjælp af en kæp søgte at lede nogle hugormeunger i sikkerhed for den kørende trafik tilbage mod lyngen på den anden side vejen, imens han snakkede til slangerne som en gammel bessefar til sine små, forfjumrede børnebørn.

Desværre kom jeg til at grine højt ved synet, og da klep-

perten hørte, at han blev beluret, blev han ude af sig selv af raseri og gav sig til at tærskes løs på mig med sin kæp.

Det vilde jeg selvfølgelig ikke finde mig i, så jeg hev i en fart min ene træsko af og slog ham lige i synet, så hans næseblod sprøjtede ud over både ham og mig.

Vi blev begge forbløffede, for ikke at sige tummelumske, indtil han pludselig rakte mig hånden og højtideligt erklærede: »Nu er vi blodsbrødre, du og jeg! Blodet vil i al fremtid binde os til hinanden!«

Jeg var temmelig i vildrede, men tog alligevel imod den fremstrakte hånd, og i det samme langede han mig een på siden af hovedet med den anden, den venstre hånd, så jeg dejsede omkuld og nær var kommet til at tromle hugormeungerne ihjel.

Dette, hr. forhørsdommer, var mit livs første møde med Bodo Bühnenbeutel.

Nogle dage senere var jeg igen ude at strejfe, denne gang sammen med en flok kammerater, og vi var da igen ude ved Hærvejen på strækningen mellem Harreslev teglværk og Padborg station, og nu opdagede vi et besynderligt hus, vi aldrig før havde lagt mærke til, selv om det lå for sig selv, og vi flere gange tidligere havde været på de kanter.

»Det er et landstrygerhus, ingen tvivl om det,« fastslog jeg straks.

Altså listede vi os nærmere ad grøfterne langs vejen for ikke at blive opdagede, indtil vi pludselig hørte nogle hyl, som om en næsvis knægt var ved at blive tærsket fordærvet af en fortrædige landstryger.

Det har altid virket interessant og belærende på en flok normale børn at overvære afstraffelsen af andre. Også det har vor skole sørget for. Vi listede derfor nærmere og nærmere, indtil vi kunde lægge os langs tjørnehækken omkring haven og huset og nyfigne spejde ind gennem hegnet, og vi blev da vidner til noget, der siden gav os en del at spekulere på.

Det var nemlig godt nok Bodo Bühnenbeutel, der lå hen over

knæene på en ophidset mand og jamrede gudsjammerligt og en gang imellem hylede ekstra højt, antagelig for at gøre indtryk på sin mor inde i huset. Men manden tævede slet ikke for alvor løs på Bodo, kunde vi iagttage fra vor observationspost, kun på skræmt og mest på et gammelt æbletræ, der stod ved afstraffelsesstedet, og manden var heller ikke nogen pjaltet landstryger, men en schneidig tolder i fuld uniform.

Alligevel har vi altid siden kaldt huset for Landstrygerhuset, og det lige til huset i nat nedbrændte totalt.

Verden, hr. forhørsdommer, er nemlig mere kompliceret end samtlige vore skolelærere har udpønset i deres visdom.

3.

Inden jeg beretter videre om Bodo og hans far, tolderen Bühnenbeutel, bliver jeg nok nødt til først at spørge, om De kender noget til høns, hr. forhørsdommer?

Høns, det tør jeg uden videre påstå efter mine erfaringer fra Harreslev kommune, besidder typisk menneskelige karaktertræk; det var bare det, jeg vilde sige.

Høns der strejfer frit omkring, sætter grænser for deres territorier, og de angriber de høns, der forsøger at trænge ind på deres gebet. De er med andre ord næsten ligesom vi, der også altid vil inddele alting, enten det så drejer sig om tiden eller landskabet. Vi vil ikke kun sætte skel mellem sekunderne, minutterne, timerne og dagene, men vi vil også sætte hegn mellem vores have og naboernes. Ja vi kan vist slet ikke forestille os noget, før vi i tankerne har givet det en form og dermed har afgrænset det, og vi er altid parate til enten at forsvare eller angribe enhver afgrænsning. Således også med hønsene, hr. forhørsdommer.

Men samtidig med at hønsene ligesom vi mennesker vil sætte grænser, vil de tillige gerne overskride grænser. De vil hele tiden over på den anden side. Man behøver blot at færdes hen ad en vej, så vil de høns, der løber frit omkring på den ene

side af vejen, absolut over på den anden side. Jeg taler af erfaring. Således kom jeg engang som dreng cyklende ad Hærvejen, da en frit omkringløbende høne fik øje på mig og derfor nødvendigvis måtte krydse min kørselsretning. Jeg væltede ved påkørslen og fik nogle slemme knubs, mens hønen desværre måtte i suppegryden.

Som De ved, hr. forhørsdommer, blev der efter versaillesfreden i 1920 trukket en ny grænse mellem Tyskland og Danmark. Denne nye statsgrænse kommer fra Østersøen i øst og løber ind gennem Flensborg fjord, videre ind gennem Kobbemøllebugten og derefter norden om Harreslev kommune og tværs over det slesvigske land til Vadehavet og Vesterhavet i vest. Og denne nye statsgrænse indgiver ikke bare de voksne fra området, men også børnene en uimodståelig trang til at komme over på den anden side. Nogle af os, og det ikke blot de gamle, sortklædte koner der altid føler behov for at anbringe smuglervarer mellem deres flere lag sorte skørter, men også vi børn skulde derfor lære toldereren Bühnenbeutel nærmere at kende og da især hans søn Bodo.

Jeg har den teori, hr. forhørsdommer, at alle gerninger, altså misgerningerne såvel som velgerningerne, påvirker og tiltrækker både deres gerningsmænd og deres ofre. I hvert fald følte vi børn fra Harreslevmark os på en eller anden sær måde tiltrukket af Bodo fra Landstrygerhuset, simpelthen fordi vi var kommet til at belure ham. Og han på sin side kunde heller ikke mere frigøre sig fra os, fordi vi var trængt ind på hans domæne og havde fået indblik i noget, han sikkert helst vilde have beholdt for sig selv.

Herefter gik vi tit på strejftogt sammen.

Det var vore skolelærere, der forklarede os, at man kunde komme over den nye statsgrænse ved hjælp af et pas; men det var Bodo, der siden hviskende tilføjede, at man sagtens kunde komme over helt uden papirer, blot man turde snige sig uden om de officielle grænseovergangssteder, og det lod

vi os naturligvis ikke oplyse to gange om, før vi var på vej med Bodo i spidsen.

Bodo vilde måske mest ærgre og drille sin far, toldereren, og det var spændende nok i sig selv, men det var sandelig endnu mere nervepirrende at liste langs markernes levende hegn, snige sig gennem krat og mose og videre forbi grænsestenene og vide, at nu var vi ovre på den anden side, for der kunde hvert øjeblik dukke en grænsegendarm frem og råbe os an eller anholde os eller skyde os i bagen, hvis vi prøvede at flygte, og værre endnu: grænsevagternes bidske hunde kunde pludselig komme springende og bide sig fast.

Vi lærte derfor allerede som børn at forstå både høne og ræv, der regelmæssigt afpatruljerer deres territorier på vagt mod alle andre, samtidig med at de gerne selv vil være grænseoverskridende med alle dermed forbundne risici. Ja tilværelsen forekom os faktisk endnu mere gribende end vore skolelærere havde fortalt.

I tiden der fulgte havde vi derfor megen gavn af Bodo. Alligevel kom han aldrig til at stå os rigtig nær, og det ønskede han måske heller ikke; han vilde vist altid være noget for sig selv. Han vilde altid være endnu mere aparte end vi fra Harreslevmark, især efter at vi var kommet i overgangsalderen og dermed havde fået adskillige nye interesser.

Vi var alle tidligt på vej. Jeg kan således huske, at en af pigerne fra vort sjak begyndte at bulne ud, endnu inden hun var fyldt 16 år. Vi andre drøftede naturligvis indgående, hvordan det vilde være at få sig en lille allerede i skolealderen; men det hindrede alligevel ikke Gisela og mig i at interessere os mere og mere for hinanden. At også Bodo Bühnenbeutel fik opladt øjnene for Gisela, gjorde mig selvfølgelig endnu mere ivrig.

Efter at vi var blevet konfirmeret, kom nogle af os i håndværker- eller købmands- eller skibsbyggerlære, andre kom ud til bønderne i Harreslev, Ellund eller Hanved, andre måtte

desværre i lang tid gå arbejdsløse, mens flere af os måtte ind på de højere skoler i Flensborg. Det var skrappe tider dengang i mellemkrigsårene. Men vi var stadig et par stykker, der sværmede med hinanden efter fyraften uden foreløbig at få børn.

En dag vilde Gisela således have mig med over i Marie-skoven, hvor så meget af tidens fjas foregik; hun vilde bare spadserere en tur med mig alene, som hun sagde. Alligevel var jeg på vagt, selv om jeg var smigret, for jeg vidste for længst, at Gisela var imod, at jeg vilde være sømand som min far og farfar og hele min fars slægt. Ifølge Gisela kunde en sømand dratte ned fra masten og knække halsen derved, en sømand kunde drukne i det oprørte hav, en sømand kunde også på anden vis komme galt af sted, og Gisela brød sig hverken om at blive sømandsenke eller om at blive indlemmet i en sømands efter sigende vidtforgrene harem; så jeg fik tidligt det indtryk, at Gisela vilde gøre adskilligt for at stavnsbinde mig ved at få mig på andre, mere landkrabbeagtige tanker.

Gisela var datter af købmand Moltzen på hjørnet af Søndergade og Haingade, og det fortæller vist tilstrækkeligt om, at Gisela var et særdeles attraktivt parti. Desuden så hun dejlig ud, og frem for alt var hun en forstandig pige. Men jeg havde helt andre forestillinger om fremtiden end Gisela Moltzen og for eksempel Marius Gottlieb, der allerede i konfirmationsalderen drømte om en fastlønnet tjenestemandsstilling. Jeg vilde ud, jeg vilde se mig om i verden, jeg vilde være helbefaren først. Nok elskede jeg Gisela over meget andet; men jeg vilde alligevel se tiden an, inden jeg forlovede mig med alt.

Trykt med tilladelse fra Gyldendal.

Sønderjysk før - og nu

Af Georg Søndergaard

De fleste af os, der er vokset op med en dialekt, og selv en gang har sagt *A* eller *Æ*, *e mand*, *et* (i stedet for *ikke*) o. s. v. de kender historier som den, jeg selv kan huske om Mogens, som alle dage havde været en ordentlig dreng i byen og vellidt af alle. Som 18-årig kom han i det, der dengang hed præparand-klasse for at blive skolelærer. Men så den første ferie, han var hjemme, kom han hen til en af mine kammerater og spurgte *Er din brower hjemme?* på det mest gebrækkelige bastardsprog, halvt dialekt og halvt »fint«. Vi grinede så den stakkels Mogens blev helt ulykkelig og skyndsomst fortrak. Og efter den episode snakkede han altid som os andre, når han var hjemme.

Det er klart at det ikke er så ligetil for den, der pludselig prøver at lave sit sprog om. Déls bliver man jo ofte betragtet som en overløber, der er blevet fin på den og vender ryggen til sin barndoms sprog og kultur, og déls er overgangssproget jo skrækkeligt at høre på for andre. Problemet er ikke blevet mindre med årene, efterhånden som flere og flere kommer til at tale rigssprog. Og det er der ingen tvivl om. Rigsmålet, det anonyme sprog, æder sig i disse år med stigende styrke ind på de danske dialekter, således at vi må forudse den dag, hvor alle i Danmark taler stort set samme sprog. Det handler denne artikel om, specielt med hensyn til de sønderjyske dialekter.

Først lige et ganske kort historisk rids: Vi ved ikke meget om dialekternes ældste historie og da slet ikke i detaljer. Der er

almindelig enighed om, at sproget i Danmark i den ældste middelalder, skal vi sige på Erik Ejegods tid har været stort set ens i alle egne af landet. Fra tiden omkring år 1200 kender vi de første antydninger af stedlige forskelle i dansk, og derefter har sproget delt sig mere og mere gennem stadige spaltninger, således at vi efterhånden har fået den vifte af dialekter, som vi nu kender, selv om mange af dem igen er døde. En anden »begivenhed« er værd at lægge mærke til: I løbet af 1500-tallet dannes — med udgangspunkt i sjællandske dialekter — det lærdoms- og administrationssprog, som vi nu kalder rigsmålet og som er karakteristisk ved at det ikke har noget stedligt præg. En person, der taler et sprog, der ikke røber hvor i landet, han kommer fra, kan siges at tale rigsmål. Mange har vist det indtryk at det kun er i vores egen tid, massemediernes og den længere skolegangs tid, at mødet mellem dialekter og rigsmål for alvor er blevet aktuelt. Men det er ikke tilfældet. Lige så længe som dialekter har eksisteret side og side med rigsmålet, har der fundet påvirkninger sted. Ja, faktisk kan man tale om en hel række forskellige former for påvirkning. Både mellem rigsmål og dialekter og mellem dialekterne indbyrdes. Østfynsk har smittet af på vestfynsk og omvendt, nordsamsisk på sydsamsisk, nordalsisk på sydalsisk o. s. v. Resultatet er at der dannes sig dialekter, der bliver fælles for større områder. Det ser man f. eks. i Sønderjylland, hvor udtaleformer fra de sydlige og vestlige dialekter ofte må vige til fordel for former fra de nordlige og østlige dialekter, der er nærmere ved et fælles jysk. Det gælder ældre udtaler som f. eks. *bli*, *boww*, *jæje tjælt*, *timmer* o. s. v., som nu overalt er erstattet af yngre, fælles former: *bly*, *buh* (bue), *jæger*, *telt*, *tømmer*. Endnu lettere er det måske at påvise mere direkte påvirkninger fra rigsmålet på dialekterne. Det gælder både grammatikken, udtalen og ikke mindst selve ordene og deres betydninger. Både på den måde at gamle ord forsvinder (hvem kender længere sønderjyske gloser som *ærrel* (begravelse), *borre* (låne), *frangol* (forstue),

gusbe (alter), *skorreful* (sommerfugl) eller *sville* (svimmel)? og nye kommer til. Her er eksemplernes antal uendeligt: *traktor*, *bil*, *radio* o. s. v.

Denne udviskning af dialektforskellene har været særlig udbredt i de dialekter, der står nærmest ved rigsmålet. I store områder f. eks. på Sjælland i en sådan grad, at der næsten ikke er nogen forskel mellem rigsmålet og den gamle dialekt. Mindst udpræget har udviskningen været i yderkanterne af Danmark: Vendsyssel, Sønderjylland og Bornholm. Men nu er turen også kommet til disse yderområder, og her ser det ud til at gå værst ud over Sønderjylland. »Æ kan it snak såen't o e gae som æ gø no. For så forste'er de it va æ seje«. Det konstaterede en ældre mand, jeg for nylig talte med på Als, og det vil mange sønderjyder kunne nikke bekræftende til. Tanken er jo egentlig helt fantastisk. En ting er at dialekterne ændrer sig med tiden. Som vi allerede har set, er det ikke noget nyt fænomen. Men at det sker så hurtigt, at en ældre dialekttalendes sprog næsten bliver uforståeligt for yngre mennesker og børn, det er noget hidtil ukendt indenfor det danske sprogområde. Dialektale forandringer er i hvert fald ikke tidligere sket så hurtigt at der ligefrem er opstået en forståelseskluft mellem generationerne.

Hvis der spørges, om det sønderjyske vil forsvinde, må vi altså svare ja. Dialekterne nærmer sig rigsmålet mere og mere og vil til sidst smelte sammen med det. Hvornår denne udligning vil være endeligt gennemført, er det derimod umuligt at sige. Der vil nok gå adskillige menneskealdre endnu. På den anden side: alt går jo hurtigere nu end for bare 25 år siden, og denne acceleration vil også få konsekvenser for sproget.

Ved siden af dialektudligningen er der et andet forhold, som måske er endnu mere afgørende, nemlig det at færre og færre mennesker overhovedet taler dialekt. På Sjælland er der faktisk ingen i dag, der taler dialekt. Alle taler rigsmål. På Fyn ser det også sløjt ud, og i Jylland, der ellers har holdt skansen længst, begynder det nu også — ikke mindst i Sønderjylland — at tynde

»Vi er allesammen ved at blive bymennesker«. — Parcelhuskvarter i Genner.
(Foto: Find Clausen).

voldsomt ud i de dialekttalendes rækker. Hvor tidligere alle i landsbyen talte dialekt — i Sønderjylland endda ofte også både præsten og degnen — er det nu mange steder sådan, at de dialekttalende er i mindretal. Det er svært at sætte tal på, men jeg tør vove den påstand, at der i en almindelig landsby i Sønderjylland i dag kun er ca. 25 pct. der taler stedets dialekt nogenlunde uforfalsket, 25 pct. der kun taler rigsmål og 50 pct. (deriblandt de fleste unge under 25 år) der dels taler rigsmål og dels et afbleget sønderjysk. Jeg ved godt at mange kvier sig ved at tro på, at det står slet så galt til, men hertil kan jeg svare, at der allerede er lavet en række undersøgelser af jyske dialekter, hvor det bekræftes, at fordelingen af rigsmåls- og dialekttalende stort set er som antydnet. Mange steder er de rigsmålstalende endda i overtal. For det sønderjyske kan jeg henviser til en undersøgelse, som jeg selv — sammen med en gruppe studerende ved Odense Universitet — har været med til at

lave. Den er ganske vist ikke færdig, men allerede nu kan vi se en række interessante forhold i det materiale, vi har indsamlet.

Det drejer sig om Fynshav i den østligste del af Augustenborg kommune. Fynshav har i løbet af den sidste menneskealder gennemgået en række ændringer, der næsten har forandret den fra landsby til bymæssigt område, en udvikling som Danfoss vel har sin del i. Urbaniseringen, bypræget er således mere udtalt her end andre steder, men det vil uden tvivl gå på samme måde med de fleste større landsbysamfund i Danmark i løbet af de næste 25 år, så Fynshav kan være et udmærket eksempel. Hvad sproget angår, kan man meget let påvise en mangfoldighed, der er mange gange mere udpræget nu end for 25 år siden. Den gang var det hele meget enklere, og da havde det været ulig lettere at give en fuldstændig og dækkende beskrivelse af egnens sprog. Nu, derimod, er billedet helt uklart og uoverskueligt. Nu tales der mange forskellige slags sprog, eller rettere: forskellige nuancer af dialekten, spændende fra egentlig alsisk, den oprindelige landbefolknings gamle sprog via alle former for »stationsbyjysk« til rent rigsmål, noget der er helt parallelt med forholdene i alle andre sønderjyske bysamfund.

For studiegruppen fra Odense er der en lang række ting at opklare: Hvem taler hvilken slags sprog, til hvem, og hvornår? Og hvad sker der hvis man pludselig begynder at tale anderledes til gamle venner, f. eks. når man kommer på gymnasiet i Sønderborg? Og så naturligvis: Hvad er egentlig forskellen mellem de forskellige slags sprog? For forskel, det er der. Når man f. eks. spørger en 14—15 årig »Kan du snakke alsisk?« er det sandsynligste svar »Nej, kun sønderjysk«. De kan altså selv høre at der er forskel mellem deres eget og de ældres sprog, hvad der er det vigtigste bevis for, at der er afgørende sproglige modsætninger.

Er der læsere, der endnu tvivler på, at det sønderjyske lakker mod enden? Så prøv at tænke på de vældige ændringer, som er sket på næsten alle områder af vores tilværelse blot de sidste 25

år. Det gælder både det rent håndgribelige og alt, hvad deraf følger og det gælder ændringer i det, vi plejer at kalde mentaliteten eller livsstilen. Først er der selvfølgelig de mange tekniske indretninger: radio, TV, telefon, tog, fly, bil o. s. v., det man med eet ord kalder kommunikationsmidlerne. Vi rejser mere rundt til hinanden, vi flytter mere rundt i landet, vi snakker mere med folk, der har et andet sprog end vores eget, vi hører rigsmålet fra morgen til aften i radio og TV. Og det har selvfølgelig altsammen sin effekt på den ene eller den anden måde. Det er vist den almindelige opfattelse, at dette simpelthen er forklaringen. Ud af højtaleren strømmer det reneste danske rigsmål og ganske langsomt lærer gartneren i Toftlund og fodermesteren i Kliplev at tale ligesom speakeren. Men sådan er det jo ikke gået. Ellers ville enhver jyde jo forlængst have skiftet »A« ud med »jeg« og »a hund« med »hunden«. Og hvad med sønderjyderne, der i de sidste 20 år har hørt mere tysk end dansk TV? Så skulle de jo alle tale tysk.

Nej, det er fordi vi allesammen er ved at blive bymennesker. Og bymennesker taler by-sprog. Jeg tænker ikke så meget på flugten fra land til by, skønt det naturligvis også betyder meget at færre og færre mennesker bliver tilbage på landet for at føre dialekten videre. Jeg tænker snarere på det forhold at byen breder sig ud over landet, at bykulturen med alt, hvad den indebærer af praktiske og sociale fordele og ulemper, efterhånden bliver enerådende overalt. Det gamle almuesamfund, hvori dialekterne opstod og levede, forsvinder i disse år, og landbomiljøet ændrer sig efterhånden til en art bymiljø. Det er en udvikling, der har stået på i mere end 100 år, men som på så mange andre områder har den de sidste 10 år antaget en næsten eksplosiv karakter. Et demonstrativt udtryk har den i de store nye parcelhuskvarterer, der i samlet orden skyder op uden om de gamle landsbyer over hele landet i disse år. Efter loven om land- og byzoner er der for enhver dansk kommune udarbejdet detaljerede dispositionsplaner, hvor såvel eksisterende som frem-

*»Landbomiljøet ændrer sig efterhånden til en art bymiljø.«
Billedet er fra Løjt Kirkeby. (Foto: Find Clausen).*

tidige beboelsesområder er nøje fastlagt blandt andet med henblik på den mest rationelle udnyttelse af tekniske faciliteter, kloakering, fjernvarmeanlæg o. lign. Og i disse miljøer lever bykulturen. Man kan vel endda sige, at her lever en helt ny slags mennesker, en ny social gruppe, som man måske med ét ord — selvfølgelig en grov forenkling — kunne kalde funktionærgruppen. Det er unge familier, hvor ofte både mor og far arbejder inde i byen. Almindeligvis har de talt dialekt derhjemme som børn, men en »bymæssig« uddannelse som bankassistent, ekspedient, sygeplejerske el. lign. har fået dem til at skifte sprog, så de nu taler rigssprog til hinanden, til børnene og til kollegerne, selvom de kender dialekten udmærket og bruger den sammen med forældrene og andre dialekttalende i den ældre generation. Men med børnene er det anderledes. De lærer måske nok noget af dialekten, kommer måske til at bruge den lejlighedsvis, men rigsmålet bliver deres primære sprog.

Nu er almuekulturens forsvinden jo som nævnt ikke noget nyt fænomen. Det er en proces, der har strakt sig over en ca. 100-årig periode, begyndende i forrige århundredes sidste halvdel med den politiske bevidstgørelse, højskole- og andelsbevægelse, landbrugets øgede teknificering og den deraf følgende ændring i mentaliteten hos landboerne, noget der også fik konsekvenser for holdningen til sproget. Det sprog, som de mange fremskridt knyttedes sammen med, fik en førende status. Hvor det tidligere ansås for at være noget uopnåeligt eller ligefrem upassende, blev rigsmålet efterhånden også landboernes sprog, det sprog der kunne give også bonden status og indflydelse. Det er et fænomen, hvis sidestykke man har kunnet påvise i de fleste sprogsamfund, at der altid vil være en tendens til at tale »som de *efterlignelsesværdige*« som en hollandsk dialektforsker har udtrykt det.

Egentlig ligger der bag disse ændringer i praktisk dagligdag og sprog noget meget afgørende. Faktisk er der tale om intet mindre end en kulturel omvæltning. Den gamle bondekultur er nu næsten forsvundet. De værdier, den rummede, har ikke samme betydning for nutidsmennesket som for de gamle landboer. Det gælder for eksempel det, man kunne kalde »tilværelsens konstans«, som var et væsentligt element i almuemenneskets liv. Man fødtes, levede og døde i samme by, ofte på samme gård. Man var solidarisk overfor hinanden og landsbyen, man udførte sit arbejde på samme måde som ens forfædre og fulgte i det hele taget altid gammel sæd og skik. Man tænkte og talte som man altid havde gjort. De gamle var religiøse og ofte strenge i deres krav til sig selv. Heroverfor står så bykulturen med dens flygtighed, dens krav om løbende fornyelse og fremskridt, ja alle de værdier, som for det moderne menneske står som ganske ubestridelige og som vi helt har baseret vores tilværelse på. Det er svært at vide, hvordan vi skal stille os til alt dette. I hvert fald ligger der en opgave i at få beskrevet og fortolket den gamle landbokultur og på den måde få den fast-

holdt, ikke mindst af hensyn til fremtidens massekultursamfund, hvis medlemmer måske vil kunne påvise værdier i den, som vi ikke forstod at påskønne mens tid var.

Som man ser er dette med dialekterne meget mere kompliceret end det almindeligvis er blevet opfattet. Det drejer sig om meget mere end blot massemedierne og folkeblandingen. Sproget er en fintmærkende afspejling af, hvad der rører sig i samfundet, ikke alene rent praktisk men også når det gælder menneskers livsanskuelse og livsstil. Som en norsk forfatter har sagt det »Sproget er meget mere end et tilfældigt redskab som kan skiftes ud med et andet redskab. Vi vokser ind i sproget, lærer at forstå os selv og vores omverden gennem sprogets begreber — gennem sproget får omverdenen, tilværelsen mening for os. Sproget bliver en del af os selv, en forståelse vi lever i. Sproget afspejler også en livsform, et miljø, hvorfra det har sine rødder og er blevet formet. Således kan vi sige at det afspejler kulturen i videste forstand; det giver kulturen udtryk og mening«.

Der er folk, der mener at have demonstreret deres foragt for det småborgerlige, når de har undladt at sende et postkort med en venlig hilsen.

Harald Engberg.

Som det høss sæ

Af Sigfred Andresen

Æ KLYHN

Ollemoe såt snar oltins å hæklet, vinjne vi kom åh besøgh. Æ finger gik op å née mæ æ hækelnål å det hun flijt holdt hun i æ linke hånjd.

— Dav, Ollemoe! — Æ skuld hilsen fra moe. —

Æ skuld te kræmes, haj æ fåt beskén åh — å så kanj do å javnt tej få ve Ollemoe å se vunjt hun hæ't. —

Det haj æ injt nave æmoe, få Ollemoe haj oltins nave å få-tæhl — å vinjne hun fåtohl, gik æ hækelnål helt a sæ sjell.

— Kunj do injt hinjt en korr klyhn te mæ née i æ lahj? —

Det vihl æ da gern. — Hun koldt torr få klyhn. — Men hun æ jo å fra æ væhsten, å dæh sie de sorn, — haj min far fåtohl.

Æ fylt æ torrkas — æ lø dem i styk få styk, få ejsen støvet det sorn. Så klappet æ æ dækkel te å såt mæ åh æ torrkas.

— Do kanj tej dæ en kneppkagh! —

Ollemoes kneppkaghe vå det bæhst æ kunj få.

— Hva gø din moe æ dav? —

— Hun æ ve å bagh en plahkagh. Vi skal ha fremme æ javten. —

— Nå — hven komme?

— Det gø æ nafer å så Pete Skrupmands. De vil spil kåh æ mandfolke Skaht å æ kunne spille Svik. —

— Åh do ska kigh te? —

— Nej, Ollemoe, æ ska i seng, få æ ska tidle op å i skol. —

— Ja, do hæ't streng, min pigh. — Da æ gik i skol, blev det injt te mye om somme, få da skuld æ væh hie. Æ vå ue å téhn, lav æ vå så gammel som do. Æ hele somme skuld æ pas æ køe ue åh æ mark lånjt fra æ hus. Det vå injt glanjt, vinjne dæh vå regn å rusk, men ve godt væh kunj en oplev en masse. En gång æmell vå dæh å børn fra anjne hus åh æ mark, å vinjne æ køe gik rolle, lejt vi. Tit lejt vi pip i æ skrup née ve æ bækk. Dæh vå det godt å fåpip sæ. De anjne måt søgh læng få å finjd jen. En kunj jo snigh runjt æmell æ busk. —

— Det léghe vi å hjem'm runjt om æ hus. Æ hæ tit fåpipet mæ unjne æ johannesbærbusk å de anjne hæ injt kunj finjd mæ. Min knæben blev helt sort ah å ligh åh æ joe. —

— Troe do injt, te do ska hjem mæ æ saghe fra æ kræme? —

— Ja, det må æ nok helle. — Men æ komme snar ægen. —

— Det vå glanjt, vinjne do kom øvemorn, så kunj do ægen hinjt klyhn injd te mæ. —

— Det ska æ nok, Ollemoe. —

— Hilsen hjem'm! —

— Ja! — Farvel!

— Æ komme så øvemorn, — præhl hun, da hun køe a stej åh æ hjul.

DEN BÆHST KJYVL

Ankatrin Skoste haj fåt radio — en volksempfänger. Ja, Nikodemus å, men han såt jo i æ værkstøj å reparée sko. Det vå jen a de hæh små a bakelit. Brun vå den lisom æ firma. Men det tænjt Ankatrin injt åh. Hun vunjnerte sæ øve, te æ snak kunj kom ue ah'n ægimmel æ luft — å musik. En kunj righte se få sæ, vunjt æ soldåte masjée, vinjne de spél luste å taktfast.

Sidst dav haj hun haj Titte, hind nafe indbøjn te fåmæhrskaffe. De skuld høe musik. Hun haj koght bøhnkaffe. Å så såt de i kaffeduft mæ æ hele køghen fuld a taktmusik. Det vå køhn.

Da de såt dæh, kom de te å snak om den sihst film, de haj

se ve Kløj Kromand i æ sal. Det vå nave helt nyt, mæ de hæh film. De haj godt nok høe om, te nave haj sorn nave, men haj da aljle trohj, te de sjell skuld se sorn nave bilde, dæh løhf astej. Å oll de manne soldåte de haj se. De sung å masjée i takt te æ musik. Nave a dem smée sorn righete mæ æ ben, da de gik fåbi æ generål, å de drejet æ hoj oll te den sahm si. Jo, det såh gevaldigh køhn ue.

Titte mén, te hun righete kunj se æ soldåte få sæ — så ung å stolt — no hvo hun høe æ musik.

Det var kun en trefjergn stuhn. Da æ musik vå fæhr, måt de sitt lidt å kom sæ. Åh jet gång opdavet de, te de måt te å stræv mæ å kogh æ unjnen, så Titte løhf sneje ætte hjemmen.

Et pa dav ætte banker det åh æ køghendør ve æ skostes.

— Kom injd, Titte!

— Nej, haj do virkle se, te det vå mæ? —

— Se injt, men æ kunj høe det åh din trin.

— Nej se, kunj do det, — Do hør musik, å ællyvl hør do mæ kom. — Hva en injt olt kanj blyv vån te. — Do kanj danjt lån mæ et kop mjøll? Æ komme føst morn te kræmes å skuld brugh nave te æ unjnen æ dav. —

— Hva no? —

Æ musik holdt åh jet gång op mæ å spil å en stim'm fåtohl te æ Fyhrer vihl hold en tahl te sit folk om ti minutte.

— Det ska do da høe, Titte. Sæt dæ hæh åh æ stol. —

— Tak, Ankatrin — det vil æ gern, men . . .

Hun kégh née a sæ sjell — å strævet hen æmoe æ dør.

— Hvo vil do da hen, Titte? —

— Do, Ankatrin, æ komme gliks ægen — få æ kanj danjt sitt hæh i min skirn gammel kyyvl å høe æ Fyhrer, æ måt jo skam mæ nave, — æ teje bar sneje min bæhst kyyvl åh. —

Æ KAFFEBOE

Do skuld haj kæhnj min tante Line. Hun jet énle Ingeline Luise Petrine, men få injt å brugh få mye tid, blev hun fra

føst ah koldt Line. Sorn blev hind ollemoe å koldt, hæ hun fåtohl mæ en gång æ stav å kégh åh, hvo rask hind hænjne kunj flyt sæ ve æ arbe. Hun gik i gång mæ, hva det sku væh, å natyrle skuld hun prøv olt det ny.

— Det æ det bæhst styk i æ hele hus, — sø onkel Johann. Å han mén det, kunj en se åh sin yhn. De haj det righte godt mæ ænahn.

— Å bagh kanj hun, din tante Line, — blev han ve, — men det — må æ sjell si — æ jo ånjt så mærkle, få min tipollemoe hjulp æ hoffbaghe i Gottorp mæ å hold hus. Jo, do kanj se, te det æ blevn i æ familie. —

Da æ blev vovsen å haj fåt fast arbe, kom æ te å bo i æ sahm by som onkel å tante, å vi kom en gång æmell sammel te kaffe å kagh. Godt te min kuhn haj nave resepte, dæh folt i tante Lines smagh. Æ troe énele, te de kunj fålis. Onkel Johann å æ kunj å nok fåh æ tid te å gåh. Han haj et godt værkstøj.

Lav det blev modern å ha fjernsyn, vå onkel Johann jen a de føhst i æ by, dæh fik jet. Tante Line vå righte tefrejs. Hun fik mye å se, hva hun aljle før haj se, å manne go film å krimis.

Vi anjne kunj jo injt læsst vos sorn nave fin saghe, å det vidst hun. En ættemæhr kom hun øve te vos få å se, om vi injt kunj kom den næste davs avten. Dæh vå en go film, haj hun se i æ program. Da vi injt skuld nave ånjt, sø vi ja-tak.

— Å I ska nok fåh æ kaffe! — Det begynjne æ klok åht, så kom lidt før, — sø hun, da hun gik.

— — —

— Do kanj sitt hæh. —

Æ såt mæ ve æ si a Lise i æ sofa. Onkel Johann såt å vipppet i æ gyngstol, han smil stolt. Om det vå a glæh øve tante Line enjde æ fjernsyn, ska æ injt kunj si. — Æ kaffeboe stav dækket mæ det bæhst porselæn å sølty, å æ tøhrkagh vå åh æ boe.

— No må do helle tæhjn få't. —

Onkel Johann trykket åh æ knap å dæh kom et bilde — det vå righte tyrle. — Snar ætte begjynt æ film.

— Kanj I se? —

Det kunj vi da nok.

— Æ slukke æ lys, så blyve det mée tyrle. —

Det vå virkle en go film, så den rev vos mæ. Midt unjne det hele fåsvunjð tante Line ue i æ køghen, å lidt ætte kom hun injð mæ en stoe tort.

— Værsgo, tej no et styk. — I kanj jo injt se, så æ tæhjne æ lys. — Værsgo, tej no et ornle styk. — Æ det få lyst, Johann? Ja, så gø æ æ lys ue ægen. —

Lidt ætte kom hun mæ en marengstort mæ frught å fløes-
skum. Da onkel Johann vå ve å skæh i den, rutsjet et styk née
åh æ boeduk få ham.

— En kanj jo ånjt se te sorn nave arbe, ve det lys, — sø han,
å éngle haj han ret, få han skuld se film å skæh kagh, å det vå
få mye fålangt.

— Vunjt sitte do da te, Johann. —

Æ film gik. Min Lise såt mæ ofen munjd å haj helt glemte æ
kaffe å kagh.

— Smaghe min ny tort dæ, Lise? —

— Ja, gevaldigh, — sø hun, men hun vidste éngle slenjt, hva
hun sø.

Æ småkaghe haj å væt runjt. Tante såt mæ æ yhn snar ve
æ film å snar ve æ kaffeboe.

— Ska det væh en småkagh mée? —

Vi tav væ jen. Æ fik fat i jen a de hæh sukketkagh æ ejsten
aljle teje. Den glej née, urn te æ mærket det, få æ film vå ve
å væh fæhr — den spidset te no.

Da æ film vå fæhr, såt vi nohn lidt å snakket. Tante såh
træt ue, men hun haj jo å passet hind kaffeboe å sørt få hind
fremme ve æ si ah, te hun haj se film.

Da vi lidt ætte gik hjem, sø Lise: Det æ slenjt nehm å væh
tante Line, få det ska væh sorn, som det høss sæ fra gammel
tid å så vil hun å ha det modern.

ORDLISTE

Æ KLYHN

flijt — lavede
 linke — venstre
 javnt — lige
 vunjt — hvordan
 hinjt — hente
 korr — kurv
 klyhn — tørv
 torr — tørv
 dækkel — låg
 kâh — kort
 hie — hyrde
 réhn — tjene
 glanjt — rart
 væh — vejr
 pip — at gemme sig
 johannesbær — ribs, solbær

DEN BÆHST KJYVL

kjyvl — kjole
 vunjnert — undrede
 masjée — marcherede
 injdbøjn — indbudt
 nave — nogen, noget
 aljle — aldrig

bilde — billede
 hoj — hovede
 trefjerng — trefjerdedel
 mjöll — mel
 strævet — skyndte sig
 gliks — straks
 skirn — beskidt
 sneje — hurtigt

Æ KAFFEBOE

jet — hed
 jet — et
 koldt — kaldt
 kégh — kiggede
 arbe — arbejde
 bæhst — bedste
 yhn — øjne
 ænahn — hinanden
 fålis — forliges
 lav — da
 læsst — have råd til
 ættemæhr — eftermiddag
 sølty — sølvtøj
 fåsvunjð — forsvandt
 hæss sæ — som skik er

Smerten og harmen, som vi føler over andres handlinger, volder os langt større besvær, end selve de handlinger, som vi bliver vrede og ærgrer os over.

Marcus Aurelius.

Kongens bedste og tapreste mand

Af Peter Petersen, Branderup

Tegninger: Jes Schrøder

En råkold, strid blæst strøg fra nordvest hen over Ditmarsken lørdag den 17. februar 1500. I byen Meldorf var pladsen foran rådhuset og de nærmeste gader et sandt mylder af krigere af alle våbenarter, til hest og til fods. Adelsens pragtfulde, farverige dragter eller skinnende rustninger og krigernes blanke hellebarder, lansespidsen og spyd stod i en dyster modsætning til den grå, triste vintermorgen, hvor en bleg sol engang imellem tittede frem bag forrevne skyer. Fra kirketårnet vajede Valdemar Sejers gamle dannebrog.

De mange krigere holdt sig så vidt muligt, som tjenesten tillod, i småklynger efter rang og stand og talte ivrigt sammen, trampende i jorden, rytterne bevægede lemmerne så meget, som anstændigheden tillod det, for at holde varmen.

En ung, slank mand, hvis fornemme dragt tydeligt viste adelsmanden, stod og talte ivrigt med en høj, kraftig mand, klædt som en rig fribonde.

»Nu har vi ventet i tre dage på, at de fordømte, storsnudede bønder skulle komme og bede om fred. Det kan være nok! Lad os marchere frem — de overgiver sig naturligvis, som i Albersdorf og Windbergen og her i Meldorf. Lad os få en ende på det, få byttet på vognene og så komme hjem til kaminilden og holde et lystigt gilde for ditmarskernes guld!«

»Jeg håber ikke, v. d. Wisch, at vi skal drage mod dem i dag!«

»Hvis jeg nu ikke vidste, at du var en meget modig mand, Jes Thomsen, så ville jeg tro det værste om dig! Hvad gør dig så forsigtig?«

»Vejret!« Jes Thomsen pegede mod nordvest. »Det bliver sne- og tøvejr, og så kan vi let blive ilde stedt!«

»Ha! Er herren til Kollundgård bange for sne. Vi kan da ikke tage fejl af vejen, den går jo på diget.«

»Vi vil sidde fast i pløre, og så — — «

»Hej, bror! I kvarter og få rustning på! Kongen har bestemt, at vi skal løbe Heide over ende i dag!«

»Er så felttoget forbi!«

»Fastelavnsløjerne, mener I vel!«

Ordene kom fra tre adelsklædte mænd, alle brødre til v. d. Wisch.

»Vil rigsmarsk v. Ahlefeldt til Haseldorf og junker Schlenz virkelig vove marchen nu, da det tegner til tøj!« Jes Thomsen så dystert ud.

»Pokker tage tøjret — vi skal jo kun en mil frem, så er vi i Heide og oppe på gesten. Rigsmarsken og junkeren vil nødtigt, men kong Hans vil frem til Heide i dag!«

»Det kan aldrig blive svært!«

»Vi knuser hver bondetamp, der trodser os!«

«Ja, ja — ringeagt nu ikke bønderne! Sejren er ikke vor endnu!«

»Hej! Hvad må vi adelige høre! Bønder er dog immer bønder og duer ikke til krig. — Ja, ja! God mine igen, Jes Thomsen! Vi ved, at du for 12 år siden reddede kong Hans' liv i Sverige — modigt, meget modigt!«

»Da du ser så alvorligt på tingene i dag, gør du måske heltebedriften om igen, Jes Thomsen!« Den første v. d. Wisch smilede. »Tys! Der har vi kongen! Lad ham nu ikke høre ilde ord fra os!«

Kongen kom ud fra rådhuset, fulgt af rigsmarsken og den høje junker Schlentz. Bag dem kom de fornemste af den slesvigske og den holstenske adel, og også enkelte af kongerigets adel.

Snart lød trompeters og trommers signaler. Soldaterne fra de forskellige våben ilede til, og hærafdelingerne begyndte at ordne sig.

Et par timer senere drog hæren fra Meldorf for at erobre Heide. Forrest kom Den sachsiske Garde på 4000 mand, anført af junker Schlentz. Den berømte garde skulle være hærens professionelle kærne. Derpå fodsoldater i tusindvis, efter dem kom kanonerne, hver kanon blev trukket af en snes heste, derefter fulgte tunge vogne med kanonkugler og krudt, så kom bymænd og bønder. Derpå fulgte Hans v. Ahlefeldt til Søgård med det højt løftede dannebrog, der var prydet med guld, ædelstene og perler. Bagtroppen dannedes af Kong Hans og

hertug Frederik og ridderskabet, og til sidst var der tomme vogne i hundredvis til at hjemføre det rige bytte i.

»Man skulle tro, at Ditmarsken var lænket til himlen. Hæren er jo på næsten 15.000 mand, og det for at tvinge en flok ditmarskbønder, der er lige så tungnemme og fede, som deres stude,«, udbrød v. d. Wisch til Jes Thomsen, de red side om side.

»Ditmarskerne er aldeles ikke tunge og træge — vi skal nok erfare det — og vejret er med dem.«

»Du er lige så trist som vejret! Vi ses i aften i Heide, efter sejren, ved et krus vin!« v. d. Wisch vinkede muntert til Jes Thomsen og red hurtigt fremad — han red let, uden rustning — han regnede ikke med virkelig kamp.

Hærens marchtempo blev snart nedsat. Blæsten slog soldaterne lige i ansigtet, sne, regn og hagl skiftede i hurtige og voldsomme byger og blændede dem. Vejen blev hurtigt et bundløst ælte. Det svuppede for hvert skridt, mennesker og heste tog. Kanonerne kørte fast i mudderet og sank til akslerne, de måtte trækkes løs af ledige heste og mandskabet. Fortroppen kunne nogenlunde komme frem, men for de øvrige blev digevejen mere og mere ufremkommelig. Bagtroppen gik i pløre næsten til knæene, soldaterne var oversprøjtede af mudder og klæg.

Fremad! Stands! Vent! Frem! Stands! Vent! Frem! Et lille stykke frem, og så holdt — men trods alt sneglede hæren sig fremad. Over dem vajede dannebrog, synlig for alle, hver gang snebyggerne holdt op. Skyerne hang lavt, vejret var gråt, nordvestenblæsten var blevet et brølende stormvejr. Soldaterne blev våde, kolde, gnavne og sure som vejret. Det var, som havde de marcheret i pløre i dagevis, men Heide havde de endnu ikke nået — men blot fremad — byen nås vel dog engang.

Pludselig lyste ildglimt fremme ved fortroppen — nogle kanoner bragede — der lød skrig og råb — hestene stejlede og kastede deres ryttere af — hele hæren gik brat i stå.

En skanse var kastet op over vejen. Den var opdaget for sent, fordi hærens sikring fremad kun varetoges af to mænd, der gik et stenkast foran hovedstyrken.

Påny bragede kanoner og bøsser, alt var forvirring hos garden. Nogle soldater råbte og løb ud af rækkerne, men de kunne ikke komme væk fra vejen og ind på markerne. Grøfterne var for brede, til at de kunne springe over dem.

Så lød junker Schlentz' høje, kraftige stemme: »Fremad Garde!« Og garden stormede frem under råbet: »Wahr dich, Bauer, die Garde kommt!«

Forfærdet så soldaterne nu, at vandet i grøfterne steg. Ditmarskerne havde åbnet sluserne ude ved havet, og vandet bredte sig over markerne.

Garden blev kastet tilbage. De tunge kanoner blev slæbt frem og rettet mod skansen, men storm og regn slukkede lunterne. På ny blev garden sendt frem, risknipper var blevet kastet foran skansen, så garden kunne storme over dem, men igen blev de kastet tilbage. Og nu kastede mange ditmarskere hjelme og rustninger. Med springstokke eller brugende deres lange spyd som springstok satte de fra begge sider ind mod de tæt sammenstuede soldater under råbet: »Wahr di Garr, de Bur de kumt!«

Garden blev angrebet fra alle sider, og kanonerne blev taget af ditmarskerne. Ditmarskernes anfører råbte gang på gang til bønderne: »Fort, fort, sieh dy nich um, sieh dy nich um!«

En ung pige førte ditmarskernes fane frem. Garden, den uovervindelige, veg, alt blev kaos og panik. Junker Schlentz blev revet af hesten og trillede ned i grøften, hans hest blev væltet oven på ham. Garden flygtede tilbage, soldaterne kilede sig ind imellem dem, der stod i vejen for dem, mange blev presset i grøfterne, og i deres tunge rustning gik de til bunds som sten. Heste skred i pløret og væltede ned i grøfterne.

Ditmarskerne råbte: »Dræb hesten, manden er værgeløs!« Og ridderne i de tunge rustninger kunne ikke bevæge sig uden

heste. Men ditmarskerne råbte snart, som de bønder de var: »Skån hesten, dræb manden!«

Det var ikke kamp mere, det var nedslagting af værgeløse mennesker. Ditmarskernes kanonkugler pløjede sig vej mellem soldaterne, der vilde af skræk masede sig tilbage. Vogne væltedes, splintredes, spærrede vejen.

Kong Hans og hertug Frederik og ridderskabet blev af masserne tvunget tilbage, men vejen bagud var helt blokeret af de mange hundrede vogne, der skulle hjemføre krigsbyttet. Kuskene forsøgte at vende vognene, men de væltede, skred i grøfterne, masedes ind i hinanden — vejen var totalt spærret. Alle tænkte nu kun på flugt.

Jes Thomsen havde været mellem hærens bønder, bag garden. Forfærdet havde han set v. d. Wisch styrte i grøften med sin hest. Junker Schlentz forsvandt ligeledes i grøften. Hans v. Ahlefeldt og hans seks væbnere kæmpede fortvivlet for at værgede den himmelfaldne dannebrogsfane — nu forsvandt fanen — slaget var tabt.

Flygtningene pressede mod Jes Thomsens hest. Da, som et stød gennem hjernen, syntes Jes Thomsen pludselig at høre v. d. Wischs drillende råb fra morgenen: »Du gør måske heltebedriften om igen!«

Hvordan gik det kongen? Jes Thomsen vendte sin kraftige, røde, jyske hest og masede, tvang sig vej tilbage. Alt var panik, rædsel, flugt, da han nåede adelens mænd. Han søgte efter kongen.

Ditmarskerne var i flade både nået hen til adelen. Just, da Jes Thomsen fik øje på kongen, styrtede kongens hest for et skud. Jes Thomsen tvang hensynsløst sin hest frem og nåede kong Hans, der, tilsølet af pløre, havde fået rejst sig ved trofaste mænds hjælp. Jes Thomsen tumlede ned af hesten: »Op på min hest, kong Hans! Hjælp til, folk!«

Kongen var næsten bevidstløs, han havde rimeligvis slået sig hårdt ved styrtet. Tre mænd hjalp Jes Thomsen med at løfte

kongen op i sadelen. Jes Thomsen pressede tøjlerne i kongens hænder.

»Af sted, herre konge!«

»Men hæren — alle mine trofaste mænd!« Kong Hans' stemme skælvede, tårerne trillede ned ad hans kinder. »De skal med! Adelen, soldaterne — ansvaret er mit!«

»Det tænker vi på bagefter!« Jes Thomsen trak hesten fremad.

»Du skal med, Jes!«

»Jeg holder fast i hestens hale! Af sted! Af sted!«

Hvordan kong Hans og Jes Thomsen, den sidste slæbende sig frem ved hestens hale, nåede fri af den fortvivlede, kæmpende skare, forstod de ikke selv. Men de slap ud af trængselen, og på et smalt dige nåede de langt om længe en vej, der førte mod nord.

Hesten trængte til hvile. Kong Hans red langsomt nordpå,

mens Jes Thomsen gik ind på en gård og fortalte bonden, at han var en bonde fra omegnen af Meldorf. Han havde været i kamp ved Heide og havde mistet sin hest. Han ville nu jage flygtende fjender. Ved at betale godt fik han en god hest, og snart indhentede han kongen. Inden mørket faldt på, nåede de to flygtninge en færgekro ved Ejderen.

De så straks, at færgebåden var næsten ovre ved nordbredenden. En gammel kroker fik en god skilling og besked om at trække hestene i stald og sørge godt for dem — så de var skjulte.

I krostuen var der kun en meget køn, ung pige, som på Jes Thomsens venlige spørgsmål og smil svarede, at færgen straks ville vende tilbage, men roturen var besværlig på grund af den stive storm og stærke strøm.

»Giv os en kande vin af den bedste,« smilede Jes Thomsen og gav pigen et par store sølvmonter.

Kongen sank ned i en bulstol ved den tykke bordskive. Han havde knap mælet et ord under hele flugten. Nu hviskede han hæst: »Hele Europa vil le og håne os, når de hører om vort nederlag. Hører, at en flok bønder har besejret adelen og en hær på 15.000 mand.«

»Lad dem håne!« Jes Thomsen tog smilende mod vinkanden. »Drik, herre!«

Vinen var for Jes Thomsen, som den bedste drik han havde nydt, men kong Hans lod ikke til at mærke den læskende drik.

»Nederlaget er ikke det værste. — Værst er, hvad Sveriges adel og andre oprørske svenskere vil gøre, når de hører, at vi er blevet banket af bønder — endda kun en lille flok bønder — Sverige har mange bønder!«

»Lad os nu blot komme nord for Ejderen — — men hvad er det?«

Høje stemmer og våbenklirren lød. Jes Thomsen sprang op. »Hvem kommer?« spurgte han kropigen, som tittede ud gennem et vindue.

»En stor flok bønder — de er bevæbnede!«

»De må ikke se os! Gå ud og ophold dem med snak. Hurtigt! Svigt os ikke!« Han rakte pigen et par guldmønter.

»Jeg skal nok sige, at her ikke er nogen!« Pigen skyndte sig ud. Jes Thomsen greb kongens hånd, og de løb ud gennem en dør, der førte mod nord.

Færgebåden med to roere nærmede sig netop bredden. Skjult bag et skur vinkede de to flygtninge ivrigt efter dem. Jes Thomsen sprang i båden, før den lagde til.

»Ro os straks over! I får dobbelt betaling!« Han greb fat i fortøjningspælen, tvang båden helt ind, rakte hånden frem og hjalp kong Hans ned i båden, og med et mægtigt skub skød han båden ud i Ejderens strøm. De to færgekare brummede, men tog så årerne og roede.

»Det gik!« udbrød kongen og sank ned på toften.

Høje råb fik flygtningene til at se mod land. En flok ditmarskere for rundt om kroens nordøstlige hjørne, en anden flok myldrede ud fra kroens norddør.

»Stands, karle! Stands roningen! Ro tilbage!« brølede bønderne. Roerne holdt inde og hvilede på årerne.

»Kom tilbage! I har fornemme danskere med! Måske er det Danmarks konge. Ro tilbage, landsmænd!«

Færgekarlene begyndte at ro mod syd.

»Holdt! Ro os over, ellers I er dødsens! — Kast jer ned, kong Hans! De skyder!« Jes Thomsen rev sit sværd af skeden.

»Den anden vej!«

»Ro tilbage, eller I er landsforræddere!« Bøndernes råb gjaldede ud mod båden.

Roerne tog et par kraftige tag — mod syd.

Årerne! Grib årerne, herre! Jes Thomsens sværd susede ned over den ene roer, der sank sammen. Den anden rejste sig, løftede åren og ville støde Jes Thomsen ned, men Jes Thomsen greb fat i åren og kløvede hovedet på karlen, der fægtende med armene styrtede i vandet.

Ditmarskerne skreg af raseri, og pile og spyd susede mod båden. Kong Hans havde grebet den ene åre, men Jes Thomsen rev den fra ham. »Ned i bunden, kong Hans! Hurtigt!«

Kongen kastede sig ned i båden. Jes Thomsen greb begge årer og forsøgte at få skub i den tunge båd, som var drevet noget ned ad strømmen, forbi færgebroen, tæt ved land. Ditmarskerne stormede frem langs bredden, råbende, truende, skydende.

Jes Thomsen sled med de lange årer. Båden kom i skub, men langsomt, meget langsomt. Pilene hvislede mod dem. Et par smeldede mod båden og hang dirrende fast, men bådens vippen i Ejderens strøm og det begyndende mørke vanskeliggjorde sikre skud. Kong Hans rejste sig på knæ, greb den livløse færgekarl og vippede ham over bord.

»Godt, kong Hans! Det lettede! Vi klarer det! stønnede Jes Thomsen. »Men dæk jer godt!«

En pil hvinede forbi Jes Thomsens hoved og strejfede kongens skulder, flere pile fulgte efter, men afstanden blev snart for stor. Jes Thomsen havde nu fået den tunge båd i fart, mørket faldt på og skjulte dem for de stadig råbende og skrigende ditmarskere.

En stund efter lagde båden til på Ejderens nordbred. Kong Hans var frelst på Danmarks jord. Han greb Jes Thomsens hånd.

»Jes! Du er min bedste og tapreste mand! Du tænker rask og handler derefter. Du har frelst mit liv tre gange. Jeg kan ikke nogen sinde belønne dig godt nok. Men nogen anerkendelse skal du have. Du skal være herredsfoged i Vis herred!«

KILDER:

Schultz Danmarkshistorie. Bind 2.

Politikens Danmarkshistorie. Bind 5.

Bov sogn. Red. af Chr. Stenz og R. P. Sørensen. 1969.

Vilh. la Cour: Danmarkshistorie.

J. P. Trap: Danmark. 4. udgave.

J. P. Trap: Danmark. 5. udgave.

Sønderjydske Årbøger 1891.

Sønderjyllands amtsprogramråd

Af H. P. Fogtmann

Ved revision af Lov om radio- og fjernsynsvirksomhed gældende fra 1. april 1974 indføjedes en ny paragraf 11, hvori der står: »For hvert amt nedsættes et programråd efter regler, der fastsættes af amtsrådet. Programrådet har til opgave at følge Danmarks Radios programvirksomhed og at fremkomme med synspunkter herom over for radiatorådet i dets egenskab af programudvalg. Formændene for amternes programråd deltager i møder med programudvalget efter regler, der fastsættes i radiatorådets forretningsorden«.

I Sønderjyllands amt udpegede amtets undervisnings- og kulturudvalg 13 medlemmer til programrådet efter indstilling af seere og lyttere, politiske organisationer, erhvervs- og interesseforeninger og enkeltpersoner. Før godkendelse af amtsrådet ændredes programrådets sammensætning dog lidt, bl. a. gled det sydslesvigske medlem ud, og programrådet suppleredes med to amtsrådsmedlemmer. Amtsrådet udpegede mig til formand for amtsprogramrådet.

Sønderjyllands Amtsprogramråd holdt sit første møde på Folkehjem i Åbenrå den 14. januar 1975. På det tidspunkt havde det meste af overraskelsen over at være valgt til jobbet vel lagt sig, men vi var endnu på samme tid forventningsfulde og desorienterede, og stolte af men afmægtig over for opgaven. Jeg foreslog, at vi tog denne nydannelse som en chance for at

få et samarbejde med Danmarks Radio med mulighed for indflydelse, når vore råd og argumenter var gode nok, og det forslag blev godt modtaget også af vore gæster fra Danmarks Radio. I øvrigt godkendte vi den dag vor forretningsorden og valgte borgmester Harry Christensen, Sønderborg, til næstformand for programrådet.

På de følgende møder fandt vi ret snart frem til, at vi måtte 1) finde en arbejdsform, 2) etablere et kendskabsforhold til Danmarks Radio, og 3) få kontakt til seere og lyttere.

Amtsprogramrådets arbejdsform hviler på lovens paragraf 11 og vor forretningsorden. Det er først og fremmest Danmarks Radios programvirksomhed og radiatorådsmødernes temaemner, der er til drøftelse. Men vi tager os også lov til at drøfte og udtale os om strukturforhold, navnlig når det vedkommer regionalradioen og vor egen placering.

På de første møder drøftede vi indgående regionalradioens forhold, vi indhentede oplysninger om aflytningsforhold i Sydslesvig, vi beklagede, at vi ikke havde kontakt derned og besluttede at søge programrådet suppleret med en observatør fra Sydslesvig. Vi var inde på, at Radio Syd nok burde have en særlig medarbejder til området syd for grænsen, men vi blev snart klar over, at dét, der var brug for, var en grænselandsmedarbejder, der kendte forholdene både syd og nord for grænsen. Vi har ikke noget som helst at gøre med bemanning og ansættelser; men vi syntes ideen var så god, at jeg måtte forelægge den for radiatorådet, og det var medvirkende til, at Radio Syd i oktober 1975 fik en free lance-bevilling for det kommende halvår, og at vi fra 1. juni 1977 har fået grænselandsmedarbejderen.

Amtsprogramrådet holder møde 8 gange om året med ca. halvanden måneds mellemrum. Møderne er lukkede, men vi er meget åbne udadtil. På hvert mødes dagsorden er hovedpunktet: Efterkritik af Danmarks Radios udsendelser i radio og tv, og programrådsmedlemmerne har da lejlighed til at rise eller rose udsendelserne i såvel tv som landsradio og regionalradio.

Danmarks Radio, Åbenrå. (Foto: Find Clausen).

Denne kritik imødegås eller ris og ros modtages og medtages af vore gæster fra Danmarks Radio. Den sendes endvidere til Danmarks Radio med vort mødereferat, og har vi noget specielt på hjerte, kan vi skrive til den pågældende afdeling eller formanden kan overbringe det mundtligt i et af de 3—4 årlige møder med radorådet som programudvalg.

Et andet hovedpunkt på vor dagsorden er temaemnet for det følgende møde i radorådet. Af temaemner har vi bl. a. haft: »Valgudsendelser og indenrigspolitisk orientering«, »Danmarks Radios og tv's underholdningsudsendelser«, Musik og musikudsendelser«, »Lydradioens teater- og litteraturudsendelser«, »Sportsudsendelser i Danmarks Radio« og »Sproget i Danmarks Radio«.

Såvel efterkritikken af de forskellige afdelingers programmer som temaemnerne egner sig godt for gruppearbejde, og vi har siden forsommeren i 1975 arbejdet med frivillige grupper

på frivillige emner. Disse grupper består af 2—4 programrådsmedlemmer, de kan være langtidsgrupper, eller de kan vare kortere tid, og de kan evt. blot arbejde fra det ene møde til det andet. Gruppearbejdet letter oversigten over opgaven for det medlem der engagerer sig, det har gjort det samlede programråds arbejde bedre, og det har givet variation i vore møder.

Danmarks Radio er en selvstændig offentlig institution med henimod 3000 medarbejdere. Det kan føre til overvejelser om, hvordan man egentlig samarbejder med sådan en størrelse.

Amtsprogramrådene har dog fået en særdeles god modtagelse i tv-byen og i radiohusene, og for os har det været en oplevelse at lære mange medarbejdere at kende. Til vore møder har vi sædvanligvis 3 gæster fra Danmarks Radio. En repræsentant for generaldirektøren, en for provinstjenesten i Århus og distriktslederen fra Radio Syd. Desuden holdes hvert år et lyttermøde for amtsprogramrådsmedlemmer, hvor vi har lejlighed til at træffe radiatorådsmedlemmer og medarbejdere, og jeg har som formand god mulighed for at møde radiatorådsformanden, radiatorådsmedlemmer, Danmarks Radios driftsledelse og mange medarbejdere ved de 3—4 årlige møder med radiatorådet som programudvalg.

Amtsprogramrådet har specielt været interesseret i at kende medarbejderne ved Radio Syd, og vi har derfor to gange inviteret dem alle til en uformel sammenkomst for at hilse på dem og for at se menneskene bag stemmerne. Dette kendskabsforhold til Danmarks Radios medarbejdere er af meget stor betydning for amtsprogramrådets arbejde, og derfor vil vi fortsætte med at udbygge det ved møder og pr. telefon via sekretariatet i tv-byen og i Århus og Åbenrå.

Seere og lyttere har kunnet følge amtsprogramrådets arbejde gennem mødereferater i dagspressen og fra enkelte udsendelser i Radio Syd. Desuden har flere af programrådets medlemmer fortalt om vort arbejde i lytterforeninger, aftenhøjskoler og

*Amtsprogramrådenes formænd til møde med radiatorådet som programudvalg.
Fra radiatorådets mødesal i tv-byen.*

andre forsamlinger, og det er vi fortsat meget villige til. »Kontakt til seere og lyttere« var første gang et dagsordenspunkt den 26. april 1976, og da vedtog vi at indrykke en annonce i landsdelens dagblade med opfordring til seere og lyttere om at sende kritik og forslag over for tv og radio til amtsprogramrådets medlemmer, som var opgivet med navn, adresse og telefonnummer.

Senere er foreslået at hvert programrådsmedlem burde tage ansvaret for at holde et møde i den kreds, vedkommende var indstillet af. Man kunne til sin hjælp indbyde nabokolleger og en medarbejder fra Radio Syd. Programmet kunne være det, at man først fortalte om amtsprogramrådets arbejde og derefter drøftede Danmarks Radios programvirksomhed og specielt regionalradioens, idet det nok er Radio Syd der har størst interesse i sådanne mindre sønderjyske forsamlinger.

Det tager tid før en nydannelse som et amtsprogramråd

vokser sig ind i seernes og lytternes bevidsthed. Vi har dog modtaget en del udmærkede forslag som er viderebragt, og enkelte meget ensidige udsendelser i fjernsynet i denne sommer har medført mange henvendelser og dermed vist, at vi er ved at glide ind i vor rolle som formidlere mellem seere/lyttere og Danmarks Radio.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at oplyse navnene på medlemmerne af Sønderjyllands Amtsprogramråd den 1. august 1977:

Edgar Andersen, Trøjborgvej 5, Visby, Tønder
Aase Boesen, Langagergård, Sommersted
Johs. Bondesen, Ensted Præstegård, Åbenrå
Solveig Buhrkall, Øster Lindet, Rødding
Harry Christensen, Midtkobbøl 38, Sønderborg
H. P. Fogtmann, Højgade 57, Rødding
Phillip Iwersen, Skovfennen 12, Tinglev
Ellen Klena, Svanevej 11, Haderslev
Peter Hansen Kock, Asserballe, Augustenborg
Arne G. Larsen, Øster Lindet, Rødding
Poul V. Leonhardt, Carstensgade 90, Tønder
Jørgen Madsen, Søndergade 32, Bredebro
Frits Nielsen, Grønnevej 7, Tinglev
G. Peters-Lehm, Hellevad Præstegård, Rødekro
Chr. Stenz, Tøndervej 173, Åbenrå
Ernst Vollertsen, Lyrskov, Sydslesvig

Amtsprogramrådene afløste i 1974 de 10 såkaldte kulturpersonligheder, som radiatorådet tidligere støttede sig til i dets egenskab af programudvalg. Der er således tale om en væsentlig demokratisering af rådgivningen til radiatorådet. På et møde i radiatorådet sagde formanden Jørgen Kleener da også: »Med programrådene har vi fået en bredere kontaktflade, både i geografisk og kulturel henseende, og det skal være med til at sikre en rådgivning af radiatorådet som programudvalg om, hvad der rører sig blandt seere og lyttere ud over landet«.

Jeg ved ikke, om vi har levet op til det, der fra nogen sider var ventet af os. På nuværende tidspunkt er det svært at gøre op, hvad amtsprogramrådene har betydet, — om de overhovedet har haft nogen betydning. Jeg vil dog tro, at vi i Sønderjylland har fundet en linje for arbejdet på grundlag af paragraf 11, som ikke giver os nogen kompetence, men som heller ikke på nogen måde binder os.

Vi har holdt 20 møder. Ved 17 af møderne har vi haft gæster fra Danmarks Radio, og vore indsigelser, råd og argumenter er fra disse møder gået videre til rette vedkommende. Vi har som tidligere omtalt markeret os som grænselandsprogramråd. Vi har støttet en decentralisering af Danmarks Radio til fordel for regionalradioerne. Vor gruppe for valgudsendinger har sendt overvejelser herom til Danmarks Radio og er blevet hørt. Vi har opnået tilladelse til efterhøring af bånd for blot at nævne nogle ting, — og vi fik morgengymnastikken genindført. Vi har også arbejdet meget med planer om regional-tv, men det har vi måttet opgive.

I den kommende folketingssamling skal loven om radio- og fjernsynsvirksomhed tages op til revision. Amtsprogramrådene er selvfølgelig interesseret i egen placering efter en sådan revision. Der foreligger flere forslag, og blandt landets amtsprogramråd er der flertal for, at amtsprogramrådene repræsenteres i radiatorådet med 6—8 medlemmer.

I Sønderjylland vil vi imidlertid gerne forsøge at virke som amtsprogramråd, dels ved selv at følge programvirksomheden og udtale os om den, og dels ved at være formidlere af en kontakt mellem seere og lyttere på den ene side og radiatorådet som programudvalg og Danmarks Radios medarbejdere på den anden. — Og derfor skal vi næppe være repræsenteret i radiatorådet.

Derimod ønsker vi gerne at overtage programansvaret over for regionalradioen, vi mener oven i købet, at vi er de eneste, der kan have dette ansvar, idet radiatorådet ikke kan følge de 8

regionalradioer, — og vi ønsker at beholde retten til efterkri-
tik af tv og landsradio. Men vor valgperiode udløber samtidig
med amtsrådets med udgangen af marts 1978, så det er ikke
sikkert, at vi er med i næste omgang.

(D)

Tynne enng

Detgong æ vå en lille dreng...
å løf omkring i Tynne enng,
da töt mæ, te æ hele joer
vå da så fale stoer.

Æ hele sommer reend vi om
å pløjt så tit te moer en blomm,
i bare ben den hele dav,
bløv træet sårn ålt elav.

Å vi vå ue å baj i æ å —
bagette å æ diig vi lå
væ dav, næ vi kom hjem fra skoel
å loj vos baag i æ soel.

Ve vintetii vi skæjtet åll —
vo ku vi glii, vo ku vi fåll
hen øvve di frossen Tynne enng,
vi kujt find hjem i seng.

Di vide enng, den gammel å
dæ kund så manne gong vi stå,
dæ har så manne gong vi drømt
om novve, vi har forsemt.

Næ no æ stee å Synnegæ —
æ vand det har så blank en flæc —
liig ve æ gammel hvidåbro,
det fæ mit sind i ro.

Å vehne æ mo syd mit syn
sårn dav me' rigte tordenlyn,
æ mærke ve å se æ enng
en glæe, æ itt haj lænng.

Christian Andresen.

New York

Billedbuggeren *Johannes Sophus Gelert*

1852—1923.

Af Peter Petersen, Stenderup

Hvor Bredbækken, der har sit udspring helt ovre i Dybbøl by op mod Dybbøl Banke, løber ud i Nybøl Nor, ligger Nybøl Vandmølle. Den er gammel. Måske anlagt af munke engang i middelalderen. Den ejedes i den katolske tid af biskoppen i Slesvig. Efter reformationen var den under Svabsted amt og kom 1702 under Åbenrå amt. Fra 1640 kendes alle ejerne på Nybøl Vandmølle.

Vi springer frem i tiden. I 1799 anlagde Jens Tychsen, der havde et kådnersted ved Nybøl Nor, et teglværk på sin jord lige øst for vandmøllen. Men han havde slået større brød op, end han kunne bage. Allerede i 1801 gik han konkurs, og teglværket købtes af Claus Møller på vandmøllen. Teglværket kaldes herefter for »Vandmølleteglværket«.

Ved kontrakt af 2. oktober 1852 købtes vandmøllen af Ludvig Christian Frederik Gelert fra Sandbjerg for 12.000 mark, og samtidig købte han teglværket og kådnerstedet for 11.200 rigsbankdaler sølvmonnt. Begge dele købte han af Calle Petersen, der flyttede til Flensborg. Det ses af denne handel, hvor indviklet vort møntsystem var den gang. Foruden mark og rigsbankdaler regnede man også med rigsdaler.

Ludvig Gelert, der nu blev møller og teglværksejer, var en

Johannes Sophus Gelert
(1852—1923).

berejst mand. Han havde før i tiden været hofjuveler hos Brasiliens kejser, Don Pedro i Rio de Janeiro. Gelert var gift med Constance Andrea Frederikke Petersen. Hun var en fin blomstermaler. I deres hjem på Nybøl Vandmølle fødtes den 10. december 1852 en søn, der fik navnet Johannes Sophus Gelert.

Da møllen lå nær ved skov og strand, kom Johannes Gelert gennem drengsårene i nær kontakt med naturen, og på teglværket og i vandmøllen var der altid mange menesker at snakke med. Til den gamle stråttækte skole ved kirken var der kun 2 km, ingen vej for en rask dreng. Men i 1866, da Johannes var i konfirmationsalderen, solgte faderen vandmøllen og teglværket og flyttede til København. Måske har krigen i 1864 med de deraf ændrede nationalitetsforhold medvirket til flytningen.

I København kom Johannes Gelert i billedskærerlære hos

C. A. Berg, og fra 1870 til 1875 gik han på Kunstakademiet. Efter sin uddannelse foretog han flere rejser rundt i Europa. I 1876 rejste han til Stockholm. 1877—78 var han i Paris, og 1879—82 opholdt han sig i Berlin. I 1882 fik han et stipendium til en studietur til Italien. Forholdene i Danmark synes at have været for trange for ham. I 1887 udvandrede han til Amerika og bosatte sig i Chicago. Han fik amerikansk borgerret i 1892.

I Højskolebladet for 1893 har Kristjan Østergaard skrevet en artikel om Johannes Gelert efter at have besøgt ham i hans billedhuggerværksted i Chicago. Han skriver følgende: »En mand i sin kraftigste alder, under middelhøjde men bredskuldret, fyldig og rødmosset, strålende af sundhed og styrke, i udseende så lidet yankee-agtig som vel muligt, og så jævn og ligefrem som kun få mennesker, man træffer på. Johannes Gelert har allerede vundet et stort navn herovre, og en værdigere repræsentant for Thorvaldsens fødeland findes der næppe på denne side af Atlanterhavet.«

Gelert giftede sig i 1896 i Chicago med Betzy Sundberg. Hun var født 1870 i København og var datter af pladsforvalter Gustav Ludvig Sundberg. Ægteskabet blev imidlertid lidet lykkeligt, selv om de fik tre børn.

I 1898 flyttede Gelert til New York, og her blev han til sin død den 4. november 1923. Hans sidste leveår blev meget sørgelige, præget af sygdom og fattigdom. En kronisk lammelse gjorde det umuligt for ham at bruge sine hænder. Han fik da et tilflugtssted på det danske alderdomshjem på Brooklyn; men træt af den jordiske kamp forsøgte han her at tage sit eget liv. Det mislykkedes, og han blev indlagt på et af New Yorks fattighospitaler, hvor han døde fattig og ukendt.

I 1874 lavede Gelert sit første større arbejde. Det var en børnegruppe: »Lykkelige barndom.« Det er umuligt her at nævne alle de kunstværker, han har skabt. I 1878 fik han »hædrende omtale« på Parisersalonen for en gruppe, som han udstillede der. Den forestillede guden Thor, der bemægtiger

The struggle for work. (Kampen for arbejde).

sig en tyrs hoved for at bruge det som madding for Midgårdsormen. I 1882 lavede han flere kunstværker for Dagmartheateret i København.

Men de betydeligste kunstværker fuldførte han i Amerika. Et af hans første arbejder derovre var politimonumentet på Haymarket Square i Chicago. Senere fulgte en statue af general Grant, afsløret 1891 i Galena i Illinois. I 1896 en statue af H. C. Andersen, der står i Lincoln Parken i Chicago.

Hans mest berømte gruppe er »The struggle for work«

(Kampen for arbejde). Den forestiller fattige mænd og kvinder, der samles uden for en rig arbejdsgivers hus for at bede om arbejde. Arbejdsgiveren kaster en billet ud af vinduet, og den, som griber denne billet, får arbejde, de andre ikke. En høj, kraftigt bygget mand har grebet billetten og står med den i sin oprakte højre hånd, mens et par mindre og svagere mænd forsøger at tage den fra ham. En kvinde med et barn på armen er under kampen blevet væltet omkuld og forsøger nu at beskytte sit barn. En lille dreng klamrer sig til den stærke mands bukseben. Gelert fik flere guldmedaljer for sine kunstværker, således i Nashville i 1897 og i Philadelphia i 1899 og i 1902.

Ingen i vor sønderjyske hjemstavn, hvor billedhuggeren Johannes Gelert er født og vokset op, kender i dag hans navn eller nogle af hans mange arbejder. Måske kunne Museet på Sønderborg Slot en gang ved lejlighed sikre sig et af hans kunstværker eller en afstøbning deraf, så vi her i hans fødeegn kan have et minde om ham.

Man bør bære over med sine forældre, fordi de har en generations erfaring mindre at bygge på, end man selv har.

Nis Petersen.

Et nazimøde i Tønder i 1933

Af Chr. Stenz

Under 1930ernes svære økonomiske krise var tonen i den politiske debat mere hård og bitter end normalt. Det viste sig ved de møder, LS, Landbrugernes Sammenslutning, afholdt, på de kommunistiske møder og ikke mindst, når nazisterne kaldte folk sammen. Man havde det indtryk, at der inden for det tyske mindretal i begyndelsen var en vis reservation til stede over for bevægelsen i moderlandet, men ret hurtigt skabtes en dansk nationalsocialisme, som navnlig efter Hitlers magtovertagelse fik nogen vind i sejlene.

I nogle optegnelser fandt jeg frem til et referat fra et nazimøde, som blev holdt på »Skyttegården« (eller »Schützenhof«) i Tønder i efteråret 1933. Den store sal var stuvende fuld, overalt så man unge — og mindre unge — mennesker i brune skjorter. Dirigenten var en for mig på dette tidspunkt ukendt person, læge Fritz Clausen fra Bovrup, som flere gange afslørede sin manglende respekt for parlamentariske former ved at give sit besyv med i diskussionen. Blandt andet afbrød han den lokale kommunistiske kandidat. Afbrydelsen var på tysk, men kommunisten havde også talt på tysk.

Hovedtaleren var ritmester Cay Lembcke, en lille tyksak i brun skjorte. Han var kendt fra spejderbevægelsen og fra et sportsmagasin i København, han var også medlem, vistnok også fører for de fascistiske sortskjorter i hovedstaden, som ikke fik

nogen betydning og vist kun en enkelt gang gjorde sig gældende ved nogle gadeoptøjer i København under storlockouten i 1925. Hvad han sagde, er mindre væsentligt.

Talernes rækkefølge er også underordnet. En grosserer Petersen fra Kolding, hvis navn jeg hverken før eller siden er stødt på, imponerede forsamlingen ved den betoning og den lidenskab, hvormed han udslyngede ordet: ETCETERA, der åbenbart af nogle opfattedes som en magisk formular.

Også uniformeret optrådte cand. mag. Ejnar Vaaben, der allerede fra 1927 havde bragt skildringer af den gryende nazisme i Tyskland. I 1931 kom hans bog »Hagekorset over Tyskland«, der blev rosende anmeldt af historikeren magister Hans Jensen i »Forum«. Her skal også nævnes hans »Danmarks Historie« fra 1938, der byggede på et biologisk grundlag. En kendt historieprofessor skrev forord til bogen, ligesom ansete historikere og skribenter gav den positive anmeldelser. Bogen blev under 2. verdenskrig brugt som gave til de danske frivillige på østfronten, og forfatterens pekuniære udbytte kan man så forsøge at gætte sig til.

Anbefalerne af historiebogen, hvis navne der ingen grund er til at trække frem, var gode danske mænd, hvis minde ikke skal beklikkes. Deres anmeldelser var for øvrigt mere af teknisk karakter, men når sådanne personligheder så sent som i 1938 ikke havde tilstrækkeligt overblik og vidsyn til at tage afstand fra Vaabens afsporede historiesyn, bør der nok heri ligge en anspore til at være mere mildt dømmende over for dem, der uden de førnævntes åndelige og nationale baggrund lod sig lede ud i vildfarelser.

Men tilbage til mødet på »Skyttegården«.

Det gjorde mig direkte ondt at se en af talerne færdes i dette selskab. Det var pastor Anders Malling fra Brøns, som jeg havde mødt som en interessevækkende foredragsholder over moderne dansk litteratur, væsentligst behandlet ud fra hans kristne udgangspunkt. Hans store arbejde med dansk salme-

sang er almindeligt anerkendt. Det var tydeligt, at det var hans bekymring for sædernes forfald, der fik ham til at tilslutte sig dette tvivlsomme selskab, et vidnesbyrd om, hvad også klart kom til syne i Tyskland i disse år, at en humanistisk uddannelse og et fast forankret åndeligt ståsted ikke altid var tilstrækkeligt til at sige fra over for kræfter, som burde være en naturlig modpol til livsholdningen.

Malling forsvarede varmt ved denne lejlighed autodaferne i Berlin i maj 1933, hvor SA-folk i skøn forening med den akademiske ungdom afbrændte et kæmpebål af såkaldt uønsket litteratur. Han hæftede sig navnlig ved det, som angik den pornografiske litteratur, der vel i sammenligning med det, vi kan få lov at skue i dag, nærmest har karakter af produkter fra Lohses Forlag. Han udtrykte derimod ingen forargelse over, at samtidig blev værker af verdensnavne som Stefan Zweig, Lion Feuchtwanger, Heinrich og Thomas Mann, Jakob Wassermann, Erich Maria Remarque og andre kastet på bålet.

Det vil være forkert at skjule, at Anders Malling senere brød med sin vildfarelse, og mig bekendt har der ikke kunnet sættes nogen plet på hans holdning som en dansk mand. Da der ved folketingsvalget i 1939 var fare for, at der kunne vælges to tyske repræsentanter til folketinget, blev der rettet en opfordring til de små partier om at undlade opstilling for ikke at splitte de danske stemmer for meget. Malling fulgte straks opfordringen for sit partis vedkommende, det var Dansk Folkefællesskab. Det samme gjorde Bondepartiet, hvis nationale holdning ellers senere blev tvivlsom, og Arne Sørensen for Dansk Samling, mens Victor Pürschel for Nationalt Samvirke ikke fulgte opfordringen.

Der var nok nogen uro på mødet, men egentlige voldsomheder blev stort set undgået, og så vidt jeg husker, var de brunskjortede stormtropper forholdsvis lempelige, når de smed enkelte afbrydere ud. Uden at jeg klart havde observeret det, må der alligevel have været noget i optræk, for da jeg forlod

stedet, rullede et par biler med politifolk ind i gården, og de stillede sig op ved indgangen.

Som afslutning sang man Horst-Wessel-sangen, den nye tyske nationalsang. Den var, både hvad melodi og tekst angik, et tarveligt produkt. Melodien var for øvrigt taget fra en gammel sømandsvise, og den kendtes også i Danmark omend i en lidt anden rytme og udsættelse fra en sentimental, tragisk vise under navnet »Alperosen«. Nogle få af deltagerne, deriblandt Fritz Clausen og pastor Malling, prøvede at synge den danske oversættelse, men blev overdøvet af resten af forsamlingen. Da nogle af os under sangen bevægede os mod udgangen, stod praktisk talt alle mødedeltagerne op med oprakt højrearm, og det var ret beskæmmende at konstatere, at der også var danske tøndringer iblandt. Men de har sikkert hurtigt fortrudt.

1933 var i flere henseender et skæbneår. Men det er vel uundgåeligt, at langt fra alle formåede at gennemskue, hvad omvæltningerne i virkeligheden betød i den historiske sammenhæng. Her er det fristende at henvise til Politiken fra 31. januar 1933. Med kæmpeoverskrifter på forsiden forkyndtes om det kriseforlig, der på statsminister Staunings bopæl i Kanslergade var indgået mellem Socialdemokratiet, De radikale og Venstre. I højre hjørne forneden meddeltes over to beskedne spalter, at Hitler var udnævnt til tysk rigskansler, for mange sagkyndige var jo enige om, at det kun ville dreje sig om en kort episode i Tysklands historie — og det var da vældigt beroligende at erfare.

Død i frihedens time

Af Aage Jensen

Denne beretning begynder i Åbenrå den 11. oktober 1944 ude i overretssagfører Boecks villa i Forstallé, hvor Gestapo havde kvarter. Da jeg blev ført ind til et forhør, blev en ung, lys mand ført ud. Det var Henry Christensen fra Hjordkær. Vi så hinanden igen på gåtur i fængselsgården i Åbenrå, hvor vi bag en tørvestak kunne skære en grimasse til hinanden, som skulle betyde så meget som: »Op med snabelen«. Vi sås igen den 18. oktober, da vi hovedkulds blev stoppet ind i salatfadet sammen med 20 andre (salatfadet var beregnet til 10), og vi blev hældt af på Staldgården i Kolding, hvor en dansk nazist hilste os med: »Hold jer snut!« — hvilket vi så omtrent gjorde. Efter et par timer landede vi, ribbet for alle vore ejendele, i celle nr. 10 på arresthuset. Jeg glemmer ikke, at der mellem alle de hårde ord og handlinger kom et enkelt formildende ord fra en gammel vagtmand: »Ach, Leute, warum bleibt Ihr doch nicht zu Hause?«

Vi gloede på hinanden, 10 mand med 4 halmsække og 8 tæpper og blev klar over, at foreløbig var der sat punktum for vort virke derude. Døren havde ikke håndtag indvendig, og vi kunne lige så godt prøve på at tage tilværelsen — om end nok så alvorlig — fra en gemytlig side. Røg af nogen art havde vi ikke, og vi måtte vente otte dage, før der for første gang lød sådan en blød lyd uden for døren. En lyd, som vi ikke kendte endnu. Da døren gik op for tørt brød og kaffevand,

lossede en støvle en pakke ind midt i cellen. Det gjorde lykke, da de 50 gram tobak kom frem mellem skjorter og sokker. Piber havde vi ikke, men en stump Familie-Journal-papir blev brugt, og snart gik da »et drøn« fra mund til mund under munter stemning. Pakkerne hjemmefra blev det store oplivende moment i en trist fængselstilværelse.

Så sad vi da der og vidste ikke, hvornår døren blev »nøglet« op, og en eller to skulle »sofort mit« til Staldgården. Så vidste vi, at vi skulle igennem et stykke alvorligt arbejde. Den første fra min celle, som var for, blev hentet klokken 8 om morgenen og kom »hjem« klokken halv to om natten mere død end levende. Da kneb det os lidt med gemytligheden. Henry, som jeg vil fortælle om, var af sted til Staldgården fem gange. For hver gang kom han mere blåpletet tilbage med »hængende« øjne og store buler og sår i baghovedet, men han røbede intet. Han var en ambolt, hvorpå Gestapo slog forgæves. Femte gang blev han smidt i en bil og kørt til et militærhospital i Fredericia, og over for den dér indlagte, meget syge kammerats forklaring trak Henry på skulderen, og dermed var forhøret slut.

Henry hørte egentlig ikke til dem, der var kristeligt indstillet, og alligevel var det ham, der sagde: »Du skolelærer, du kan nok holde en »bedde« gudstjeneste for os!« Da Kolding kirkeklokker havde ringet, sang vi »Alt står i Guds faderhånd«, og jeg sagde lidt om den fjende, vi havde inde i os selv, og som hed angsten, som vi ikke ville være ved, men som vi alle kæmpede med. Denne grimme torn i kødet, som visse djævlé i menneskeskikkelser havde brugt til at føre millioner i ulykke, den havde vi også: Angsten for, om vor vilje var stærk nok, om vor krop var stærk nok, og vore kære havde det godt, om vi skulle ses igen, om vor sag var god. Jeg prøvede at minde os om, at selv de modige mænd, som fulgte Vorherre, da han gik omkring i Jødeland, selv for dem blev somme tider angsten større end troen. Dengang de var ude i stormen på søen, måtte Vorherre sige til dem: »Hvorfor er I så bange, I lidettroende?«

Når vi så sang: Kæmp for alt, hvad du har kært, — ja da løftedes loftet mod stjernehvelvet op, selv i en lille celle med højtstående, tilgittret vindue.

Her skal fortælles, hvordan det videre gik Henry. Kort før jul 1944 blev han sammen med flere andre ført til Frøslevlejren og herfra sammen med mange andre videre til Neuengamme. Allerede tre dage derefter blev han sammen med 250 andre danske fanger udkommanderet til oprydningsarbejde i Hamborg. Efter to en halv måned under helt umenneskelige forhold kom han tilbage til Neuengamme, men 63 danske kom ikke tilbage fra denne udekommando.

Så nærmer vi os den lyse og grønne maj 1945: Sidst i april er Henry på vej til Danmark med en af Bernadottes hvide busser. Han oplevede den hjertelige modtagelse i Kruså, fortsætter med den hvide bus op gennem Danmark til Møgelkær ved Horsens og kommer derfra tilbage til Frøslev. Her møder jeg så Henry igen, lidt bleg, men med højt humør og meget lykkelig. Nu sker det, nu skal vi snart hjem. Igen kører den hvide bus med Henry. Han er med det sidste hold, der skal sendes til Sverige.

Ved ankomsten den 4. maj til København undveg Henry Christensen fra transporten sammen med nogle kammerater, der også hørte hjemme i Sønderjylland. Den næste morgen begav de sig til fods på vej til Sønderjylland for at genoptage arbejdet i deres grupper. De kom til Roskilde, og her blev Henry Christensen såret i underlivet af et skud, da frihedskæmpere forsøgte at standse en tysk bil ved en spærring. Han blev ført til Frederiksberg Hospital, men en blodforgiftning stødte til, og den medførte døden den 21. maj 1945. Det var dybt tragisk. Henry overvandt alt det svære, og nu i frihedens lykkelige time blev han en af dem, der måtte betale prisen. På Hjordkær kirkegård holdes på smuk måde Henry Christensens minde i ære.

De gamle sagde

Sjælden finder man tro kat over sød mælk.

Hvo som bygger efter hver mands råd, hans hus kommer
kroget til at stå.

Var der ingen hælere, så blev der heller ingen stjælere.

Man må søge sit brød, hvor det findes.

Jo højere aben stiger i vejret, jo mere lader han sin rumpe se.

En forsagt kat gør en dristig rotte.

Led os ikke i fristelse, sagde degnen, de satte den tredje
flaske øl for ham.

Når tossen tier, kan han tit gælde for en vismand.

Præstens mund er ingen evangeliebog.

Liden tue kan vælte stort læs.

Har du tid at vente, så kan du blive konge i Sverige.

Hukommelsen er som fiskergarn, noget beholdes,
andet går igennem.

Med hovedet støder man ingen mur ned.

Gale katte får revne skind.

Jeg takker for æren, sagde manden, de kyssede hans kone.

Den, der ikke regner en skilling, får aldrig en daler.

Sæt dig på det nederste trin, så falder du ikke ned.

Det var ikke godt, om alle havde magt, som de havde agt.

MINDEORD

J. Th. Arnfred
Askov

Forstander J. Th. Arnfreds indsats strakte sig over det meste af dette århundrede, han begyndte før første verdenskrig på Askov Højskole og var virksom næsten lige indtil sin død den 22. maj 1977 med en klogskab og energi, der er enestående. Enestående var også såvel bredden som dybden i hans livsværk, og især var det enestående, at denne fylde af aktivitet var samlet i ét, centreret om det vi med Grundtvig kalder det folkelige arbejde. De fleste har vel en forestilling om, hvad dette vil sige, men har svært ved at give dækkende formulering af, hvad folkeligt liv er. Arnfred virkede — stadig med Grundtvigs ord — for at oplive og oplyse med det formål at modne og selvstændiggøre alle dem, han kom i berøring med — og ingen gik upåvirket fra mødet med ham — til gavn for det danske samfund og dermed til fremme og videreudvikling af et levedygtigt folkestyre i småt og stort.

I disse mindeord må udelades meget, deriblandt hans mangeårige og meget omspændende arbejde i vor største folkelige organisation, De danske Brugsforeninger, hvor han var en højt værdsat formand for F. D. B. fra 1927 til 1959.

J. Th. Arnfred, der blev født den 19. december 1882, var af vestjysk bondeslægt og havde for øvrigt bevaret en hel del af gammel bondetradition i sprogform, vaner og livsholdning. Han ønskede dog en boglig uddannelse og fik derved mulighed for at udnytte sine rige evner på andre felter.

Da han i 1910 havde afsluttet sin uddannelse som elektroingeniør på Den polytekniske Lærestanstalt, knyttede forstander Jacob Appel ham til Askov Højskole, dels som viderefører af Poul la Cours forsøgsvindmølle, dels og efterhånden udelukkende som lærer ved skolen. Og på denne vor førende højskole havde Arnfred sin væsentlige livsgerning, fra 1922 under Jacob Appels sidste periode som undervisningsminister var han medbestyrer og fra 1928 til 1953 skolens forstander.

De frie folkelige voksenskoler, efterskoler og højskoler havde stor betydning for den dansksindede befolkning i Nordslesvig i fremmedherredømmets tid. Det åndelige rygstød, den vækkelse og inspiration, som unge fra Nordslesvigs førende samfundslag, bondestanden, modtog under ophold på disse skoler kan næppe overvurderes. Det er rimeligt at tilføje, at der også kan tales om en indvirkning fra hele grænselandsproblematikken på disse skoler, altså om en frugtbar vekselvirkning. Det gælder i ganske særlig grad skolen i Askov, grundlagt som den blev i Rødding i 1844 og flyttet til Askov lige nord for den grænse, der blev draget efter 1864. Som flere af Askovlærerne deltog også Arnfred i mødevirksomhed i Nordslesvig både før og efter 1920. Det ligger i klar forlængelse af denne aktive interesse for grænselandets vilkår også efter genforeningen, at forstander Arnfred fulgte formanden Jakob Petersens opfordring til at træde ind i tilsynsrådet og styrelsen for Nordslesvigs ældste nationalkulturelle forening, Foreningen til det danske Sprogs Bevarelse, kaldet Sprogforeningen, i 1936. Og ved Jakob Petersens død fulgte det helt af sig selv, at tilsynsrådet valgte forstander Arnfred til dennes efterfølger som formand i 1953, en post han beklædte til 1974. Ved sit vidsyn, sin evne til at fremhæve dette foreningsarbejdes videre horisont og perspektiv har Arnfred haft afgørende betydning for Sprogforeningens fortsatte eksistens.

Nu skal en forening jo ikke bestå, blot fordi den nu engang er til, og en sådan opfattelse lå naturligvis Arnfred fjernt, idet han nok var

traditionsbevidst, men tillige traditionskritisk. Han gav ved lejlighed udtryk for, at hvis eller når Sprogforeningen skulle være overflødig, ville han ikke være fremmed over for tanken om dens ophør. Nu skulle en sådan situation næppe komme til at foreligge og især da ikke efter Danmarks indtræden i E. F., forudsat at vi mener noget med talen om det danske sprogs røgt og pleje på begge sider af statsgrænsen.

Ved indvielsesfesten for det nye Folkehjem i Åbenrå udtrykte forstander Arnfred denne holdning således: »... det er da rigtigt, at vi fremover også skal være borgere i det store Europa, men netop derfor er det væsentligt, at vi besinder os på, hvad der er vort. Svigter vi, hvad der er os betroet, vor kulturarv, svigter vi ikke alene os selv, men også de andre — dem vi skal være sammen med. Har vi intet særpræg, intet at bringe, som er værdifuldt for dem, så er vi kun at regne som en flok fremmedarbejdere i Fællesmarkedets udkant. — Det ligger nær især på dette sted at sige: Vi skal værne vort sprog. For sproget er ikke blot et meddelelsesmiddel, men et udtryk for vort væsen. Bliver vort sprog fattigt eller tarveligt, sætter det sit præg på os selv, og mistes sproget, mistes folkets særpræg.«

I nær sammenhæng med Arnfreds hverv som formand for Sprogforeningen står hans arbejde for sikring og modernisering af Folkehjem, der jo tidligere ejedes af Sprogforeningen. Det var et langt og sejt arbejde, der omsider blev gennemført, og det kan stå som et markant udtryk for denne sammenhæng mellem vision, idé, åndsliv og de jordnære materielle faktorer, der også er karakteristisk for Arnfred. Uden hans autoritet og anseelse også hos de bevilgende myndigheder var Folkehjems derangerede og forpjuskede skude forlist. Redningen skete i hovedsagen ved statstilskud og bidrag fra store institutioner og fonds takket være Arnfreds indflydelse, og kun i ubetydelig omfang fra landsdelens befolkning.

Ved den just nævnte store indvielsesfest i 1974 af det nye Folkehjem, der fremtræder som en stort set vellykket forening af gammelt og nyt, var det da også Arnfred, der var hovedtaler, og hans slutord her er så væsentlige og karakteristiske for hans samfundssyn, at de hører med i denne sammenhæng: »... Skulle jeg vove at nævne et enkelt område, der hænger sammen med vor folkelige arv, måtte det være forståelse for demokratiets fundament. Ud fra vor folkearv ved vi godt, når det kommer til stykket, at ethvert menneske — uanset viden, social status eller hvad der ellers sætter skel — har samme værd og værdighed, selv om vi må indrømme, at det kan være vanskeligt at leve op til denne forståelse i det daglige samvær og

samarbejde. Deraf følger så, at de åndelige værdier et folk ejer i dets historie, digtning, kunst og viden, tilhører hele folket, og at disse værdier kan og bør rækkes til hver enkelt, selv om de ikke kan modtages i samme grad.

Måtte hverdagens arbejde på dette sted bæres af dette syn, så at de mange som samles fra nær og fjern, må møde de værdier, der holder et folk levende.«

Denne vision står det til fremtiden at omsætte i gerning. De første par år var ikke lovende for det ikke uvæsentlige, økonomiske fundament. Og mens Arnfred i sit øvrige og utroligt omfattende virke som igangsætter kunne se det meste lykkes og trives, oplevede han det nye Folkehjems første år som en skuffelse, også for sig personligt. Det blev slået større op, end der var økonomisk dækning for, og der var vanskeligheder med, hvor den væsentlige støtte til den daglige drift skulle komme fra, og han gav efter reorganiseringen udtryk for sin bekymring med hensyn til, om det ville lykkes at holde Folkehjems idealistisk prægede formålsparagraf i hævd.

Som et yderligere eksempel på Arnfred som igangsætter skal nævnes hans formandsskab for Universitetsforeningen for det sydlige og vestlige Jylland i årene fra 1966 til 1975.

Andre monumenter som udtryk for hans ideelt-praktiske indsats i grænselandet er Refugiet og dets forgrenede aktiviteter i Løgumkloster og hans medvirken til placeringen af Olivia Holm-Møllers kunstsamling sammesteds. Og Arnfred var sammen med højskoleforstander Hans Lund hoveddrivkraften bag rejsningen af højskolen i Jaruplund i Sydslesvig, bygget hovedsagelig for midler indsamlet af de danske høj- og landbrugsskoler. Der måtte føres vanskelige forhandlinger med den helt uforstående engelske militærregering og med de lokale tyske instanser, før det lykkedes at få skolen startet i 1950. Også i dette stykke viste sig forstander Arnfreds mesterlige forhandlingsevner. Han gav kun sjældent udtryk for skarpe standpunkter og formåede derfor at forlige modsætninger og skabe samarbejde.

Mange vil huske Arnfred i en TV-udsendelse, som han indvilgede i et af sine seneste år. Den ro og myndighed, den blanding af naturlig selvbevidsthed og ægte ydmyghed, han udstrålede, gjorde et dybt indtryk.

Det er et helstøbt livsforløb, der tegner sig for bevidstheden, rækkende fra en tidsalder med rodfæstede værdier og ind i den anden efterkrigstids på mange måder absurde og katastrofeprægede perioder, hvis problemer Arnfred til det sidste var åben for og optaget af.

Anders Feilberg Jørgensen.

Boy Jessen
Nebraska, USA

Fjernt fra sin aldrig glemte hjemstavn døde en af det danske Sydslesvigs gode sønner, Boy Jessen, Lexington, Nebraska, USA, sommeren 1977 i den høje alder af 87 år.

Jessen var født i et godt dansk hjem i Ladelund sogn, Sydtønder amt, og efter at have aftjent sin værnepligt som garder i Berlin tjente han ved landbruget i Gabøl i Nordslesvig og var elev på Grundtvigs Højskole i Lyngby. Han måtte deltage i 1. verdenskrig, men bjergede sig i 1916 over på den danske side af Kongeåen og studerede en tid landbrug på Landbohøjskolen i København. En overgang var han medlem af tilsynsrådet for Den nordslesvigske Vælgerforening, hvor han gjorde sig gældende som en af de ledende personligheder inden for Flensborg-gruppen. Som gårdejer i Frøslev var Boy Jessen tidligt og sent på færde i afstemningstiden for at hjælpe Mellemslesvig hjem til Danmark. 1919 blev han medlem af Skoleforeningens tilsynsråd, og fra 1920 var han tillidsmand i Grænseforeningen.

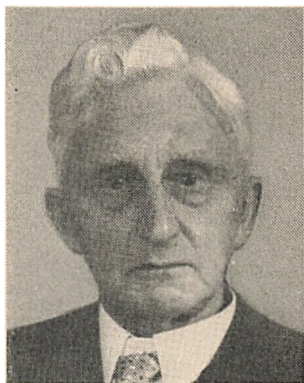
Sammen med hustru og fem børn emigrerede Boy Jessen i 1926 til Nebraska som en skuffet, men ikke slagen mand. I det fremmede var det en af hans største glæder, at han i 1969 kunne modtage Den kgl. Belønningsmedalje i guld og med krone. Slægten var på dette tidspunkt vokset til 12 børn, 38 børnebørn og 12 børnebørns børn!

Boy Jessen bevarede kontakten med hjemstavnen, og under et besøg i Frøslev efter sidste verdenskrig skænkede han en rund sum til oprettelsen af Bov Sogns Museum. I 1952 udgav han sine erindringer, som fik titlen »Fra Slesvig til Nebraska«.

E. B.

H. P. Sørensen

Gram

Overlærer H. P. Sørensen, der blev født i Billum sogn den 11. september 1887, tog lærereksamen fra Gedved Seminarium og var derefter en kort tid lærer på Bornholm, men sin livsgerning fik han som lærer ved Gram Borger- og Realskole, hvortil han blev knyttet i 1920. H. P. Sørensen var en meget dygtig lærer, som gik ind for gerningen med hele sit hjerte, og mange er de gamle elever som med glæde tænker tilbage på hans timer i Gram Skole. Men arbejdet ved skolen var ikke det eneste, der optog H. P. Sørensens tid og interesse; han havde gennem hele sit liv sin plads i kirken og det grundtvigske samfund, gennem 40 år var han medlem af Gram menighedsråd og kasserer for dette. Han var formand for Gram Ungdomsforening, og under krigen var han formand for Dansk Ungdoms Samvirke. Det nationale arbejde havde en stor plads i H. P. Sørensens hjerte, det var vel netop derfor, han straks efter genforeningen søgte til Sønderjylland. Han ville være med til at opbygge Sønderjyllands genforening med det gamle land, og her i Sønderjylland fandt han sin plads resten af livet.

Efter at H. P. Sørensen havde taget afsked fra skolen i 1957, begyndte han på det, der måske vil huskes længst, nemlig udgivelsen af bogen: »Træk af Gram Sogns Historie«. Det var et meget stort arbejde, han gik i gang med, og det blev udført grundigt og godt. Det blev til en stor, gennemillustreret bog, og den blev totalt udsolgt i løbet af kort tid og er nu ikke til at opdrive. Gram kommune har som tak for hans gerning hædret ham ved at lade en af de nye gader i Gram opkalde efter ham.

H. P. Sørensen døde den 25. maj 1977, 89 år gammel. Han gik

helt og fuldt ind for det, han fandt værd at arbejde for, og hans interesser rakte meget vidt. Han var en kendt og afholdt mand, og vi er mange, der mindes ham med glæde og taknemlighed.

Jes Hansen.

Tøge Tychsen

Tøge Tychsen

Dynt

Den 30. november 1976 døde Tøge Tychsen, Dynt, efter et par måneders svagelighed. Tøge Tychsen var kendt langt ud over sin by og sit sogn for sin aktive medleven i alt, hvad der rørte sig omkring ham. Han var født den 16. april 1901 og voksede op i et godt gammelt dansk hjem på fødegården i Dynt, hvilket kom til at præge ham hele livet. Efter genforeningen kom han i 1922 ind som soldat ved livgarden på det første hold fra den genvundne landsdel. Dette satte Tøge Tychsen en store ære i, og han var resten af livet aktivt gardereforeningsmedlem og opnåede da også at få tildelt 50-års hæderstegnet.

I 1931 blev han gift med Anna Nissen fra Mølmark, hvorefter de overtog fødegården, som de drev mønsterværdigt, indtil de i 1966 overdrog den til næste slægtled. Det var i hestepløjningens tid en stor anerkendelse for en karl, når der blev sagt om ham, at han kunne pløje en fure lige så lige som Tøge Tychsen i Dynt.

I trediverne da nazibølgen rullede frem mod grænsen, og De Sønderjyske Danske Samfund blev oprettet, var han med til at stifte afdelingen i Broager. Ligeledes var han med til at stifte andelsselskabet Broager Sogns Forsamlingsgård. Begge steder satte han sit præg på arbejdet en menneskealder fremover, i forsamlingsgården en år-række som formand. Også i andelsselskabet Smøl Vold, hvis formål er at frede og bevare det historiske og nationale samlingssted, var

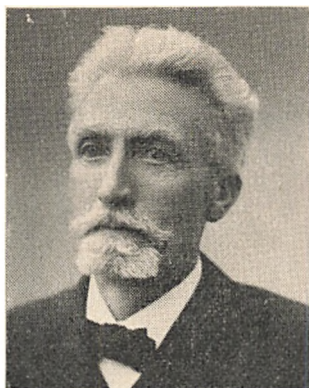
han med og sad seks år som formand. Hans store hengivenhed for familien og hjemstavnen ledte ham naturligt ind i slægtsgårdsforeningen, hvor han var med i 20 år.

Sprogforeningen havde Tøge Tychsens særlige bevågenhed, og han bestred trofast et tillidsjob i 40 år. For os andre var det simpelthen fra barndommens tid en af årets faste begivenheder, når Tøge Tychsen ind under jul kom med »æ almanak«.

Chr. Caspersen.

Andersen

Aksel Skøtt
Langetved

Aksel Skøtt blev født den 25. maj 1883 og døde den 3. maj 1977. Han var søn af gårdejer Hans Skøtt, Langetved. Han tilhørte det slægtled, der kom til at gøre Røddingegnen bekendt inden for de kirkelige, nationale og landbrugsfaglige områder. Aksel Skøtt kom efter den tyske skolegang på Skibelund Efterskole, Ollerup Højskole og Tune Landbrugsskole og overtog faderens ejendom i 1906. Det skulle blive til noget, når en flok dygtige unge mænd tog fat i en opgangstid. Det gamle Skrave Forsamlingshus oplevede dets største blomstringstid. Aksel Skøtt deltog ivrigt i alle nationale og kulturelle ting, og han var en stor idrætsmand og en god sanger.

Aksel Skøtt blev indkaldt i foråret 1915 som landstormsmand og kom efter uddannelsen til fronten i Rusland og deltog som kusk samme efterår i besættelsen af Serbien. Hans foresatte bemærkede: »Ja, Skøtt, med Dem vinder man ingen krig«. Lillejuleaften 1918 nåede han hjem igen til kone og børn.

Forberedelserne til genforeningen var i gang, og Aksel Skøtt tog parti for Flensborg. På afstemningsdagen den 10. februar sad han

som registerfører i det gamle forsamlingshus. Aksel Skøtt havde flere tillidshverv: Vurderingsmand for Sønderjysk Kreditforening, formand for Langted Ungdomsforening og tillidsmand for Sprogforeningen. Han var en uafhængig natur, der havde sine egne meninger.

Efter krigen i 1945 gik han ind for Sydslesvigs genforening med Danmark. Blandt venner syd for grænsen blev Aksel Skøtt i mange år ved årsmøderne modtaget som den gamle kæmper. Aksel Skøtt sagde engang: »Jeg har været tvungen tysk soldat, og nu vil jeg være dansk soldat«. Han var i mange år medlem af hjemmeværnet. Aksel Skøtt vedblev lige til de sidste år at være en oplivende og virksom mand:

Kresten Hansen.

Frode Beyer
Rinkenæs

Da den unge præst Frode Beyer, født i København den 18. juni 1894, men af sønderjysk æt, i 1924 optog sin gerning i Rinkenæs sogn, var det på et tidspunkt, da nøden i vor landsdel var stor i mange hjem. Samme år dannedes den første arbejderregering under Th. Staunings ledelse; men få år efter blev venstremanden Madsen-Mygdal statsminister, og nu fulgte nedskæringerne over en bred front.

De vanskelige kår, befolkningen levede under, bevirkede, at en kreds af mænd og kvinder stiftede Sønderjydsk Hjælpesfond med folketingsmand I. P. Nielsen, amtmandinde Ingeborg Refslund Thomsen, lensgreve O. Schack m. fl. i spidsen. Da nøden var størst i Rinkenæs og Broager sogne, var det naturligt, at pastor Frode Beyer sammen med sin hustru blev inddraget i hjælpearbejdet, der fortsatte hele perioden indtil 1956, da Frode Beyer, der i mellemtiden var blevet provst, blev udnævnt til biskop over Haderslev stift. I 1964 efter sin

afsked vendte han tilbage til Rinke­næs, hvor han sammen med sin hustru levede sine sidste 12 år i mindet om et langt og indholdsrigt liv i Sønderjyllands tjeneste. Da kronprinseparret i midten af 30-erne tog ophold på Gråsten Slot, lykkedes det I. P. Nielsen at få kronprinsesse Ingrid til at overtage protektionen for Sønderjydsk Hjelpefond. Det var under dette arbejde, at der udviklede sig et varmt venskab mellem kronprinseparret og Frode Beyer og hustru.

Få kan vel i dag rigtig fatte vilkårene for at udøve en præstegering i et lille samfund, hvor tvangsauktioner og stor ledighed prægede hverdagen, der ofte var trist og grå. Det måtte derfor vække beundring, at pastor Frode Beyer på sin egen måde var med til at sætte arbejde i gang ved at kalde til samling om en plan til opførelse af en ny kirke, Korskirken, i sognets centrum i begyndelsen af trediverne. Det skete ikke uden modstand. Mange mente, at den ca. 800 år gamle kirke, St. Laurenti Kapel, på Rinke­næs­mark, var tilstrækkelig, men Frode Beyer førte sagen igennem. Bønderne kørte kampesten til fundamenterne, smedene leverede billig arbejdskraft, mange trak på samme hammel, og i 1932 kunne en af Danmarks smukkeste og skøn­nest beliggende kirkebygninger indvies.

Korskirken vil blive stående som et monument for en mands virke i en svær tid, et opløftende tegn på, at det kan nytte at løse større opgaver trods ydre vanskelige forhold, når blot offervilje og energi er til stede. Derfor blev indvielsen af Korskirken, ved hvilken lejlighed præsteparrets yngste, datteren Gudrun, blev døbt, en af de lykkeligste dage i Frode Beyers lange tid som præst i grænsesognet.

Frode Beyer var den gode familiefader for en børneflokk på fire; han var en mand med aristokratisk holdning, sagt i ordens gode betydning. Han var en god prædikant og omsorgsfuld sjælesørger, besøgte flittigt gamle og syge og forstod at tale til ungdommen under konfirmationsforberedelsen — eller i forsamlingshuset i Rinke­næs ved mange forskellige kulturelle foranstaltninger, ikke mindst under krigen og besættelsen, da han tonede rent flag over for nazismen og dens jødeforfølgelser. De fem onde år kunne kun klares ved sammenhold i den danske lejr i et sogn, hvor det tyske mindretal var stort, og Frode Beyer bidrog i høj grad til dette sammenhold.

Trofastedhed var et af biskop Frode Beyers mest iøjnefaldende karaktertræk. Han huskede sine konfirmander og glædede sig hver gang, han senere i livet mødte dem enten ved en vielse, en barnedåb eller i kirken på en søndag, og han følte med sine sognebørn, når de tog afsked med en af deres kære. På sine ældre dage glædede biskop

Frode Beyer sig meget over, at de sociale forhold i vort land var bedret betydeligt, og han gav ofte udtryk herfor, når vi talte om »gamle dage«. Om sit liv og virke har han selv fortalt i bogen »Efterklang og eftertanke«, som udkom i 1967.

Da biskop Frode Beyer døde den 2. oktober 1976, 82 år gammel, var der sorg i mange hjem. En stor kirkelig skikkelse var gået bort, — en mand, som kom til at betyde meget for andre i genforeningsprocessens første mange år i Sønderjylland, og derfor vil Frode Beyer blive mindet med glæde og tak.

Peter Gorssen.

Edmund Melander
Haderslev

Den 29. oktober 1976 døde fhv. kommunaldirektør Edmund Melander på Haderslev sygehus. Melander, der var født i København den 6. november 1891, havde været elev på Det kgl. Opfostringshus 1902—06 og på Hærens Elevskole 1906—09. Efter officersuddannelsen trådte Melander ud af hæren som løjtnant af reserven 1916, fik ansættelse ved Ringsted kommune, hvor han efterhånden avancerede til kommunebogholder, og i 1921 søgte han embedet som byrådssekretær i Haderslev.

Efter at have været i Haderslev for at forestille sig på rådhuset blev han på grund af det præg af tyskhed, som endnu herskede der, medarbejderne hilste hinanden med mahlzeit, og mange bar endnu aflagte tyske militæruniformer, imidlertid betænkelig, og efter hvad han selv har fortalt — ville han absolut ikke til Haderslev. Resultatet blev alligevel, at han ansattes som byrådssekretær, og da kæmner Krøier ved sin ansættelse som administrator ved Det kgl. Teater i

1930 forlod Haderslev, blev Melander tillige kontorchef og chef for den økonomiske forvaltning, og efter socialreformens gennemførelse i 1933 blev han i 1934 kommunaldirektør. Fra 1934 var han samtidig forstander for Hertug Hans Hospitalet, der var grundlagt af hertug Hans den Ældre i 1569 og var underlagt Konservatoratet, der fra 1600-tallet bestod af amtmanden, borgmesteren og byens første præst. Under Melanders forstanderskab begyndte udbygningen af hospitalet, der hidtil havde givet bolig til enlige, gamle kvinder, til et egentlig plejehjem. Melander faldt for aldersgrænsen i 1961, men fortsatte som hospitalsforstander til 1966. Melander var i sit kommunale virke også meget aktiv udadtil, han var således fra 1930 i mange år redaktør af Danmarks kommunale Efterretninger, udsendte i 1933 »Socialreformen i Hovedtræk«, i 1937 »De ændrede Sociallove« og fra 1934 ministerielle afgørelser vedrørende socialreformen m. v.

Melander var i Haderslev aktiv i det kulturelle arbejde, han var i 1923 medstifter af Haderslev Teaterforening. Da de sønderjyske landsdele i de første år efter genforeningen blev berejst af selskaber med teaterstykker i en meget dårlig udførelse, var det dette misbrug af sønderjydernes opsparede trang til at søge berigelse gennem dansk teaterkunst, som blev den egentlige årsag til oprettelsen af teaterforeningen, siger Melander i en jubilæumstale i 1948. Han var foreningens sekretær fra starten, formand fra 1930 til han nedlagde hvervet i 1955, og samtidig havde han været sekretær i Sønderjysk Teaterforening fra 1929 til 1930. Melander øvede under vanskelige økonomiske forhold et værdifuldt arbejde for dansk teater i Sønderjylland; men også på andet område gjorde han en kulturel indsats, idet han i 1937 blev valgt ind i bestyrelsen for det nationale selskab Harmonien, der var oprettet under Treårskrigen i 1849, og han blev samtidig dets formand. Da bestyrelsen i 1941 mente, at selskabet bedst kunne løse sine nationale opgaver, når det var fri for økonomiske problemer, og derfor foreslog at sælge det store bygningskompleks til håndværkerforeningen, blev forslaget nedstemt. Bestyrelsen stillede da sine mandater til rådighed, og Melander ønskede ikke genvalg. Udviklingen viste senere, at bestyrelsen havde set rigtigt.

Endelig skal det nævnes, at Melander har udført et stort arbejde inden for Odd-Fellow Ordenen i Danmark. Han var initiativtageren og medstifter af den første loge, som oprettedes i Sønderjylland efter genforeningen, og han var i en årrække deputeret stor sire, d. v. s. næstformand for ordenen i Danmark. Melander var ridder af 1. grad af Dannebrog p. p.

Olav Christensen.

Mette Fog Pedersen
Rødding

På Billeslund under Gram gods havde Minna og Jens Høyers børn et dejligt barndomshjem. De tre pigebørn — Maren, Kirsten og Mette — var viltre unger, og der er fortalt mange historier om deres gavtyvestreger.

Det havde været naturligt, om Mette var blevet elev på en højskole, men der var oprør i de tre piger. Mette ville ikke på højskole. Hun ville have kontoruddannelse i København. Hun fik sin vilje. Men hun kunne ikke løbe fra barndommens verden. Hun kom i den grundtvigske studenterkreds, og her mødte hun sin kommende mand, Arne Fog Pedersen. De blev knyttet til Rødding Højskole og kom snart til at bo i det smukke og historiske Flors Hus.

Mette Fog Pedersen var nu blevet lærerkone; snart blev hun højskolelærerinde. Forstander Hans Lund spurgte ikke altid efter eksaminer. Hun kastede sig ind i undervisningen og kom til at elske at undervise. Hun holdt af god litteratur og god kunst, men det var hende for fattigt blot at samle kundskaber sammen til egen glæde. Hun havde i sig trangen til at give videre til andre, dét som hun selv var glad for. Det er den glæde ved at give videre, der skaber en god lærer. På sommer- og vinterskole lærte hun hold efter hold at læse bøger, og hun lærte dem at skelne mellem god og dårlig kunst. Med mange — tit morsomme — eksempler viste hun, at man med små midler kan indrette et smukt hjem.

Højskolen blev hendes verden. Hun elskede at se mennesker om sig. Da hun og hendes mand overtog Rødding Højskole, fortsatte de traditionen med de berømte konemøder. Ved dem havde Mette Fog Pedersen tit samtaletime med mange hundrede koner. Det var noget,

hun havde lært af Hans Lund. Aldrig lagde hun skjul på, hvor meget hun menneskeligt og pædagogisk havde lært af Ellen Margrethe og Hans Lund.

Snart kom der bud efter hende fra forsamlingshusene. Hun tog til møde efter møde og talte veloplagt og inspirerende om bøger og kunst. Nogle tilhørere følte måske i begyndelsen, at det var dem lidt fjerne emner, men hun kunne inspirere en forsamling, og hun har fået en betydning, der ikke lader sig måle, for mange hjem.

Sommetider kunne hun føle sig lidt knuget af, at hun ikke havde nogen rigtig uddannelse. Hun måtte selv skaffe sig viden. Hun fik en omfattende viden, men det kostede mere slid end for den, der følger en regulær uddannelse. Alligevel nåede hun på visse områder længere end mange faguddannede.

Hun vidste, at hun stadig måtte forny sig. Hun ville gerne på rejser til Europas museer. Min kone og jeg har været med på nogle af disse rejser. Det var en oplevelse at komme med Mette Fog Pedersen til en kunstsamling. Jeg husker således et besøg i domkirken i Gent. Her skulle vi se van Eycks altertavle. Mette Fog Pedersen kendte i forvejen alle dens detaljer fra kunsthistorisk læsning. Nu stod hun over for altertavlen — lykkelig, og lykkelig ved at kunne fortælle os andre uvidende om de let oversete enkeltheder. Vi var ved et kunstværk, som hun havde kendt i mange år, men som vi nu sammen så for første gang.

Mette Fog Pedersen blev forfatter. Det var hun næppe blevet, hvis hun ikke var blevet syg. Hun rantes af den sjældne sygdom myastenia gravis. Man har midler mod den sygdom, men hun var overfølsom over for midlerne og kom til at ligge 12 år på sygehus. Ad kunstig vej måtte hun have føde og åndedræt. Mange ville have givet op, men hun gav ikke op. Hun ville stadig leve »dette gode liv«. Hun læste en masse bøger via båndmaskine. Hun fik fyldt sin sygestue med billeder og nye billeder. Men først og fremmest ville hun meddele sig. Så gav hun sig til at diktere bøger. Metoden var uhyre langsommelig. Bogstav på bogstav, men det blev dog til 8 bøger. Hendes indsats på sygesengen har været en opmuntring for ikke få mennesker, som var ved at få medlidenhed med sig selv. Hun kendte ikke til selvmedlidenhed. Hun fastholdt ordene, som hun har brugt som titel på en af bøgerne: Livet, trods alt.

De bedste af bøgerne er »Sønderjyder« og »Et sønderjysk hjem«. De to bøger — og dele af de andre — vil længe fortælle om den sønderjyske hverdag på en stor gård og i en lille by i årene omkring

afstemningen, og i dem møder man en række af de særprægede, ja barokke mennesker, som har levet på Gram—Rødding-egnen.

Mette Fog Pedersen døde 65 år gammel den 4. december 1976. Lige inden sin død modtog hun Fortjenstmedaljen i guld og siden et pengebeløb fra Dronning Ingrid's Fond. Pengene skulle gå til indkøb af et maleri, som hun kunne være glad ved, men hun nåede ikke at få købt et maleri. Da Dronning Ingrid's Fond ikke ønskede pengene tilbage, har hendes mand købt et maleri og foræret det til Rødding Højskole, hvor de havde deres hjem i mange år.

Richard Andersen.

Martin

Hans Peter Jacobsen
Blegebæk

Efter kort tids sygdom døde den 31. maj 1977 Hans Peter Jacobsen, Blegebæk, 82 år gammel. Han var født den 6. juli 1894 i nabosognet, Asserballe, og fra dette meget stærkt nationalbevidste sogn og hans hjem gik der fra ungdomsårene og hele livet igennem stærke bånd, som prægede hans væremåde, både under 1. og 2. verdenskrig. Han fik sin uddannelse ved landbruget og opholdt sig på Fyn, da 1. verdenskrig udbrød. Gennem sine forældre fik han besked om, at der lå en indkaldelse til ham som tysk soldat. Det var fristende at blive borte fra landsdelen, men han risikerede også, at hans forældre kunne blive udvist, såfremt han ikke rejste hjem. Han fulgte den tunge pligt og rejste ind i et helvede ved fronten, hvor han deltog i tre år, afbrudt af tre lazaretophold. Det sidste medførte, at han i april 1918 hjemsendtes.

Straks efter krigens slutning var Hans Peter Jacobsen blandt dem, der var med i genforeningsarbejdet. Han var også kommuneforstan-

der i nogle år i Ketting, og i ungdomsarbejdet i Ketting Ungdomsforening deltog han med samme iver og interesse som i det øvrige nationale arbejde. Da Dansksindede Sønderjydske Krigsdeltagere for Augustenborg-Ketting stiftedes, var han medstifter og næstformand i foreningen. — En oplevelse, han værdsatte meget, var folkemødet på Dybbøl den 11. juli 1920. Her fik han et håndtryk af genforeningskongen, og dette håndtryk blev for ham noget uforglemmeligt.

Hans Lind.

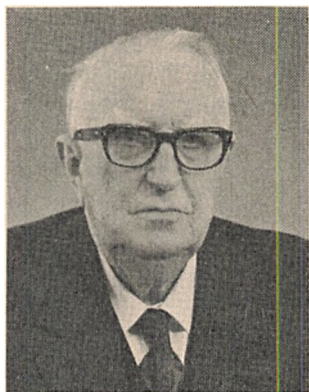

Annelise Petersen

Solkær

Den 6. november 1976 døde en af Haderslev Næs' kendte skikkelser, fru Annelise Petersen, f. Lybeck, Solkær. Annelise Petersen, der kun blev 50 år gammel, fødtes den 4. maj 1926 i Lønt. Hun var gift med gårdejer Holger Illum Petersen, som hun var en god støtte, og hun tog ivrigt del i gårdens drift. Annelise Petersen havde et stort virkefelt og bestred ved sin død en række tillidshverv, som hun passede med stor dygtighed og indsigt. I en årrække var hun formand for Øsby Husmoderforening, men det arbejde, der stod hende nærmest, var nok omsorgsarbejdet. Med sit lyse syn på tilværelsen spredte hun glæde og trøst hos de ældre mennesker, som hun besøgte. Også det nationale arbejde tog hun del i. Hun var således tillidsmand for Skoleforeningen i sognet og medlem af Sprogforeningens tilsynsråd. I 23 år var hun medlem af Grarup menighedsråd, hvor hun også udførte et godt arbejde. Annelise Petersen var en meget virksom kvinde, stærkt optaget af alt, hvad der rørte sig omkring hende.

Iver L. Vogensen.

Lauridsen

Laurids Lauridsen

Gråsten

Ved forstander L. Lauridsens død er en af dansk landbrugs flittigste og dygtigste tjenere gået bort. L. Lauridsen blev født 2. oktober 1894 og døde 9. oktober 1976. Han blev agronom fra Landbohøjskolen i 1918 og gennemgik lærerkursus på Askov sommeren 1918. Han var derefter lærer på Tune Landbrugsskole 1918 og 1919 og fra 1919 til 1924 husdyrbrugskonsulent i Ringkøbing amt.

Efter 1920 stod det klart, at Sønderjylland skulle have sin egen landbrugsskole, stedet blev Gråsten, og i 1924 stod skolen klar til at modtage første elevhold. Det blev for Gråsten Landbrugsskole et heldigt valg, at L. Lauridsen knyttedes til skolen som lærer fra skolens start. I 1935 blev han medforstander og virkede som sådan, indtil han i 1961 flyttede på aftægt i Gråsten.

L. Lauridsen var den fødte lærer, få er de pædagoger, hvem det er forundt at rumme en så stor sum af veltalenhed, pædagogiske evner og udstrålende inspiration. Han havde en sjælden evne til at vurdere, hvad der var aktuelt at medtage i et foredrag eller en tale, dernæst at udlægge det på en måde, så det virkede logisk, og endelig blev det afleveret med varme og veloplagthed. Talerstolen var hans instrument, og hvor kunne han spille på det. Hans timer i landbrugshistorie var legendariske, det er nok dem, der huskes bedst af hans gamle elever.

L. Lauridsen var en dygtig faglærer, men han forstod også på en fin måde at pege på andre værdier end de materielle. Ofte har han gennem skrift og tale behandlet folkelige og åndelige emner og derved sat sit præg på skolen og dens elever. Lauridsen har gjort Gråsten Landbrugsskole kendt ud over landet, det var ham, der

tegnede skolen udadtil. Der findes næppe mange, måske ingen, der har holdt så mange foredrag i den sønderjydske landsdel. Der er nok ikke den talerstol i et sønderjydsk forsamlingshus eller kro, som han ikke har betrædt flere gange. I mange landbo- og husmandsforeninger var han en årlig tilbagevendende gæst på foredragslisten i op mod 40 år. Der er ingen tvivl om, at mange elever ad den vej er hentet til Gråsten Landbrugsskole. Undertegnede er en af dem.

Det var dog ikke kun fra talerstolen, L. Lauridsen gjorde sit navn kendt. Hans uhyre flid ved skrivebordet resulterede i et væld af artikler og lærebøger. Han har nok stadig rekorden i største oplagstal på en lærebog (83.000 eksemplarer).

At Lauridsen har haft et hav af tillidsposter er helt naturligt, det er også naturligt, at disse først og fremmest var inden for det landøkonomiske arbejde. Et dygtigt landøkonomisk oplysningsarbejde i den sønderjydske landsdel har været et vægtigt lod i genforeningsarbejdet; for sin andel i dette arbejde vil Lauridsen blive husket længe i landsdelen. På Gråsten Landbrugsskole vil Lauridsens navn leve videre, han har sat sit uudslettelige præg på skolen. Personlig har jeg haft den lykke at opleve Lauridsen som lærer, kollega og ven og vil mindes ham i dyb taknemlighed.

Filt Jensen.

Hans D. Fredsted
Landeby

Helt uventet døde gårdejer Hans D. Fredsted, Landeby ved Løgumkloster, den 28. januar 1977, kun 65 år gammel. Døden indhentede ham i hans hjem, der var midtpunktet for hans tilværelse, der blev så rig og mangeartet. Han blev født den 5. oktober 1911 på Ler-

bjerggård i Københoved i det hjem og det sogn, Skrave, der altid i særlig grad har været præget af det grundtvigske livssyn, og dette slap han aldrig. Den arv, han havde fået hjemmefra, forstod han at løfte og at videreføre. Den uddannelse, han som helt ung fik, byggede på det folkelige, det nationale og det landbrugsfaglige. Således besøgte han Skibelund Efterskole, Rødding Højskole og Tune Landbrugsskole.

Hans Fredsted blev i 1938 gift med Asta Drewsen, der var fra Borris og uddannet husholdningslærerinde. Straks efter brylluppet påbegyndte de deres fælles livsvirke på gården i Landeby, som de da overtog. De flade og udstrakte vidder på denne egn var med til at give Hans Fredsted inspirationer i hverdagen. Virketrang, energi og beslutsomhed blev hans adelsmærke. Hans Fredsted ragede op, derfor blev han set, og det kendskab, omgivelserne fik til ham, indgød en gensidig tillid og respekt. Han var i besiddelse af evnen til både at lytte og at udtrykke sig. I 16 år var han medlem af det daværende sogneråd i Nørre Løgum. Den svage i samfundet havde hans bevågenhed, og denne egenskab nød mange godt af. 19 af sine år som landmand viede han til arbejdet som medlem af bestyrelsen for Løgumkloster og Omegns Landboforening.

Hans Fredsteds interesser på så mange forskellige områder, også det kirkelige, bevirkede, at han i en lang årrække var medlem af det stedlige menighedsråd og af provstiudvalget. Aldrig forsømte han i menighedsrådsarbejdet at gøre opmærksom på sine grundtvigske livssyn. Han forstod at respektere et mindretal, i det små som i det store. Det gjaldt også hans indstilling til det tyske mindretal, der i særlig grad hører Løgumkloster-egnen til. Hans interesser for det nationale kunne mange glædes over og høste gavn af. Han vil huskes for sin indsats i Sprogforeningen, Sønderjyds Skoleforening og Grænseforeningen. Bestyrelses- eller tillidsmandsposter i disse organisationer blev passet og plejet med samme omhu som alle de øvrige.

Helt lokalt gav Fredsteds mangeårige formandsskab for Nørre Løgum Sogns Forsamlingshus glæde som skuffelser. Det forsamlingshusarbejde, han derved stod i spidsen for, var i mange år aktivt med et indhold, der blev præget af perspektiver på kulturelle og nationale felter. Men strukturændringerne i vort samfund førte til, at der efterhånden næppe var det nødvendige behov for sognets forsamlingshus. Det smertede ham at konstatere dette. Men kendsgerningen tog han sammen med den øvrige bestyrelse til efterretning, hvorfor huset blev solgt. Det kontante beløb, man derved kom til at råde over, blev givet til fire almennyttige formål, bl. a. forsamlingshuset

i Løgumkloster. Det glædede ham, at den penge gave, man fik i Løgumkloster, hurtigt spirede og bevirkede, at man ad andre veje efterhånden fremskaffede et beløb, der oversteg 200.000 kr., så en tiltrængt restaurering kunne foretages. Kun få uger før sin bortgang var Hans Fredsted med ved en sammenkomst i anledning af det afsluttede byggeri, og i sin tale gav han ved den lejlighed udtryk for sin glæde over den trufne beslutning.

En mand med stedsø ungdommeligt og altid modtageligt sind er ikke mere blandt os. Men vi, der kendte Hans D. Fredsted, og det er mange ud over hele landsdelen, kan sige med forfatteren Jakob Knudsen:

Når hjertets ager,
livsord modtager,
vi alt hernede det forår smager,
som ældes ej.

Peter Madsen.

*M. J. Ankersen
1977*

Johannes Ankersen Flensborg

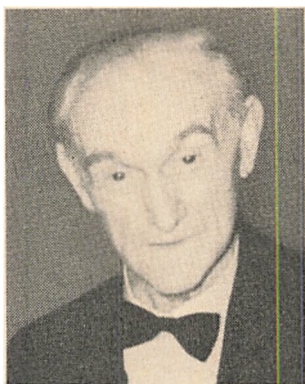
Mangeårig vicepræsident i Flensborg, valgt inden for den danske byrådsgruppe, Johannes Ankersen, døde i juni måned 1977, 83 år gammel. Johs. Ankersen var medlem af den danske (SSV)-byrådsgruppe på Flensborg Rådhus fra 1955 til 1970. Flere gange sad han i magistraten, og han valgtes til stedfortrædende bypræsident efter bankdirektør Johan Wrangs død.

Ankersens energi og lyst til at tage fat også uden for sit erhverv, købmændsfaget, kom ikke kun det kommunale arbejde til gode. Han var i mange år distriktsformand for den danske vælgerforening i Flensborg, i ti år sad han som formand for Duborg-Skolens forældre-

råd, ligesom han en lang årrække var formand for Danske Sønderjyske Krigsdeltageres sydslesvigske afdeling, der havde udnævnt ham til æresformand.

Johs. Ankersen havde mange interesser ud over de allerede nævnte, men det var nok det kommunalpolitiske arbejde, der optog ham mest. Han elskede sin by og kunne på sin stilfærdige og beskedne måde fortælle meget om slægter og udvikling. Den største udfordring følte han utvivlsomt med henblik på at fremme det danske teater- og koncertliv i Sydslesvig. Ankensen levede med i traditionerne, således som f. eks. D. S. K. søger at værne dem, men gang på gang fremhævede han den nulevende slægts ansvar for fredens opretholdelse.

E. B.

Christian Becker
Asserballe

Efter kort tids sygdom døde landmand Christian Becker, Asserballe, den 24. maj 1977, 71 år gammel. Han var født i Asserballe og kom til at virke i sit fødesogn, bortset fra nogle år, hvor han var på landbrugsskole i Gråsten og derefter fik en praktisk landbrugsuddannelse på Tåsinge. Ved faderens død i 1937 overtog han sin fødegård, og indtil da havde han drevet et landbrug i Asserballe. Hans fader var den kendte fører i husmandsbewægelsen i Sønderjylland, og navnet Becker var kendt både på Als og i den øvrige landsdel.

Christian Becker var en stille mand, der ikke ønskede offentlig omtale og heller ikke deltog i det offentlige liv. Han var igennem mange år Sprogforeningens tillidsmand i Asserballe, et hverv han udførte samvittighedsfuldt. Han hørte til de stille mænd, som landsdelen havde så uendelig brug for i det daglige, nationale arbejde. Uden dem ville arbejdet ikke være lykkedes.

Hans Lind.

ALMANAKKENS HÅNDBOG

Sønderjysk vejviser

Forslag til supplering af vejviseren modtages gerne.

Sprogforeningens Almanak,
Bovvej 4, 6330 Padborg

DET DANSKE KONGEHUS

MARGRETHE II, Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André Henrik Christian*, født 26. maj 1968. 2) *Joaquim Holger Waldemar Christian*, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid*, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard Casimir Karl August Konstantin*, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav Frederik Philip Richard*, født 12. januar 1969. b) *Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte*, født 20. november 1970. c) *Nathalie Xenia Margareta Benedikte*, født 2. maj 1975. 2) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, forhen Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta*, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Farbroder. Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, død 14. juni 1976, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). *Datter:* *Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée*, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor), b) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel Christian Georg*, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg*, født Sveriges prinsesse, født 25. juni 1899, død 4. januar 1977. Søn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne Ferelith Fenella*, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Margrethe Françoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

REGERING OG FOLKETING

Ministeriet Anker Jørgensen

Udnævnt den 26. februar 1977, ændret den 1. oktober 1977.

Statsminister	<i>Anker Jørgensen</i>
Udenrigsminister	<i>K. B. Andersen</i>
Finansminister	<i>Knud Heinesen</i>
Økonomiminister	<i>Per Hækkerup</i>
Handelsminister	<i>Ivar Nørgaard</i>
Indenrigsminister	<i>Egon Jensen</i>
Miljøminister og minister for kulturelle anliggender	<i>Niels Matthiasen</i>
Socialminister	<i>Eva Gredal</i>
Arbejdsminister	<i>Svend Auken</i>
Justitsminister	<i>Erling Jensen</i>
Undervisningsminister	<i>Ritt Bjerregaard</i>
Fiskeriminister	<i>Svend Jakobsen</i>
Minister for skatter og afgifter		<i>Jens Kampmann</i>
Kirkeminister og minister for Grønland	<i>Jørgen Peder Hansen</i>
Forsvarsminister	<i>Poul Søgaard</i>
Landbrugsminister	<i>Poul Dalsager</i>
Minister for offentlige arbejder		<i>Kjeld Olesen</i>
Minister uden portefeuille	<i>Lise Østergaard</i>
Boligminister	<i>Ove Hove</i>

Folketingsvalget den 15. februar 1977

Stemmeprocent 88,7

Socialdemokratiet	1.150.355	stemmer	65	mandater
Radikale Venstre	113.330	—	6	—
Konservative Folkeparti	263.262	—	15	—
Retsforbundet	102.149	—	6	—
Socialistisk Folkeparti	120.357	—	7	—
Kommunistiske Parti	114.022	—	7	—
Centrum-Demokraterne	200.347	—	11	—
Pensionistpartiet	26.889	—	0	—
Kristeligt Folkeparti	106.082	—	6	—
Venstre	371.728	—	21	—
Venstresocialisterne	83.667	—	5	—
Fremskridtspartiet	453.792	—	26	—
Uden for partierne	317	—	0	—
	3.106.297	stemmer	175	mandater
Færøerne			2	—
Grønland			2	—
			179	mandater

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds den 15. februar 1977

Stemmeprocent 88,6

Socialdemokratiet	48.333	stemmer
Radikale Venstre	4.848	—
Konservative Folkeparti	12.485	—
Retsforbundet	4.295	—
Socialistisk Folkeparti	2.844	—
Kommunistiske Parti	2.089	—
Centrum-Demokraterne	11.399	—
Pensionistpartiet	1.143	—
Kristeligt Folkeparti	6.928	—
Venstre	21.524	—
Venstresocialisterne	1.300	—
Fremskridtspartiet	28.509	—
Uden for partierne	0	—
	145.697	stemmer

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet: J. K. Hansen, Erik Andersen,
Svend Taanquist

Konservative Folkeparti: Johannes Burgdorf

Centrum-Demokraterne: Jes Schmidt

Venstre: Johan Philipsen

Fremskridtspartiet: Helge Dohrmann, Bent Wissing

AMT OG KOMMUNER

Sønderjyllands amt

Overøvrigheden

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid:
9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Tilsynsrådet for Sønderjyllands amt

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid:
9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Amtsgården, Flensborgvej 130,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 50 50.

Amtsborgmester: Erik Jessen.
Amtskommunaldir.: V. Harsberg.

Kort over Sønderjyllands amt

ANDELSBANKEN

ØVER

HELE

LANDET

– også

i

SØNDERJYLLAND

Amtsrådets medlemmer

- Amtsborgmester Erik Jessen Amtsgården, Flensborgvej 130, Åbenrå.
Amtsrådsmedlem Peter Gorrsen, Gl. Færgevej, Alnor, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 09.
Fru Helga Hørlück, Skatkær, Skodborg J., 6800 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.
Ekspeditionssekretær Kurt Dørflinger, Lembkesvej 43, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 65 05, privat (04) 52 31 35.
Kontorchef Eugéne Ibsen, Leosallé 9, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 80, privat (04) 72 25 80.
Smedemester Truels Christensen, 6254 Øster-Højst. Tlf. (04) 74 51 10, privat (04) 74 53 01.
Laboratoriemester Svend Taanquist, Mågevej 80, Langesø, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 22 22, privat (04) 45 06 50.
Gdr. Marten R. Hansen, Skastgård, Ballum, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 74 61 84.
Arkitekt Sv. Ingomar Petersen, Allégade 30, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 18 70.
Distriktsmontør Dycke Hoff, Farversmøllevej 125, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 50 50, privat (04) 62 17 04.
Landmand Børge Diemer, Bjerndrup Mark, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 64 44 66.
Sekretær August Møller, Allégade 28, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 23 25.
Gdr. Harro Marquardsen, Vibevej 2, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 32 74.
Direktør Henning Hansen Dall, Postboks 197, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 31 76, privat (04) 44 52 46.
Flyvechef G. J. Kley, Farris, 6560 Sommersted. Tlf. (04) 55 12 03.
Edvard Jensen, Bakkegård 11, Rinkenæs, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 13 45.
Sparekassedirektør Hans Peter Jensen, 6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 31 13.
Forstander Jens Steffensen, Ungdomsskolen, 6560 Sommersted. Tlf. (04) 55 41 88.
Amtslænsinspektør Erik Rytter, Ringridervej 23, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 36 36, privat (04) 42 12 26.
Lærer Edgar Andersen, Visby, 6270 Tønder. Tlf. (04) 76 33 21.
Fru Ruth Nielsen, Leonhardtsvej 15, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 19 30.
Bygmester Erik Kjær Jessen, Fjelstrup, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 61 19, privat (04) 58 64 19.
Vognmand Johan Schön, Lundbyesgade 13, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 41 28.
Driftsleder Niels Aage Madsen, Ladegaard, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 16 23.
Sognepræst Johannes Bondesen, Ensted Præstegård, Stubbæk, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 06.
Konsulent Erik Oksborg, Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens. Tlf. (04) 57 72 80.
Brugsuddeler Schack Pedersen, Kirkevej 6, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 16 43.
Afdelingsleder Arne Vaupell Christensen, Søndermarken, 6094 Hejls. Tlf. (04) 57 42 48.
Konsulent Hermann Hell, Hjelmallé 24, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 38 33.

CENTRAL-MEJERIET

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

Se på MØBLER i det
nye latinerkvarter i Aabenraa

dér
ermere
at
vælge
imellem

M Ø B L E R De kan li', får De NYBRO 10

Vestergade 35 . Aabenraa . Telefon (04) 62 24 20

Kommuner i Sønderjyllands amt

- Augustenborg kommune,**
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 15 82.
Borgmester:
Gdr. Anton B. Roth.
Kæmner: Martin Thomsen.
- Bov kommune, 6330 Padborg.**
Tlf. (04) 67 34 51.
Borgmester: Gdr. Holger Moos.
Kontorchef: N. C. Andersen.
- Bredebro kommune, 6261 Bredebro.**
Tlf. (04) 74 16 50.
Borgmester: Gdr. Peter Kjær.
Kæmner: Gert Horn.
- Broager kommune, 6310 Broager.**
Tlf. (04) 44 10 33.
Borgmester:
Fuldmægtig Peter Nielsen.
Kæmner: Knud Møller.
- Christiansfeld kommune,**
6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 14 05.
Borgmester:
Tømmerhandler Bent Skriver.
Kommunaldirektør:
Jørgen-Erik Lund.
- Gram kommune, 6510 Gram.**
Tlf. (04) 82 21 31.
Borgmester:
Fabrikant Hans Rossen.
Kommunaldirektør:
Brøchner Nielsen.
- Gråsten kommune, 6300 Gråsten.**
Tlf. (04) 65 12 30.
Borgmester: Kriminalassistent
A. A. Matthiesen.
Kæmner: N. Bahlke.
- Haderslev kommune,**
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 65 05.
Borgmester:
Malermester H. C. Carstensen.
Kommunaldirektør: Tage Madsen.
- Højer kommune, 6280 Højer.**
Tlf. (04) 74 23 27.
Borgmester:
Politiass. P. Gregers Jørgensen.
Kæmner: Knud H. Jensen.
- Lundtoft kommune, Felsted,**
6200 Abenrå. Tlf. (04) 68 55 11.
Borgmester:
Gdr. Svend A. Lauesgaard.
Kommunaldirektør:
Jens T. Bundesen.
- Løgumkloster kommune,**
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 45 11.
Borgmester: Gdr. Peter Nissen.
Kæmner: R. Rømer.
- Nordborg kommune, 6430 Nordborg.**
Tlf. (04) 45 04 15.
Borgmester: Jens Chr. Jensen.
Kæmner: Anton Nielsen.
- Nørre-Rangstrup kommune,**
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 19 34.
Borgmester:
Karetmager Ejnar K. Friis.
Kommunaldirektør:
Jacob Haugaard.
- Rødding kommune, 6630 Rødding.**
Tlf. (04) 84 10 26.
Borgmester: Gunnar Juul.
Kommunaldirektør: Carlo Jensen.
- Rødekro kommune, 6230 Rødekro.**
Tlf. (04) 66 28 75.
Borgmester: Gdr. Niels Sørensen.
Kæmner: Ole Nørborg.
- Skærbæk kommune, 6780 Skærbæk.**
Tlf. (04) 75 22 11.
Borgmester:
Gdr. Johs. Chr. Hamann.
Kæmner: Harry Thomasen.
- Sundeved kommune, Avnbølvej 12,**
Ullerup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 12 16.
Borgmester:
Gdr. Christian H. Møller.
Kæmner: Erik Petersen.
- Sydals kommune, Skovsholm 1,**
Hørup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 44 52 20.
Borgmester:
Advokat Svend Ove Jensen.
Kæmner: Poul-Erik Johansen.

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De kan få reservedele til dem -

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Vestvejen 167 . Aabenraa . Telefon (04) 62 47 57

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/S

AABENRAA

- en central for byggematerialer

Telefon (04) 62 20 00*

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

NIELS THOMSENS Boghandel

STORETORV 2 . Aabenraa . Telf. (04) 62 37 20 . 62 22 29

PÅ GÅGADEN
I AABENRAA

Tlf. (04) 62 13 00

Padborg Boghandel

Launi Pedersen

Telefon (04) 67 31 08

Sønderborg kommune,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 93 00.
Borgmester: Harry Christensen.

Kommunaldirektør:
cand. jur. Henning Neerhøj.

Tinglev kommune, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 39.

Borgmester: Svend Christensen.

Kommunaldirektør:
cand. jur. Morten Knudsen.

Tønder kommune, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 18 10.

Borgmester:
Revisor J. Børsting-Andersen.

Kommunaldirektør:
Egon Nielsen.

Vojens kommune, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 16 76.

Borgmester:
Peter Petersen.

Kommunaldirektør:
Mogens Olsen.

Åbenrå kommune, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 12 00.

Borgmester:
Fru Camma Larsen-Ledet.

Kommunaldirektør:
Erik Haugbølle.

Johs. Bordorffs Maskinforretning

v/ P. C. NISSEN

Grundlagt 1892

Autoriseret Ford traktor forhandler

Skodborg J.

Telefon 84 81 16

HOLM HANSEN^S BOGHANDEL

Løgumkloster . Telefon 74 35 67

Tal med Deres **BANKRÅDGIVER**

— det får De noget ud af!

GRAM BANK

Filial af Privatbanken Aktieselskab

Herrekonfektion
Arbejdstøj .
Gummitøvler
køber De
BEDST og BILLIGST
hos

Christian Jacobsen
Herreekvipering & Fodtøj

Søndertorv . Telefon 62 23 56
AABENRAA

Lorenz Hansen jr. A/S
6200 AABENRAA · 04-62 21 38 · STOREGADE 33

rosenvold
TÆPPE- & GULVCENTER

Søndergade 6-8 - 6200 Aabenraa - Tlf. 04-62 21 16

man ser
det
straks . .

KONTORMASKINER

KONTORMØBLER

KONTORARTIKLER

Asmus Schultz

Aabenraa . Tlf. (04) 62 35 26

FORENINGER, INSTITUTIONER ORGANISATIONER M. V.

Sprogforeningen

Formand: Gdr. Chr. Speggers,
Mjang Bygade 13, Mjang, 6400
Sønderborg. Tlf. (04) 44 53 50.

Ledelse: Rektor A. Feilberg Jørgen-
sen, Strandvejen 161, III tv.,
2900 Hellerup. Tlf. HE (0143) 1482.

Sognepræst Th. Heick, Kirke-
pladsen 3, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 12 27.

Gdr. Troels Refslund Poulsen,
Bovlund, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 62.

Dommer Ditlev Nielsen,
Spicavej 10, 8270 Højbjerg.
Tlf. (06) 14 59 95.

Fru gdr. Mette Jepsen, Rørkær,
Skovfennen 5, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 24 86.

Fhv. højskoleforstander Niels
Bøgh Andersen, D-2391 Jarplund.
Tlf. 009 49 461 - 9 16 63.

Sekretær: Fru Lis Hundevadt,
Folkehjem, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 11 50. Privat (04) 52 79 14.
Kontortid: Tirsdag og fredag 16-18.

Skoleforeningen

Formand: Borgmester Svend Chri-
stensen, Åglimt 16,
6372 Bylderup Bov.
Tlf. (04) 76 25 58.

Næstformand: Gdr. Hans Schmidt,
Sandet, 6545 Arrild.
Tlf. (04) 83 41 08.

Sekretær og kasserer:
Niels Gotthardsen, Høgsbro,
6760 Ribe. Tlf. (05) 44 52 04.

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 74 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen,
6372 Bylderup. Tlf. (04) 76 21 27.

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skramsgade 5,
1054 København K.
Tlf. (01) 11 30 63.

Formand: Landsretssagfører
E. Friehling, Fortunstræde 1,
1065 København K.
Tlf. (01) 15 00 80.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur.
O. M. Olesen.

Sønderjyllands amt:

Formand: Bagermester Chr. Buch,
Vestergade 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 14.

Haderslev Vesteramt:

Formand: Kredsrevisor Hans Ma-
thiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Østeramt:

Formand: Fhv. skoleinspektør
Jørgen Pors, Sjællandsgade 13,
6500 Vojens, Tlf. (04) 52 71 11.

Åbenrå Amt:

Formand: Fru overdyrlæge Hanne
Dahlkild, Frøslevvej 29, 6330 Pad-
borg. Tlf. (04) 67 33 21.

Sønderborg Amt:

Formand: Skoleinspektør Kurt
Phillipsen, Peter Grausvej 3,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 52 25.

Tønder Amt:

Formand: Bagermester Chr. Buch,
Vestergade 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 14.

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Fru Anne Marie Refslund
Poulsen, Bovlund, 6535 Branderup.
Tlf. (04) 83 51 62.

Næstformand: Fru Marie Thorup,
6533 Øster Lindet. Tlf. (04) 84 62 08.

Kasserer: Fru Sofie Danielsen,
Vestergård, Gærup, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 31 38.

Sæsonens nyheder i

PELSE – RULAM – SKIND ..!

Kom og se Jylland største udvalg

EBBE JANSSEN & SØN

Syddjyllands største udvalg
Storegade 1 - Haderslev - Telefon 04 - 521185

BUNTMAGER

DEN FAGLÆRTE BUNTMAGER

M. Schaumanns Klædefabrik A/S

Haderslev

Grundlagt 1872

Peter Henningsen

URE . GULD- OG SØLVVARER

Haderslev . Telefon (04) 52 21 69

A/S Peter Henriksen

Aut. forhandler

Opretning og autolakereri

TOFTLUND . Telefon (04) 83 11 22 (fl. linjer)

RØDDING . Telefon (04) 84 10 22 (fl. linjer)

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:

Landsarkivet, Haderslevvej 45,
6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 46 83.

Forretningsudvalg: Landsarkivar
Peter Kr. Iversen, Abenrå, formd.

Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Abenrå, næstformand.

Skoleinspektør Knud Kristensen,
Stubbæk, sekretær.

Bankdirektør Hugo Lildholdt,
Abenrå, kasserer.

**Redaktionsudvalg for Sønderjyske
Arbøger:** Arkivar Dorrit Ander-
sen, Abenrå.

Rektor Knud Fanø, Flensborg.

Universitetslektor, dr. phil.
G. Japsen, Aarhus.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken:

Rigsarkivar, dr. phil. Johan
Hvidtfeldt, København.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen,
Abenrå.

**Redaktionsudvalg for Sønderjysk
Månedsskrift:**

Viceskoleinspektør W. Christian-
sen, Tønder.

Cand. polit., fru Inger Bjørn
Svensson, Haderslev.

Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Abenrå.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Gdr. Kr. Hansen,
Skodborg.

Sønderborg amt: Gdr. Olav J.
Bonefeld, V. Snogbæk.

Tønder amt: Fuldmægtig
Viggo Gregersen, Møgeltønder.

Abenrå amt: Direktør
Poul Andersen, Munkemølle,
Gråsten.

Sydslesvig: Kontorchef Lars H.
Schubert, Flensborg.

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Læge H. Roesdahl,
6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 04.

Sekretær: Museumsinspektør
J. Slettebo, Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39.

D. S. K.

(Danske sønderjyske Krigsdel-
tagere)

Formand: Jens Peter Jensen,
Hovedgade 38, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 32 39.

Det unge Grænseværn (D. N. U.)

Formand: Revalderingschef
Sv. A. Hellesen, Kastanie Allé
24 A, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Næstformand: Gdr. Poul la Cour
Møller, Bispegården, Ketting,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 16 08.

Institut for Grænseregionsforskning

Folkehjem, Haderslevvej 7,
6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 55 50.
Direktør: Professor, dr. phil.
Troels Fink.

Forskningsmedarbejdere: Henrik
Becker-Christensen, Gert Gam-
melgård, Susanne Jeppesen, Ole
Therkildsen.

Sønderjyllands Amts

Biblioteksforening

(Amtskreds af Danmarks
Biblioteksforening)

Formand: Fru Marianne
Mortensen, Ejsbølvej 40,
6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 19 01.

Sekretær: Stadsbibliotekar
Krista Lyngby, Haderslev
Bibliotek, Bispegade 15-17,
6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 55 33.

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Lektor Poul Dragsbo,
Forstallé 19, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 20 23.

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Overbibliotekar
Flemming Christiansen,
Brorsonsvej 44, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 19 80.

Sekretær: Lærer K. W. Knudsen,
Topmejsøvej 22, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 18 51.

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Bruno Gaston,
Fensmark, 4700 Næstved.
Tlf. (03) 74 61 55.

Forretningsfører: Arne Aabenhus,
Solbakken 10, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 11 03.

Redaktør af »Rampelyset«:
H. O. Jørgensen, Borgmester
Iversens Vej 4, 7700 Thisted.
Tlf. (07) 92 17 10.

Landssekretariat: Postboks 70,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 03.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Lærer Helge Jensen,
Landevejen 34, 6775 Døstrup.
Tlf. (04) 75 43 24.

Forretningsfører: Verner Laursen,
Nr. Hostrup, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 92 69.

Formand for KM-udvalg:
Premierløjtnant Jørgen Nissen,
Hjartbro, 6541 Bøvtoft.
Tlf. (04) 54 43 92.

Formand for skydning:
A. T. Hansen, Thrigesvej 94,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 60 69.

Formand for gymnastik:
Gdr. Claus Christensen, Lavensby,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 68.

Formand for folkedans:
Otto Holk Nielsen, Ahornvej 15,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 66 07.

Formand for idrætsudvalget:
A. L. Jensen, Genner skole,
Genner, 6200 Åbenrå.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse.
Formænd:

Haderslev vesteramt: Villy
Kristensen, Hyrup, 6520 Tøftlund.
Tlf. (04) 83 13 24.

Haderslev østeramt:
Erik Stokholm, Højstrupgade 20,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 42 42.

Åbenrå hovedkreds: P. C. Gabriel,
Lensløkke 6, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 49 33.

Sønderborg hovedkreds: Chr.
Caspersen, Gammelmark,
6310 Broager. Tlf. (04) 44 17 42.

Tønder hovedkreds: Palle Nielsen,
Pokkenbøl, Møgeltønder,
6270 Tønder. Tlf. (04) 74 83 22.

Røddingegnens Gymnastik- og Ungdomsforening

Formand: Frede Sørensen, Rødding
Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 28.

Forretningsfører: Inger Nielsen,
Skovvej 12 a, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 18 32.

Formand for håndboldudvalget:
Andreas J. Beck, Horslund,
6760 Ribe. Tlf. (05) 44 11 31.

Formand for folkedanseudvalget:
Folmer Petersen, 6660 Lintrup.
Tlf. (04) 85 51 22.

Formand for gymnastikudvalget:
Maren Hansen, Bjørnekær,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 16 74.

Formand for svømmeudvalget:
Peter Fredslund, Sdr. Hygum,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 53 05.

Formand for klub- og mødeudvalg:
Niels Christensen, Stenderup,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 61 79.

Bund deutscher Nordschleswiger
Deutsches Generalsekretariat, Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.

Generalsekretær: Peter Iver Johannsen.

Formand: Landmand Gerhardt Schmidt, Ladegårdskov, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 18 90.

Deutscher Jugendverband für Nordschleswig

Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 45.

Formand: Overlærer Armin Nickelsen, Skovfennen 16, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 45 57.

Forretningsfører: Gerhard Kaadtmann.

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig

Jørgensgård 5, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 41 03.

Formand: Forpagter Heinrich Jürgensen, Hynding, 6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 64 74 73.

Kunstforeninger

Christiansfeld Kunst- og Museumsforening
Formand: Fru Ilse Søgaard, Lysestøbervej 3, 6070 Christiansfeld. Tlf. (04) 56 16 73.

Kunstforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Rektor Eigil Lassen, Åstrupvej 11, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 45 61.

Sønderborg Kunstforening

Formand: Lektor H. Aarup, Kastanieallé 4, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 13 41.

Vestslesvigs Kunstforening

Formand: Journalist Hanne Alsing, Visby, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 34 11.

Åbenrå Kunstforening

Formand: Lærer Jakob Gormsen, Tøndervej 197, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 37.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder, Norderstrasse 59, D-2390 Flensborg.
Tlf. 009 49 461 - 1 79 53.

Undervisning

Ungdoms- og efterskoler

Agerskov Ungdomsskole, 6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 33 15.

Forstander Johs. Svenningsen.

Højer Ungdomsskole, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 21 40.

Forstander M. Høier.

Kongeådalens Ungdomsskole, Dover, 6660 Lintrup. Tlf. (04) 85 53 33.
Forstander Carl Press.

Luthersk Missionsforenings Efterskole, 6240 Løgumkloster.

Tlf. (04) 74 36 52.

Forstander H. P. Mogensén.

Nordborg Slots Efterskole.

6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 15 28.

Forstander Boye Andersen.

Rens Ungdomsskole, 6372 Bylderup-Bov.

Tlf. (04) 64 83 70.

Forstander Ole Hansen.

Rinkenæs Ungdomsskole,

Rinkenæs, 6300 Gråsten.

Tlf. 65 13 08.

Forstander Georg Pristed.

Skamlingsbanke Ungdomsskole

6093 Sjølund. Tlf. (05) 57 40 26.

Forstander: Johannes Larsen.

CARL NIELSEN

BOGHANDEL - KONTORMONTERING - MØBLER
Grundlagt 1765
Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 52 68 00

Alt i moderne belysning.

J. C. DIRKS

INSTALLATIONSFORRETNING
Haderslev . Telefon (04) 52 26 91

JYLLANDS
KREDITFORENING

6100 Haderslev:
Astrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 Ringkøbing:
Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 Viborg:
Sct. Mathiasg. 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 Aalborg:
Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 Århus-Viby J:
Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING
Nalmadebro . Graasten . Telefon (04) 65 16 46

GRAASTEN
BOGHANDEL

Nygade 1 . Graasten . Telefon (04) 65 11 09 - 65 12 34

Sommersted Ungdomsskole,
6560 Sommersted. Tlf. (04) 55 41 68.
Forstander J. Steffensen.

Sundeved Ungdomsskole,
6200 Abenrå. Tlf. (04) 68 03 11.
Forstander Aage Rasmussen.

Vojens Ungdomsskole, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 29.
Forstander Henning Balle.

Abæk Efterskole, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 50 63.
Forstander: Mogens Thyge Jensen.

Deutsche Nachschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 68 20.
Forstander Horst Jacobsen.

Højskoler og landbrugsskoler

Danebod Højskole, Fynshav,
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 46 41 12.
Forstander Mogens Hemmingsen.

Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.
Forstander Chr. Gedbjerg og
Filt Jensen.

Hoptrup Højskole, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 52 13.
Forstander Gunnar Jørgensen.

Jaruplund Højskole, Jaruplund,
D-2390 Jaruplund-Weding,
Tlf. 009 49 46 30-382.
Forstander Karl Andresen.

Løgumkloster Højskole,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 33 25.
Forstander J. Kr. Krarup.

Rødding Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 68.
Forstander Poul Bredsdorff.

Rønshoved Højskole, 6340 Kruså.
Tlf. (04) 65 81 30 og (04) 65 83 18.
Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 48.
Forstander Hans Jørgen Nielsen.

Pensionisthøjskolen Strand,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 85 90.
Forstander Oluf Steinlein.

Volkshochschule Tingleff,
6360 Tinglev. Tlf. (04) 64 48 20.
Forstander Horst Jacobsen.

*Lad os være behjælpelig
med idé og udformning
af Deres tryksag
eller annonce*

DY-PO TRYK

BOGTRYK – OFFSET

SØNDERVANG 4 – 6400 SØNDERBORG

TELEFON (04) 42 26 75 - 42 26 76

Biblioteker og arkiver

- Augustenborg, Augustenborg Kommunebibliotek, 6440 Augustenborg.** Tlf. (04) 47 16 71. Filialer i Asserballe, Fynshav, Notmark.
- Bredebro, Bredebro Bibliotek, 6261 Bredebro.** Tlf. (04) 74 12 31. Filialer i: Ballum, Randerup, Visby.
- Broager, Broager Bibliotek, 6310 Broager.** Tlf. (04) 44 16 13. Filial i: Egersund skole.
- Christiansfeld, Christiansfeld Bibliotek, 6070 Christiansfeld.** Tlf. (04) 56 18 37. Filialer i: Aller, Fjellstrup, Hejls, Hjerndrup, Stepping, Taps, Vejstrup.
- Deutsche Bücherei, Astrupvej 9, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 15 29.
- Felsted, Lundtoft Kommunes Biblioteker, 6200 Abenrå.** Tlf. (04) 68 53 20. Filialer i: Bovrup, Kliplev, Søgård.
- Gram, Gram Bibliotek, Slotsvej 6, 6510 Gram.** Tlf. (04) 82 19 70. Filialer i: Arnum, Fole.
- Gråsten, Gråsten Bibliotek, 6300 Gråsten.** Tlf. (04) 65 13 75. Filialer i: Rinkenæs og Kværns.
- Haderslev, Haderslev Bibliotek, Bispegade 15-17, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 55 33. Filialer i Halk, Hoptrup, Marstrup, Vilstrup, Øsby, Årsø.
- Højer, Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer.** Tlf. (04) 74 26 86. Filial i: Sdr. Sejerslev.
- Kirke-Hørup, Sydals Bibliotek, Hørup skole, Kirkehørup, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 44 52 99. Filialer i: Lysabild, Tandslet, Kegnæs.
- Løgumkloster, Løgumkloster Bibliotek, Storegade 16, 6240 Løgumkloster.** Tlf. (04) 74 30 42. Filialer i: Bedsted, Nr. Løgum, Ø. Højst.
- Nordborg, Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg.** Tlf. (04) 45 03 36. Filialer i: Guderup, Havnbjerg.
- Padborg, Bov Bibliotek, Bovvej 4, 6330 Padborg.** Tlf. (04) 67 34 54. Filialer i: Holbøl, Kollund.
- Rødding, Rødding Bibliotek, Kongevej 6, 6630 Rødding.** Tlf. (04) 84 12 88. Filialer i: Hygum, Jels, Lintrup, Skodborg, Skrave, Øster Lindet.
- Rødekro, Rødekro Bibliotek, Vestergade 20, 6230 Rødekro.** Tlf. (04) 66 26 23. Filialer i: Genner, Hellevad, Hjordkær, Hovslund.
- Skærbæk, Skærbæk Bibliotek, Birke Allé 2, 6780 Skærbæk.** Tlf. (04) 75 17 80. - Bibliotekssamarbejde mellem Skærbæk og Tønder kommuner. Bogbus med 12 holdsteder i kommunen uden for Skærbæk by.
- Sønderborg, Sønderborg Kommunes Biblioteker, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 26 31. Filialer i: Ulkebøl (Torvet, Ulkebøl) og Dybbøl (på Dybbølskolen).
- Sønderborg Tekniske Bibliotek, Voldgade 5, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 11 88.
- Biblioteket ved Handelshøjskoleafdelingen i Sønderborg, Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 55 25.
- Deutsche Bücherei, Ringridervej 13, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 57 65.
- Tinglev, Tinglev Bibliotek, 6360 Tinglev.** Tlf. (04) 64 41 69. Filialer i: Bolderslev, Bylderup-Bov, Ravsted, Rens.

Toftlund, Nørre Rangstrup Bibliotek, Toldbodgade 13, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 13 03. Filialer i: Agerskov, Arrild, Bevtoft, Brandrup.

Tønder, Tønder Bibliotek, Richtsensgade 10, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 26. – Bibliotekssamarbejde mellem Tønder og Skærbæk kommuner. Bogbus med 12 holdsteder uden for Tønder.

Deutsche Bücherei, Popsensgade 6, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 59.

Vester-Sottrup, Sundeved Bibliotek, Vester-Sottrup, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 46 71 28. Filialer i: Nybøl og Ullerup.

Vojens, Vojens Bibliotek, Vestergade 21, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 16 80. Filialer i: Hammelev, Jegerup, Nustrup, O. Jerstal, Oksenvad,

Simmersted, Skrydstrup, Sommersted, Vedsted, Ørsted.

Åbenrå, Det sønderjydske Landsbibliotek, Haderslevvej, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 25 62. Rugkobbøl Bibliotek. Tlf. (04) 62 14 80. Filialer i: Løjt Kirkeby, tlf. (04) 66 75 28, Stubbæk.

Büchereizentrale Apenrade, Vester-
gade 30, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 11 58.

Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele

Haderslevvej 45, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 58 58. Åben 9–16, lørdag 9–17.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen. Arkivarer Dorrit Andersen og Jørgen Witte.

Museer

Brødremenighedens Museum, Enkehuset, 6070 Christiansfeld. Åben: 1.6.–31.8.: 10–11.30, 14–17, mandag lukket. (Besøg uden for disse tider efter aftale med frk. E. Iversen, tlf. (04) 56 19 85).

Sønderjysk Brandværnsmuseum, Enkehuset, 6070 Christiansfeld. Åben: Som Brødremenighedens Museum.

Frøsløvejrens Museum, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 65 57. Åben: 1.5.–30.9. samt i skolernes efterårsferie og i påsken (undtagen 1. påskedag): 10–17. 1.10.–30.4.: Kun efter aftale for skoler, foreninger o. l. Tlf. uden for åbnings-
tid: (04) 67 35 68.

Midtsønderjyllands Museum, Gram Slot, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 10 00, evt. (04) 82 20 61. Åben: 1.4.–31.10.: mandag–fredag 14–17, lørdag, søn- og helligdage 10–12 og 14–17 og efter aftale.

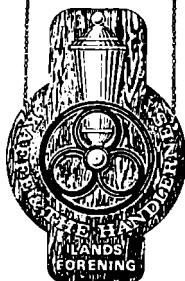
Haderslev Museum, Dalgade 7, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 23 62. Åben: Hverdage undt. lørdage 8–17, lørdage 10–17, søn- og helligdage 13–17.

Kunstmuseet Holmen, Østergade 13, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 41 65. Åben: 15.6.–15.8.: 10–12, 14–17. 16.8.–14.6.: 15–17. Mandag lukket hele året. Grupper kan aftale besøg udenfor disse tider på tlf. (04) 74 41 65.

Nationalmuseets Kommandørgård, Toftum, Rømø, 6791 Kongsmark. Tlf. (04) 75 52 76. Åben: 1.5.–30.9.: daglig 10–18. oktober: daglig 10–15.

Sønderjyllands Kunstmuseum og Tønder Museum, Slotsbanken, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 26 57. Åben: Sommerhalvår: 10–17. Vinterhalvår: 13–17. Mandag lukket hele året.

stil
større krav
til
kaffe

- og husk

Kaffen
skal være fra

J. LAURIDSEN

KAFFEFORRETNING

Søndergade 17 . Aabenraa . Telefon 62 10 28

Køb danske sønderjyske SVEND HOLM-fabrikater

BLÅ NEM med SALMIAK til rengøring -

NEM m. CITRON til opvask, det bløde uskadelige.
Begge godkendt af veterinær-
myndighederne.

WE-CIT til WC-kummen - med selv-
virkende **BLÅ BRUS** -
rensner, desinficerer.
Diskret, behagelig duft.

MOTAX død og udryddelse af
LUS og UTØJ »o æ kre« -

Motto: Køb ikke blot
på må og få!
Køb de rigtige varer
fra Svend Holm
Aabenraa.

- hos **KØBMANDEN**

Museet på Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39.
Åben: 1.5.-30.9.: 10-17.
1.10.-30.4.: 13-16.

Åbenrå Museum,
H. P. Hanssensgade 33,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 26 45.
Åben: 15.5.-15.9.: 10-12, 14-18,
mandag lukket.
16.9.-14.5.: 10-12, 14-17,
mandag lukket.

Samlingen af gamle arbejdsredskaber og bondemøbler på Jacob Michelsens gård i Kolstrup, Toften 27, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 10 68, bedst 7.30-8.30 og 12-13.

Flensborg Bymuseum, Lutherplatz, Flensborg.
Åben: 10-13, 15-17. Søndag 10-13.
Mandag lukket.

Lyksborg Slot, Lyksborg.
Åben: 10-12, 14-17. Søndag 11-12, 14-17. Mandag lukket.

Det slesvig-holstenske landsmuseum, Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.

Det slesvig-holstenske landsmuseum for forhistorie og tidlig historie, Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.

Nissen-Haus, det nordfrisiske museum,
Herzog Adolfstrasse 25, Husum.
Åben: 10-12, 14-17. Søndag 10-17.

Det slesvig-holstenske Frilandsmuseum, Rammsee 23, Kiel.
Åben: 8-17. Mandag lukket. 16.11.-31.3. kun søndag 10-18.

Nolde-museet,
Seebüll ved Neukirchen.
Åben: 1.3.-30.11.: 10-18.

Slesvig Bymuseum, Frederiksstrasse, Slesvig.

Isted Mindehal, Isted.

Hjemstavns museet, det gamle rådhus, Rensborg.

Jernkunstmuseet, Carlshütte, Büdelsdorf ved Rensborg.

Frisisk Hjemstavnsmuseum, Osterweg 76, Nibøl.

Ostenfeld-gården, Nordhusumstrasse, Husum.

Ejdersted Hjemstavnsmuseum, St. Peter.

Häberlin-Frisermuseum,
Vyk på Før.

Silds Hjemstavnsmuseum, Keltum.

Burg Hjemstavnsmuseum, Fehmern.

Museer i Sydslesvig er i reglen lukket om mandagen.

Landbrug

Statens Jordlovsudvalg

Kontor: Sct. Annæ Plads 19,
1250 København K.
Tlf. (01) 15 61 31.

Formand: Folketingsmand Karl Johan Mortensen, Helsebakken 10,
7100 Vejle. Tlf. (05) 82 69 80.

Administrationschef: Johs. Jensen.

Medlemmer for Sønderjyllands amt:
Husmand Poul Rosager-Hansen,
Kravlund, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 67.

Gdr. Axel Petersen, Rørkær,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 55.

Kontor i Tønder: Allégade 4,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 80.
Kontorchef Eugéne Ibsen.

Teknisk afdeling, Tønder:
Afdelingsleder Aksel Pedersen.

Landbrugsrådet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3¹,
1609 København V.
Tlf. (01) 14 56 72.

Præsident: Forpagter Arne Pilegaard Larsen, Marelundsgården,
Vemmetofte, 4640 Fakse.

Tlf. (03) 71 02 39.

Direktør: K. Ejler.

Massey Ferguson
traktorer og
mejetærskere

PL Lindberg ^{AS}
MASKINFORRETNING
6630 RØDDING 04-84 12 34*

Det kunne
være undgået

hvis
han
havde
valgt

NORA SKRIDSIKRE
STØVLER

*Nærmeste forh.
anvises*

FØRES OGSÅ I OLIE- OG
FEDTFASTE MODELLER

Generalimport
for Danmark

C. BORREGAARD NIELSEN A/S

6200 Aabenraa. Telf. 04-62 29 50

**Det kgl. danske
Landhusholdningsselskab**

Rolighedsvej 26, 1958 København V.
Tlf. (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Professor, dr.
med. vet. A. Neimann-Sørensen,
Landbohøjskolen, Rolighedsvej 23,
1958 København V.

I bestyrelsesrådet:

Gdr. Anders Hørlück,
Skodborg, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.

Jordfordelingskommissionen

Jordfordelingskommissionen for 5.
område, Sønderjyllands amts-
kommune:

Dommer:

K. Ellehauge Hansen, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 38 02.

Formand:

Gdr. Aksel Petersen, Flensborg
Landevej 14, Rørkær, 6270 Tøn-
der. Tlf. (04) 72 24 55.

Medlemmer:

Gdr. Chresten Jacobsen, Havnse-
gård, Strandelhjørn, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 92 26.

Husmand P. Hansen Kock, Søn-
dergade 21, Asserballe, 6440 Au-
gustenburg. Tlf. (04) 46 31 86.

Kreditkyndlg:

Gdr. Peter Nissen Beier, Korup,
6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 64 74 80.

**Jordfordelingskommissionernes
sekretariat:** Sankt Annæ Plads 19,
1250 København K.
Tlf. (01) 15 61 31.

**Jordbrugskommissionen for
Sønderjyllands amtskommune**

Formand for den vestlige del:

Gdr. Axel Petersen, Flensborg
Landevej 14, Rørkær, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 24 55.

Viceformænd:

Husmand Anton Ejner Hansen,
Birkelev, Gammelby, 6780 Skær-
bæk. Tlf. (04) 75 71 45.
Agronom Holger Behrens, Grøn-

vang, Lydersholmvej, Grøngård,
6270 Tønder.

Formand for den østlige del:

Husmand Poul Rosager-Hansen,
Kravlund, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 67.

Viceformænd:

Husmand Jørgen Jørgensen, Nr.
Hjarup, 6552 Hovslund.
Tlf. (04) 68 44 86.

Husmand Jørgen Sørensen,
Elsager, Sdr. Vilstrup,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 21 94.

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: 8800 Viborg.

Tlf. (06) 62 61 11.

Formand: Direktør A. W. Nielsen,
Strandvejen 50, 2900 Hellerup.

Tlf. (01) 29 33 11.

Direktør: K. Sandahl Skov,
8800 Viborg. Tlf. (06) 62 61 11.

Distriktskontor i 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 58 80.

Distriktschef V. Lindebo
Hansen.

Filialkontor i 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 42 19 07.

Filialbestyrer A. Madsen.

Distriktskontor i 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 23 61.

Distriktschef J. Bjerregaard.

Kulturteknisk afdeling.

Tlf. (06) 62 61 11.

Afdelingschef N. Venov,
8800 Viborg.

Distriktskontor i 6000 Kolding.

Tlf. (05) 52 29 00.

Overingeniør E. B. Jacobsen.

Plantningsafdelingen.

Tlf. (06) 62 61 11.

Afdelingschef S. Grosen,
8800 Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider

B. Lindskov Christiansen,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 12 51.

**Grænseforeningens Landbrugs-
udvalg**

Formand: Forstander Filz Jensen,
Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.

A/s BROK & CO.

BYGNINGSARTIKLER
6400 SØNDERBORG TELEFON 04 · 42 31 78

Niels A. Nielsen & Søn A/s

MALERFIRMA - FARVE- OG TAPETHANDEL

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon (04) 62 31 28

- altid noget nyt på tapetet

J. N. JEFSEN

BØGER . PAPIR . KUNST

Alt i skøn- og faglitteratur

Storegade 5 . Telefon 72 23 41 . Tønder

**BOGTRYK
OFFSET
BOGBIND**

**TH. LAURSENS
BOGTRYKKERI A/s**

TØNDER . TELEFON (04) 72 15 50

Kul . Koks
Briketter
Texaco oller

Træløst
Byggematerialer
Støbegods

FORMBRÆNDSSELSFABRIK - KLIMA-ANLÆG

M. B. C. BYGGEMARKED Aps.

Viddingherredsgade 27-31 (Det gamle Eksportmarked)

J. LAUSTEN & SØN I-S

ISENKRAM - GLAS - PORCELÆN

NYGADE 16 - 6300 GRAASTEN

Telefon (04) 65 10 44

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, 1620 Københavns V. Tlf. (01) 12 75 61.

Formandskab:

Forpagter Arne Pilegaard Larsen,
Marelundsgården, Vemmetofte,
4640 Fakse. Tlf. (03) 71 02 39.
Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkenfeldt, Østrup, 9600 Ars.
Tlf. (08) 63 10 33.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gdr. Anders Hørlück, Skodborg,
6600 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen,
Gammelgård, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 32 50.

Foreningen af jydsk Landboforeninger

Kontor: Kongsgårdsvej 28, 8260 Viby J. Tlf. (06) 11 08 88.

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen, Lerkenfeldt, 9600 Ars.
Tlf. (08) 63 10 33.

Sønderjyder i bestyrelsen:
Gdr. Anders Hørlück, Skodborg,
6600 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen, Gammelgård, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 32 50.

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Anders Hørlück, Skodborg, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Arne Kindberg,
Nybølgård, Hjordkær, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 66 17.

Sekretær og kasserer: Konsulent Carl Poulsen, Højtoft 2, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 06.

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 04 31.

Formand: Gdr. Torben Bagge Hansen, Fjelstrupvej 118, Fjelstrup, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 61 44.

Sekretær: Konsulent N. P. Bladt, Åstrupvej 36, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 04 31.

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Hans Lautrup, Vellerup, 6535 Branderup J. Tlf. (04) 83 51 96.

Sekretær: Konsulent J. Have, Søndergade 72, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 10 16.

Åbenrå Amts Landboforening

Formand: Gdr. Arne Kindberg, Nybølgård, Hjordkær, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 66 17.

Sekretær: Konsulent Carl Poulsen, Højtoft 2, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 06.

Vis Herreds Landboforening

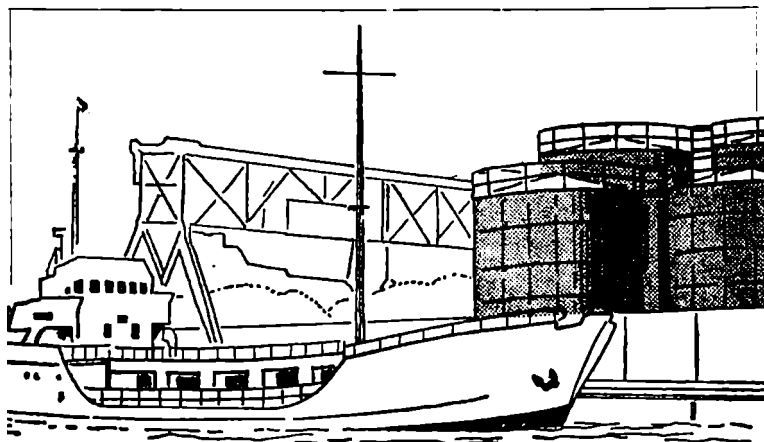
Formand: Gdr. Svend Nissen, Hesteløkke 5, Ø. Gejl, 6282 Tørsbøl. Tlf. (04) 67 15 93.

Sekretær: Konsulent N. A. Drewsen, Hokkerupvej 27, Hokkerup, 6382 Tørsbøl. Tlf. (04) 65 82 12.

Den sundevedske Landboforening

Formand: Gdr. Hans Peter Hansen, Nørballe 8, Dybbøl, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 27 94.

Sekretær: Gdr. Jørgen Frandsen, Cosmusgård, Bøgevej 1, Nybøl, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 44 14 62.

KULHANDEL AKTIESELSKAB

Import af brændselsoller

SØNDERBORG – TELEFON (04) 42 21 41

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL

Sønderborg . Telefon (04) 42 38 00

Bøger i stuen
Kunst på 1. sal

SØNDERJYLLANDS KORN

Toftlund	Skodborg	Augulenberg	Rinkenæs	Brøns
04 - 83 21 21	04 - 84 81 04	04 - 47 12 01	04 - 65 10 05	04 - 75 32 23
	Mølby	Vojens		
	04 - 55 41 05	04 - 54 13 15		

Jeppe GAARDE

Tlf. (04) 83 13 53 . 6520 Toftlund

Als Nørherreds Landboforening
Formand: Gdr. Nis V. Christensen,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 10 31.

Sekretær: Gdr. Chresten Jessen,
Stenbækgård, Holm, 6430 Nord-
borg. Tlf. (04) 45 13 52.

Den alsiske Landboforening
Formand: Gdr. Chr. Jørgensen,
Gammalgård, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 32 50.

Sekretær: Hans Jørgen Clausen,
Blommesgård, Østkystvej 2,
Kettingskov, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 41 77.

Det bl. distrikts Landboforening
Formand: Gdr. Tage Hansen,
Vinumgård, 6775 Døstrup.
Tlf. (04) 75 42 93.

Sekretær: Gdr. Poul Ellegaard
Nielsen, Abild, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 16 89.

Slogs Herreds Landboforening
Formand: Gdr. Bende Nissen,
Korntvedvej 13, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 15 84.
Sekretær: Konsulent Fr. Nissen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
Åbenråvej 22, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 42 88.
Privat: Surreroj 1, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 76 22 42.

**Landboforeningen for
Løgumkloster og Omegn**
Formand: Gdr. Laur. J. Lauritsen,
Carstensminde, 6240 Løgumklos-
ter. Tlf. (04) 74 32 86.

Sekretær og kasserer: Gdr. Thomas
Rodenberg, Vester Terp, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 33 83.

Vestslesvigs Landbrugscenter
Åbenråvej 22, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 42 88.

Formand: Gdr. Bende Nissen,
Korntvedvej 13, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 15 84.

Sekretær: Konsulent Fr. Nissen.

Skærbæk Landboforeninger
Formand: Gdr. Peter A. Petersen,
Kærbølling, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 33 43.

Sekretær: Konsulent P. Valdemar
Johnsen, Åbenråvej 14, 6780 Skær-
bæk. Tlf. (04) 75 14 14.

Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig

Formand: Gdr. H. H. Johannsen,
Skelde, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 14 10.
Sekretær: Konsulent H. C. Agerley,
Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 30 07.

Husmandsforeninger

Danske Husmandsforeninger
Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V. Tlf. (01) 12 99 50.
Formand: Husmand Chr. Sørensen,
Tirslundvej 11, Tirslund,
6681 Holsted St. Tlf. (05) 39 25 57.
Sønderjyder i bestyrelsen:
Husmand Ejnar Hansen, Birkelev,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 71 45.

Husmand Kr. H. Thomsen,
Gl. Kirkevej 36, Stubbæk mark,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 73.
Husmand Chr. Sørensen,
Tirslundevej 11, Tirslund,
6681 Holsted St. Tlf. (04) 39 25 57.
Sekretariatets chef: Jørgen Peder-
sen, Bagsværdvej 195 B, 2880 Bag-
sværd. Tlf. (02) 98 23 50.

Slagteriregion SYD A.M.B.A. GRAASTEN

Telefon (04) 65 12 11*

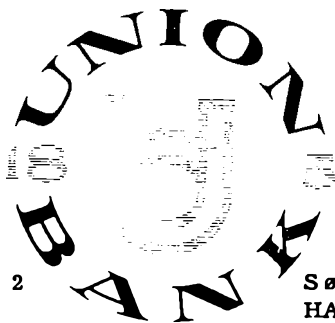
Udsalg i

GRAASTEN

Havnegade
Telefon 65 12 13

SØNDERBORG

Jernbanegade 44
Telefon 42 16 03

Storegade 2
FLENSBORG
Telefon (021) 1 77 57

Søndergade 89
HARRESLEV
Telefon (021) 7 13 35

Banken for erhvervslivets nord-syd-kontakter!

Mange skandinaviske handelsfirmaer benytter sig af
DM-KONTI
hos os. - Det bringer store fordele for firmaet og dets
kunder!

**De samvirkende jydsk
Husmandsforeninger**

Kontor: Viborgvej 128, 8210 Århus
V. Tlf. (06) 15 52 33.

Formand: Husmand Svend Knudsen, Over Viskum, 8833 Ørum
Sønderlyng. Tlf. (06) 65 40 62.

Sekretær: Ejnar M. Nielsen, Havkærvej 49, Tilst, 8381 Mundelstrup.
Tlf. (06) 24 17 60.

**De samvirkende sønderjydske
Husmandsforeninger**

Kontor: Markledgade 17, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 32 29.

Formand: Husmand Ejnar Hansen, Birkelev, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 71 45.

Sekretær: Konsulent Erik Christensen, Markledgade 17, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 32 29.

**Haderslev Østeramts
Husmandsforeninger**

Formand: John Chr. Noer, Noervang, Elsager 30, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 21 86.

Sekretær: Husmand Svend Aage Petersen, Havremark, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 10 99.

**Haderslev Vesteramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Ole Brink, Høleskov, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 17 12.

Sekretær: Konsulent Hans Otto Sørensen, Vester Gasse, 6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 22 62.

**Sønderborg Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Holger H. Pedersen, Hærvejen 62, Løjdegård, Bommerlund, 6330 Padborg.

**Tønder Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Peter Petersen, Tørbjerg, Ellum, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 31 69.

Sekretær Husmand Hans P. Bjørn, Noldevej 42, 6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 76 22 58.

**Husmandsforeningerne
Åbenrå-kredsen:**

Formand: Husmand Kristian H. Thomsen, Birkehøj, Gl. Kirkevej 36, Stubbæk mark, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 73.

Husdyrbrugsorganisationer

**Sønderjydske Fællesledelse
af Kvægavl**

Jernhytvej 8, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 17 33.

Formand: Gdr. Anker Eriksen, Brunbjerg, Halk, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 12 19.

**Sønderjydske Avlsforening for
sortbroget dansk Malkekvg**

Formand: Gdr. P. Aarup, Grønagergård, Københoved, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 83 71 21.

**Kreatureksportforeningen
for Nordslesvig**

Formand:
Gdr. Adolf Lund, Byvang,
6280 Højer. Tlf. (04) 74 22 62.

Salgsdirektør: Gdr. A. M. Lund, Poppenbøl, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 11.

Salgsdirektør: W. Sønnichsen, Søndergade 25, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 79.

SPAREKASSEN SYDJYLLAND

Toftlund afd.

Telefon (04) 83 21 51

**Spørg
SPAREKASSEN**

Velklædt

-så **Otto Frej**

Toftlund . Telefon (04) 83 17 00
HERREEKVIPERING

ULLERUP'S ISENKRAM
Toftlund

Telefon (04) 83 12 34

INTERESSENTSKABET

JENS JENSEN

Internationale autotransporter

Grundlagt 1922

Specialvogne med køleanlæg
til transport af landbrugsprodukter.

Presenningvogne
til transport af industrigods.

Tøris depot

BOV/PADBORG

**Afkomsprøvestationen
Brøstrupgård**

6330 Rødding. Tlf. (04) 84 13 12.
Formand: Gdr. Anton Holm, Rang-
strup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 54 91 08.

**Det lokale fjerkræudvalg for
Sønderjylland, Vejle og Fyns amter
Rugeægsproduktion:**

Sønderjylland, Ribe, Vejle og
Fyns amter: Konsulent Anker
Ammitzboell, Vestervang 15,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 23 12.
Kl. 8-9.

Konsumægsproduktion:

Sønderjylland, Vejle og Fyns am-
ter: Konsulent K. Juul Nielsen,
Mågevænget 4, 5540 Ullerslev.
Tlf. (09) 35 14 74. Kl. 8-9.

Slagtekyllinger:

Sønderjylland og Fyn: Konsulent
G. V. Johnsen, Nyvej 11, 7100
Vejle. Tlf. (05) 82 05 43. Kl. 8-9.

**De samvirkende jydsk
Hesteavlforeninger**

Kontor: Kongsgårdsvej 28,
8260 Viby J. Tlf. (06) 11 08 44.

Formand: Gdr. Peter Bager,
Ahornvej 13, 8543 Hornslet.
Tlf. (06) 99 51 26.

Sekretær: Landbrugskonsulent
Henning Rasmussen, Ringkloster,
8660 Skanderborg. Tlf. (06) 53 13 63.

**Stambogsføringen for
Heste af jydsk Race**

Udvalgets formand: Gdr. Peter
Bager, Ahornvej 13, 8543 Hornslet.
Tlf. (06) 99 51 26.

Sekretær og stambogsfører: Lands-
konsulent Henning Rasmussen,
Ringkloster, 8660 Skanderborg.
Tlf. (06) 53 13 63.

Skovbrug

**Småskovforeningen for
Sønderborg-Åbenrå Amt**

Formand: Gdr. Rasmus Jørgensen,
Varnæs Søndermark, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 68 01 79.

Konsulent: Skovrider Edv. Hvidt,
Felstedskov, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 68 54 11.

Tønder Amts Skovdyrkerforening

Formand: Tømmerhandler Niels
Rasmussen, Lendemark,
6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 23 07.

Sydøstjysk Småskovforening

Formand: Proprietær Erik Schultz-
Petersen, Tyrstrupgård, 6070
Christiansfeld. Tlf. (04) 56 11 43.

Konsulent: Skovrider Kjeld Ram-
sing, Stranden 8, Rebæk,
6000 Kolding. Tlf. (05) 52 58 27.

Husholdningsforeninger

**De samvirkende danske
Husholdningsforeninger**

Hovedbestyrelsesmedlem (Syd-
jyske kredse): Gårdejerske, fru
Signe Førby, Harreby, 6510 Gram.
Tlf. (04) 84 53 85.

**Det sønderjydske
Husholdningsrepræsentantskab**

Formand: Fru Edel Madsen,
Faverdalen 63, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 79 67.

BRØDRENE GRAM A/S

6500 Vojens - Tlf. (04) 54 14 21

H. V. Gregersen:

Eggen omkring Vojens

En sønderjydske kommunes historie indtil 1864

Rigt illustreret gavebog i fornemt tryk og indbinding
til kun 69,00 kr.

P. J. SCHMIDT A/S

Vestergade 14 – 6500 Vojens – Tlf. (04) 54 12 26

**Haderslev Amts
Landbohusholdningsforening**
Formand: Fru Marie Kortbek,
Anslet, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 62 90.

**Nr. Rangstrup Herreds
Husholdningsforening**
Formand: Fru Else Schmidt,
Gestrup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 11 81.

**Løgumkloster og Omegns
Husholdningsforening**
Formand: Katrine Rodenberg,
Vester Terp, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 33 83.

**Det blandede distrikts
Husholdningsforening**
Formand: Fru Kjerstine Dahmann,
Randerup 64, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 63 81.

**De sammensluttede Husholdnings-
foreninger i Åbenrå-Sønderborg
amt m. fl.**
Formand: Fru Musse Fenn Hansen,
Fennvej, Bovrup, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 68 00 70.

**Slogs Herreds
Husholdningsforening**
Formand: Fru Ingrid Hansen,
Mørkær 6, Lendemærk,
6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 26 06.

**Broager og Omegns
Husholdningsforening**
Formand: Fru Agnes Jørgensen,
Skodsbøl, 8310 Broager.
Tlf. (04) 44 13 92.

Sundeved Husholdningsforening
Formand: Fru Hedvig Møller, Bro-
bølgård, Brobølvej 21, 6400 Søn-
derborg. Tlf. (04) 46 13 08.

**Dybbøl Sogns
Husholdningsforening**
Formand: Fru Nico Storgård,
Præstegården, Dybbøl Bygade 75,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 27 96.

Lysabild Husholdningsforening
Formand: Fru Lisbeth Bonefeld,
Egeskovgård, Lebel, 6473 Tandslet.
Tlf. (04) 44 78 75.

Kegnæs Husholdningsforening
Formand: Fru Randi E. Rasmussen,
Kegnæs Lejrskole, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 46 52 83.

Mejeriforeninger

**De danske Mejeriers
Fællesorganisation**
Kontor: Frederiks Allé 22,
8000 Århus C. Tlf. (06) 13 26 11.
Formand: Gdr. Ejvind Madsen,
Frenderupgård, 4780 Stege.
Tlf. (0381) 46 84.

Direktører: T. Mathiassen (adm.),
S. Ammitzbøll, J. Handberg og
K. P. Andersen.

**Det Sydjydske Mejeribrugs
Samarbejdsregion**
Formand: Gdr. Gunnar Nielsen,
Kjelst, 6852 Billum.
Tlf. (05) 25 83 05.
Sekretær: Mejerikonsulent N. Bruun
Johannessen, Margrethevej 33,
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 14 31.

Slagterier og kreatureksport

Andelsslagterier

Slagteriregion SYD, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 12 11.

Formand: Gdr. Kresten Bonefeld,

Langagergård, Pøl, 6430 Nordborg.

Tlf. (04) 45 14 12.

Direktør: Gert S. Haurum.

Afdelinger:

6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 76 23 11

6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 12 11.

Blans, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 46 16 11.

6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 39 23.

når du
vil investere

en investeringskonto
gi'r gode renter og
skattefordel

SYDBANK

Celebrity Slagterierne A.M.B.A.,
6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.

Formand: Borgmester Chr. Nielsen, Frisvad, 6800 Varde.

Adm. direktør: Hans Bang Nielsen.

Afdelinger:

6823 Ansager. Tlf. (05) 29 70 44.

6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 24.

6270 Tønder. Tlf. (04) 72 23 56.

Danish Crown Slagterierne

6000 Kolding.

Tlf. (05) 52 12 11.

Formand: Gdr. Erik M. Platz, Kærholm, 6621 Gesten.

Tlf. (05) 55 71 23.

Adm. direktør: K. Bertelsen.

Afdelinger:

6000 Kolding. Tlf. (05) 52 12 11.

6500 Vojens. Tlf. (04) 54 11 11.

6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 58 22.

**De samvirkende danske
Andelsslagterier**

Kontor: Axelborg, 1609 København V. Tlf. (01) 11 58 00.

Formand: Gdr. J. Esp Sørensen, Herman Bangsvej 1, 9200 Ålborg SV.

Tlf. (08) 18 11 40.

Privatlagterier

A/S Skærbæk & Omegns Eksport-slagteri (Holstebro Svineslagteri

A/S) (Royal Dane Ltd.)

6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 11.

Formand: Direktør F. S. Jacobsen, A/S Normeat, Bredgade 34,

1260 København K.

Tlf. (01) 13 09 10.

Direktør: H. Enderlein.

Det Jyske Haveselskab

Aby Bækgårdsvej 6, 8230 Abyhøj.
Tlf. (06) 15 53 83.

**Regionalsammenslutning IV
Sønderjylland**

Formand: Forvaltningsleder Jørgen C. P. Møller, Erlevvej 82,
6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 49 01 eller (04) 52 34 34.

Kredsformænd:

Bjolderup: Forstander N. A. Buhr, Bolderslev Hvilehjem, 6392 Bolderslev. Tlf. (04) 64 63 43.

Bredbro: Fru Olivia Gottlieb, Markledgade 20, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 42 11.

Broager: Fru Ida Madsen, Stadionvej 15, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 12 71.

Christiansfeld: Frugtavlser Gunnar Mathiesen, Espagervej, Knud, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 64 60.

Flensborg-Fjordegn: Forstander Poul Petersen, Bækbjerg 8,

Rinkenæs, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 07 28.

Føvling-Holsted-Gårding: Gartner Johs. Kristensen, Foldingbro, 6650 Brørup. Tlf. (05) 39 81 06.

Gråsten: Ove Clausen Christensen, Sønderborgvej 192, Svejrup, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 04 50.

Haderslev: Kaj Aarud, Heimdalsvej 17, Erlev, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 43 83.

Nordborg: Ingeniør Per Vagner Rasmussen, Østerhaven 22, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 03 64.

Oksenvad-Jels: Graver Aage Ottosen, Jels skov, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 55 23 07.

Padborg: Overbetjent Chr. War-ming, Vikingvej 7, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 30 27.

Støt den danske presses arbejde
i Sydslesvig

ved at tegne abonnement på

FLENSBORG AVIS

kr. 78.00 pr. kvartal

Bankkonto: Sydbank, Graasten.

UNION Bank AG, Flensborg.

Postgiro: København 7010230 · Hamborg 343 91-209.

Flensborg Avis A/s

Flensborg · Storegade 83-85 · Telefon (021) 17444-17855

Postboks: Padborg

Fpland

Graasten . Telefon (04) 65 16 60

Axel Helmers
Sønderborg
Telefon (04) 42 37 77

Sønderborg

Telefon (04) 42 37 77*

UDSTYR - GAVER - GLAS - PORCELÆN

Ribe: Ingeniør N. E. Simonsen,
Granvej 11, Hviding, 6760 Ribe.
Tlf. (05) 44 51 93.

Rødding: Fru Marie Pedersen,
Tornumgård, 6660 Lintrup.
Tlf. (04) 85 52 20.

Rødekro: Gunner Jensen, Nørre-
mark 42, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 12 94.

Sønderborg: Amtsrevisor Jørgen
Hansen, Skansebakken 7, 6400 Søn-
derborg. Tlf. (04) 42 62 14.

Toftlund: Førstelærer Jørgen Han-
sen, Rolighedsvej 25, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 19 98.

Tønder: Inspektør A. J. Rasmussen,
Brorsonsvej 36, 6270 Tønder. Tlf.
(04) 72 18 72.

Uge: Bahne Hansen, Sønderskov-
vej 5, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 42 03.

Vamdrup: Nicolai Agger, Højbo,
Gammelgårdsvej 4, 6580 Vamdrup.
Tlf. (05) 58 13 27.

Vojens-Skrydstrup: J. F. Nissen,
Spurvevej 16, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 25 90.

Åbenrå: Købmand Jørgen Laurid-
sen, Søndergade 17, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 28.

Konsulenter i området

Erik Kiel, Lykkevej 27, Løjt Kirke-
by, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 76 07.

Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 74 62 29.

Handel

Grosserer-Societetet

Børsen, 1217 København K.
Tlf. (01) 15 53 20.

Formand: Grosserer Knud Olesen,
København.

Provinshandelskammeret

Formand: Isenkræmmer, konsul
Mogens Aasted, Lemvig.
Tlf. (07) 82 15 11.

Sekretariat: Landemærket 3, 2. th.,
1119 København K.
Tlf. (01) 13 90 66.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårds-
gade 45, 8100 Århus C.
Tlf. (06) 13 53 55.

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvareselskab
Hovedkontor: Axelborg, 1503 Kø-
benhavn V. Telex 2 29 68.
Tlf. (01) 15 11 13.

Formand: Gdr. N. Skak Jensen.

Formand: Gdr. Martin Nielsen.

Medlemmer af repræsentantskabet:
Gdr. Konrad Jensen, Birkelev,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 73 01.
Gdr. Chresten Lorensen, V. Snog-
bæk, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 73 27.

Gdr. Anders C. Nygaard,
Lydersholm, 6373 Jejsing.
Tlf. (04) 76 41 64.

Gdr. Verner Pedersen,
Rangstrup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 54 91 22.

Gdr. Andreas Petersen,
Høgebjerg, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 66 71 70.

Gdr. Peter Rudbeck, Dalagergård,
Fløvt, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 41 90.

Gdr. Ejner Buch Schmidt,
Askely, 6590 Ødis.
Tlf. (05) 59 80 29.

Gdr. Peder Rahr Schmidt,
Skodborg, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 83 60.

DLG center Åbenrå,
Nyhavn, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 35 34.

DLG center Agerskov,
6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 32 19.

DLG center Bredebro,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 73 17 11.

DLG center Vojens, Industriparken,
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 27 51.

DLG center Haderslev,
Gasværksvej, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 75 75.

I Rødding handler man i

BRUGSEN^S SUPERMARKED

- dér får man dividende

Frøs Herreds Sparekasse

I Rødding

Andels - Kartoffelmelsfabrikken

„Sønderjylland“

Toftlund

Telf. (04) 83 13 43

RØDDING TØMMERHANDEL A/S

6630 RØDDING . TELEFON (04) 84 11 49

Haglskade-Forsikrings- Foreningen for Nordslesvig

(Oprettet 1875 - gensidig)

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene
og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund
(bedst mellem kl. 9-12. Efter kl. 17 ved telefon (04) 83 13 19).

Handelsstandsforeninger og handelsforeninger i Sønderjylland (formænd)

Gråsten Handelsstandsforening:
Advokat Mogens Dam, Nygade 4,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 22.

Haderslev Handelsstandsforening:
Grosserer Frithjof Nielsen,
Storegade 49-51, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 12 04.

**Løgumkloster Handels- og Hånd-
værkerforening:** Bankfuldmægtig
Martin Martensen, Storegade 15,
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 35 18, privat (04)
74 43 66.

Padborg Handelsstandsforening:
Fotograf Allan Carlsen,
Trækobbel 3, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 31 23.

Sønderborg Handelsstandsforening:
Ingeniør A. P. Hansen, Maskin-
fabrikken Cormall A/S, Ragebøl,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 26 93.

Toftlund Handelsforening:
Prokurist Niels Fogh, Østervang 8,
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 11 47.

Tønder Handelsstandsforening:
Trælasthandler P. Christensen,
Østergade 46, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 14 50.

Vojens Handelsstandsforening:
Bankbestyrer Andy Hyldal,
Privatbanken, Centrum, 6500
Vojens. Tlf. (04) 54 22 00.

Åbenrå Handelsstandsforening:
Direktør C. Daus-Petersen,
Hjarupvej 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 27.

Brugsforeninger

Formand for F.D.B.s bestyrelse:
Gdr. Gunnar Skov Andersen, Vrå.

Formstyreleder:
Gunnar D. Christensen, HD.

Kredsformænd:
Gdr. Jørgen Bjerrum, Indre
Bjerrum, 6760 Ribe.
Tlf. (05) 42 03 64.

(Ribe-Tønder-kredsen).
Konsulent Erik Larsen, Bakkevej,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 16.
(Åbenrå-kredsen).

Gdr. Peter Hansen Bonde, Skær-
toft, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 41 72.
(Sønderborg-kredsen).

F.D.B.s centralafdeling i Vejen:
Afdelingsdirektør O. Høeg
Lorentzen, 6600 Vejen.
Tlf. (05) 36 09 44.

**De samvirkende købmands-
foreninger i Danmark**

Hovedkontor - Sekretariat:
Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup.
Tlf. HE. (0143) 96 96.

Formand: Købmand Holger Chri-
stensen, Høje Gladsaxe Torv 2,
2860 Søborg. Tlf. (01) 69 61 44.

Centralorganisationen for Jylland:
Formand: Købmand Jeppe
Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53 - 83 20 67.

Derunder De sønderjydske Køb-
mandsforeningers Sammenslut-
ning: Formand: J. Nørgaard Paul-
sen, Ringgade 151, 6400 Sønder-
borg. Tlf. (04) 42 13 20.

Anton Nielsen
UDSTYRSFORRETNING

Ældste specialforretning
med
TÆPPER
GARDINER og
UDSTYR

KØB SALG BYTTE

– sikkert resultat
opnår De
bedst med en annonce i

ugeavisen
for MIDTSONDERJYLLAND

Vestergade 35
6520 Toftlund
 831990

ugeavisen
for MIDTSONDERJYLLAND

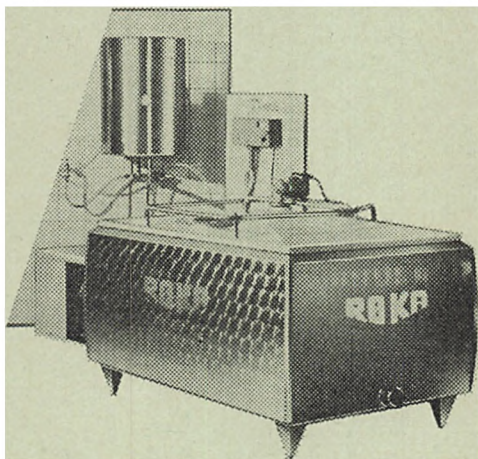
**EFTERÅRS
SLACKS**
88.00
68.00
68.00
100.00

PRISREVISYONER
spør på udførsel

SE HER
14.50

29.80
34.90
27.80
29.80
39.90
43.90
220.-

11M-STIK
21-422 Ledningsmateriale

RØ-KA mælkekøletank

Mest solgt danske køletank – opfylder alle krav i DS/R 6019

Fabrikken RØ-KA A/S

6630 RØDDING . TELEFON (04) 84 10 32

Handelsforeningen for Gråsten og Omegn: Formand: Købmand Jørg. Andersen, Rinkenæs, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 16 65.

Haderslev og Omegns Købmandsforening: Formand: Købmand Johs. Matthiesen, Storegade 71, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 22 81.

Sønderborg og Omegns Købmandsforening: Formand: J. Nørgaard Paulsen, Ringgade 151, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 13 20.

Midtsønderjyllands Købmandsforening: Formand: Købmand Jeppe Gaarde, 6520 Toflund. Tlf. (04) 83 13 53.

Tønder Amts Købmandsforening: Formand: Købmand Asbjørn Eriksen, Nørremarksvej 7, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 00.

Tønder Kolonialhandlerforening: Formand: Købmand A. J. Schmidt, Brorsonsvej 11, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 74.

Åbenrå og Omegns Købmandsforening: Formand: Købmand Hans Schmidt, Storegade 23, 6381 Kliplev. Tlf. (04) 68 76 29.

Håndværk og industri

Håndværksrådet

Organisationen for dansk håndværk og mindre industri.

Kontor: Amaliegade 15, 1552 København K.
Tlf. (01) 12 36 76.

Formand: Muremester Adolph Sørensens, 4180 Sorø. Tlf. (03) 63 16 36.

Teknologisk Informationstjeneste i Sønderjylland

Sønderjyllands Erhvervsråd, Storegade 8, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 39 15.

Konsulent Robert Hansen, Sundparken 4, Årøsund, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 45 00.

Sønderjyllands Erhvervsråd

Storegade 8, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Direktør M. F. Schøler, Danfoss, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 47 13 23.

Næstformand: Viceamtsborgmester Peter Gorrén, Alnor, 6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 09.

Socialudvalgsformand L. P. Schmidt, Solbakken 14, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 11 59.

Borgmester H. Carstensen, Nørregade 27, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 22 64.

Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50.

Grosserer Frithjof Nielsen, Storegade 49-51, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 12 04.

Fabrikant Chr. Findahl, Tøndervej 53, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 13 33.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Lokale erhvervsråd

Agerskov Sogns Erhvervsudviklingsråd ApS.

Bygmester K. Tjørnelund, Branderupvej 4, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 33 24.

Erhvervsrådet for Allsund-området, Nørrebro 1, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 92 22.

Formand: Bankdirektør Ole Jørgensen.

Erhvervschef: Robert Madsen, Søvang 20, Ulkebøl, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 26 11.

AGERSKOV KRO

1. og 3. lørdag fest for de unge på 40

Telf. (04) 83 32 28

BODIL og PETER OTTE

HOTEL VIKTORIABAD

Sønderjyllands største og hyggeligste udflugtssted

Musik og dans for de unge på 40 hver lørdag

Telf. 04-58 21 05

HOTEL GRAM

Hver lørdag dans for ungdommen

Centralt beliggende i Sønderjylland for møder og andre
arrangementer - Telf. 04-82 14 22

M. K. og A. LAUTRUP

velkommen i 2500m² boligdesign!

KOLLUND **MØBELFORRETNING**

KOLLUND 6340 KRUSÅ TLF. (04) 67 87 12 · 67 86 92

Padborg-Kruså Erhvervsråd:
Formand: Direktør A. Falkenberg,
Kiskelund, 6340 Kruså.
Tlf. (04) 87 14 00.

Gram Erhvervsråd:
Snedker Ove Hansen, Skyttevej
19, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 15 17.

Gråsten Erhvervsråd:
Renseriejer Holger K. Hansen,
Slotsgade 11, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 14 13.

Haderslev Erhvervsråd:
Erhvervschef Arne Jensen,
Rådhuset, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 65 05.

Toftlund Erhvervsråd:
Møbelhandler Godfred Hansen,
Skovvej 1, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 10 33.

Tønderegnens Erhvervsråd:
Formand: Cornelius Michelsen,
6270 Tønder.
Erhvervskontor: Østergade 2 a,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Håndværker- og industri- foreninger

**Handels- og Håndværkerforeningen
i Bov kommune:**
Formand: Farvehandler H. List-
Jensen, Nørregade 12-14,
6330 Padborg. Tlf. (04) 87 32 43.

Gråsten Håndværkerforening:
Formand: Bygmester Poul
Manner-Jakobsen, A. D. Jørgens-
gade 6, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 15 65.

Haderslev Håndværkerforening:
Formand: Tømrermester Jens
Chr. Dueholm, Svanevej 25,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 08.

Højer Handels- og Industriforening:
Formand: Købmand Jens R. Pe-
tersen, Storegade, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 22 12.

**Løgumkloster Handels- og
Håndværkerforening:**
Formand: Bankfuldmægtig Martin
Martensen, Storegade 15,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 35 18,
privat (04) 74 43 66.

**Sønderborg Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Bygmester Johan C.
Nielsen, Redstedsgade 13,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 19 31.

Tønder Håndværkerforening:
Formand: Assurandør A. J. Ras-
mussen, Brorsonsvej 36,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 18 72.

**Åbenrå Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Murermester L. A.
Quist, Nørrehesselvej 40,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 34 30.

Bikuben i Skodborg

Telefon (04) 84 81 06

Kontor i Københoved

Få Deres DAGLIGSTUE fornyet inden jul - det hygger.

Vi har det store udvalg til de rigtige priser.

Fine betalingsvilkår.

H. DETHLEFSENS MØBLER OG TÆPPER

RØDEKRO . TELEFON (04) 86 22 52

KVALITETS-TRYKSAGER

er ikke dyrere

AABENRAA BOGTRYKKERI

BOGTRYK - OFFSET

v/ Leif Mogensen

Aabenraa . Vestermarksvej 21 . Telefon (04) 62 25 49

RADIO

TV

MUSIK

BRØDR. JØRGENSEN

LEVERANDØR TIL DET KONGELIGE DANSKE HOF

Sønderborg

(04) 42 37 74

Aabenraa

(04) 62 11 56

Haderslev

(04) 52 16 52

Herning

(07) 26 80 44

Finansiering

Sønderjyllands Lånekasse

Sekretariat: Nørregade 21,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 66 33.

(Sparekassen Sydjylland).

Ekspeditionstid:

Mandag-fredag 9-12.

Sekretær: Kontorchef E. Johansen,
6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 66 33, lokal 223.

Bestyrelse: Sparekassedirektør H.
P. Jensen (formand), Abakken 24,
6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 36 35.

Sparekassedirektør H. Lagoni,
Sparekassen for Højer og omegn,
6280 Højer. Tlf. (04) 74 26 33.

Kontorchef L. Frederiksen,
Økonomi- og budgetministeriet,
1218 København K.

Kontorchef E. Brøndberg-Jørgen-
sen, Økonomi- og budgetministe-
riet, 1218 København K.

Sønderjyllands Investeringsfond

Storegade 8, 6200 Åbenrå.

Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Viceamtsborgmester

Peter Gorrsen, Alnor,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 08.

Næstformand: Bankdirektør

A. Buch, Haderslev Bank,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 45 45.

Kontorchef, cand. jur. Ib Frederik-
sen, Direktoratet for Egn-
udvikling, Skoletorvet,

8600 Silkeborg. Tlf. (06) 82 56 55.

Bankdirektør G. B. Christensen,
Sydbank, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 14 15.

Kontorchef L. Frederiksen,
Finansministeriet, Landgreven 4,
1301 København K.

Tlf. (01) 11 46 40.

Direktør M. F. Schøler, Danfoss,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.

Tlf. (04) 45 22 22.

Overvejformand Laurits Nielsen,
Skovglimt 1, 6340 Kruså.
Tlf. (04) 67 35 52.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær
P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Jyllands Kreditforening

Foreningen virker som administra-
tor for følgende foreninger:

Den vest- og sønderjydske
Kreditforening.

Kreditforeningen af Ejere af
mindre Ejendomme på Landet
i Jylland.

(Jydsk Husmandskreditforening).

Kreditforeningen af jyske Land-
ejendomsbesiddere.

Sønderjyllands Kreditforening.

Købstadhypotekforeningen (Jydsk
Hypotekforening).

Landhypotekforeningen for Dan-
mark (Ny jydsk Land-Hypotek-
forening).

Aalborg Hypotekforening.

Jydsk Realkreditforening for
almindelig realkredit.

Jydsk Realkreditforening for
særlig realkredit.

Formand:

Lrs. Johs. Sørensen, Randers.

Kontorer:

Astrupvej 13, 6100 Haderslev.
Herningvej 3, 6950 Ringkøbing.
Sct. Mathiasgade 1-3, 8800 Viborg.
Boulevarden 43, 9100 Ålborg.
Borgvold 16, 8260 Århus-Viby J.
(Fællessekretariat).

Direktion:

Haderslev: Cand. jur. A. W. Basse
(adm.), cand. polyt. H. Bayer,
Aage Hoyer.

Ringkøbing: Cand. jur. Jørgen
Larsen (adm.), Jens Brørup
Pedersen, Kristen M. Dideriksen.

Viborg: Cand. agro S. Hjortshøj Nielsen (adm.).

Ålborg: Cand. jur. B. Rasmussen (adm., formand for direktionen), cand. polyt. E. Thomsen Støtt.

Århus: Lrs. Mogens Høyer (adm.), O. Chr. Jørgensen, lrs. O. Smedegaard Andersen.

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1503 København V.

Tlf. (01) 15 11 00.

Direktion: Direktør, cand. oecon. Erik Krogstrup.

Formand for repræsentantskab og bestyrelse: Sparekassedirektør Steen Madsen, Sparekassen SDS, Vesterbrogade 8, 1620 København V.
Tlf. (01) 11 66 66.

Kreditforeningen Danmark

(Tidligere: Ny Jysk Grundejer-Kreditforening og Østifternes Kreditforening).

Hovedsædet i Herning, Viborgvej 1, 7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00.

Direktion:

arkitekt Kaj Halse,
lrs. H. Winther-Rasmussen

Hovedsædet i Århus, Boulevarden 69, 8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00.

Direktion: Cand. jur. Leif Juste.

Repræsentanter f. Sønderjyllands amt: Kommunerne Augustenborg, Nordborg, Sydals og Sønderborg: Købm. J. Kleeberg, Hertug Hans Vej 7, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 39 30.

Øvrige del af Sønderjyllands amt: Statsaut. ejendomsmægler Anne Feldt, Søndergade 16, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 63 50.

BRF/Byggeriets Realkreditfond

Gl. Kongevej 74A,
postbox 363, 1503 København V.
Tlf. (01) 24 24 24.

BRF/Haderslev

Arkitekt Ingomar Petersen,
Allégade 30, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 18 70.

BRF/Ribe

Snedkermester Peter J. Puggaard,
Skyttevej 13,
6760 Ribe.
Tlf. (05) 42 17 62.

BRF/Sønderborg

Arkitekt Søren R. Bräuner,
Rosengade 14,
6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 11 30.

BRF/Tønder

Arkitekt Th. Helleberg,
Slotsbakken,
6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 25 62.

BRF/Åbenrå

Arkitekt m. a. a. Jens Dall,
Lindsnakkevej 22,
6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 30 12.

Landeværnet

Kontor: 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 54.

Formand: Gdr. Bahne Nicolaisen,
Østerholm, 6371 St. Jyndevad.
Tlf. (04) 64 83 81.

Næstformand: Fhv. lærer J. Refslund Poulsen, Vibevej 1,
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 36 08.

Sekretær: Gdr. Arne Kindberg,
Nybølgård, Hjordkær, 6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 66 17.

Forretningsfører: Bankfuldmægtig Arne Jensen, 6360 Tinglev.

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

Formand: Revalideringschef Sv. A.
Helleesen, Kastanie Allé 24 A,
6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Sekretariatschef: K. Ellesøe, Svale-
gården, Hasseris, 9000 Ålborg.
Tlf. (08) 13 81 22.

Samvirkende jyske Turistforeninger

Formand: Revalideringschef Sv. A.
Helleesen, Kastanie Allé 24 A,
6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Sekretariatschef: K. Ellesøe, Svale-
gården, Hasseris, 9000 Ålborg.
Tlf. (08) 13 81 22.

Augustenborg Turistforening

Formand: Overassistent J. V. Peter-
sen, Fasanvej 3, 6440 Augusten-
borg. Tlf. (04) 47 14 57.

Bureau: Storegade 28,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 17 20.

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Bogtrykker Frede
Simonsen, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Bureau: Ihle's Papirhandel, Store-
gade 23, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Turistforeningen for Christians- feld og Omegn

Formand: Afdelingsleder Svend
Aage Sørensen, Præstegårdsvej 49,
6070 Christiansfeld. Tlf. (04) 56 13 22.

Bureau: Prætoriestorvet, 6070 Chri-
stiansfeld. Tlf. (04) 56 16 30.

Gram Turistforening

Formand: Journalist Sven-Erik
Ravn, Gelsbro, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 21 28.

Bureau: Alli Andersen, Gram Bog-
trykkeri, Ringvej 5, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 35.

Højer og Omegns Turistforening

Formand: Journalist Paul Chante-
lou, Kærgård, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 28 20.

Bureau: Bundgårds Boghandel,
Storegade 21, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 24 49.

Turistforeningen for Gråsten og Fjordegnen

Formand: Postmester H. G. Nielsen,
Ahlefeldvej 1, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 12 48.

Bureau: Borggade 20, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 09 55.

Haderslev Turistforening

Formand: Bankfuldmægtig
Lise Bek, Grønningen 50,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 01 02.

Bureau: Gammelting 15, 6100 Ha-
derslev. Tlf. (04) 52 55 50.

Turistchef: Svend Aage Mattson.

Jels-Rødding Turistforening

Formand: Lærer O. Finnemann
Viuff, Barsbøl, Jels.
6630 Rødding. Tlf. (04) 55 23 56.

Bureauer: Søndergade 6, Jels,
6630 Rødding. Tlf. (04) 55 21 10.
Vestkystens kontor, Torvet 5,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 14.

Turistchef: Fru E. Ankjer Jensen,
Jels.

Nord-Als Turistforening

Formand: Advokat Steen Jacobi,
Storegade 1, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 16 18, privat (04) 45 31 31.

Bureau: Nord-Als Turistbureau,
Storegade 25, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 05 92.

**Turistforeningen for Røms-
Skærbæk og omegn**

Formand: Hotelejer Erik Thøgersen, Mølby, 6792 Havneby.

Tlf. (04) 75 51 22.

Bureau: Tvismark, 6791 Kongsmark.

Tlf. (04) 75 51 30.

Turistchef: Bente Færgemand.

**Turistforeningen for Sønderborg
og Omegn**

Formand: Revalderingschef Sv. A. Hellesen, Kastanieallé 24 A,

6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 49 13.

Bureau: Sønderborg Turistbureau, Rådhusortvet 7, 6400 Sønderborg.

Tlf. (04) 42 35 55.

Turistchef: Per Christensen.

Nørre-Rangstrup Turistforening

Formand: Manufakturhandler

P. A. Lautrup, 6520 Toftlund.

Tlf. (04) 83 11 16.

Bureau: Ejlf Johansens Boghandel, Toldbodgade 18, 6520 Toftlund.

Tlf. (04) 83 15 51.

Tønder og Omegns Turistforening

Formand: Redaktør C. Stig Sylvest, Torvet, 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 21 52.

Bureau: Østergade 2 A, 6270 Tønder.

Tlf. (04) 72 12 20.

Turistchef: K. Agerholm.

Vøjens Turistforening

Formand: Aage Gram, Sjøllands-
gade 18, 6500 Vøjens.

Tlf. (04) 54 15 44.

Bureau: Sparekassen Sydjylland, Østergade 1, 6500 Vøjens.

Tlf. (04) 54 11 44.

**Turistforeningen for Åbenrå
og Omegn**

Formand: Købmand Hans Schmidt.

Tlf. (04) 62 23 54.

Bureau: H. P. Hanssens Gade 5,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 35 00.

Bureauleder: Fru Thyra Korsgaard.

Turistchef: Forretningsfører Frands Gregersen, H. P. Hanssens Gade 7,

6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 36 50.

Å/S Sønderjydsk Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL

Aabenraa . Telefon (04) 62 30 47

DANSKE INSTITUTIONER OG FORENINGER I SYDSLESVIG

Egl. dansk Konsulat

Nordergraben 19, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 2 33 05.

Generalkonsul: Arne Fog Pedersen.
Vicekonsul: Holger Nyvang Knudsen.

Vicekonsul: H. Hansen.

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76,
D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22 - 2 63 29.

Generalsekretær

Hans Ronald Jørgensen.
Sekretær Dieter Lenz.

Afdelingsleder Lene Dørffler.
Teater- og foredragsafdelingen.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22.

Fuldmægtig Hans Chr. Hansen.
Regnskabsafdelingen.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, Wrangelstrasse 14, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 29 25.

Førstepræst: Provst Ingemann Christensen, Wrangelstrasse 14, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 25 65.

Forretningsfører: Detlev Lorenzen.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand:

Rådmand, sekretær Jakob Meyer,
Voigtstrasse 4 a, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 2 26 23.

Skoledirektør:

Chr. Thorup Nielsen,
Stuhrs Allé 22, Postfach 332,
D-239 Flensburg. Tlf. (0461) 5 24 98.
Kontor: Stuhrs Allé, D-230 Flensburg. Tlf. (0461) 5 20 44.
Dansk postadresse: Box 99,
6340 Kruså.

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 2 23 31.

Privat dansk gymnasium og
realskole.

Rektor: Knud Fanø,
Dansk postadresse: Box 100,
6340 Kruså.

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Norderstrasse 59, D-239 Flensburg.
Dansk postadresse: 6340 Kruså.
Tlf. (0461) 1 79 53 - 1 79 54.

Abningstider:

1.5.-31.8.: 10-18, lørdag 10-14.
1.9.-30.4.: 10-20, lørdag 10-14.

Overbibliotekar Jørgen Hamre.

Studieafdelingen: Bibliotekslektor,
dr. Johann Runge.

Det danske Bibliotek i Husum,
Neustadt 81, D-2250 Husum.
Tlf. Husum (04841) 22 92.

Leder: Bibliotekar Anne Kjestine Buhl.

Det danske Bibliotek i Slesvig,
Lollfuss 69, D-238 Slesvig.
Tlf. Slesvig (04621) 2 42 63.

Leder: Bibliotekar Karen Hansen.

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Waldstrasse 45, D-2390 Flensburg,
Dansk postadresse: Box 119,
6340 Kruså. Tlf. (0461) 5 20 71.

Formand for sundhedsrådet og for-
retningsudvalget: Pastor Paul
Tappe, Osterstr. 5, D-2262 Leck.
Tlf. (04662) 24 43.

Kontorchef Franz Wingender.

Dansk Sygeplejeforening, Flensborg

Formand: Bibliotekar Kirsten
Fabricius, Fördestrasse 66, D-239
Flensborg. Tlf. (0461) 3 03 53.

Dansk Menighedspleje, Flensborg

Leder: Fru Käthe Möller,
Menighedshus for Helligands-
kirken, Toosbüystrasse 7,
D-239 Flensborg.
Tlf. (0461) 2 58 39.

Gamles Værn

Formand: Fru Betty Leckband,
Im Tal 10, D-239 Flensborg.
Tlf. (0461) 4 16 73.

Sønderjysk Arbejderforening

(S. A. F.)

Formand: Günter Weber, Oster-
lücken 25, D-2391 Harrislee.
Tlf. (0461) 7 18 23.

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Edith Sigaard-Madsen,
Den danske Skole, D-2381 Struk-
strup. Tlf. (04623) 5 41.

De sydslesvigske Husmoder- foreninger

Formand: Fru Karen Svendsen,
Königstrasse 16, D-239 Flensborg.
Tlf. (0461) 2 94 56.

Sekretær: Fru Maria Wingender,
Timm Krögerweg 8, D-239 Flens-
borg. Tlf. (0461) 5 20 71.

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet: Grosserer
Hans Paulsen, Fritz Reuter Weg
8, D-239 Flensborg.
Tlf. (0461) 1 77 11.

Kontor: Norderstrasse 76 III, D-239
Flensborg. Tlf. (0461) 2 66 21.

Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

Norderstr. 76 III, D-239 Flensborg.
Formand: Direktør Preben Bjerre-
gaard, Westend 1, D-2381 Böklund.
Sekretariat: Norderstrasse 76 III,
D-239 Flensborg. Tlf. (0461) 2 66 21.

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-239 Flensborg.
Tlf. (0461) 1 77 57.
Süderstrasse 89, D-2391 Harrislee.
Tlf. (0461) 7 13 35.

Direktion: Hans Erik Hansen,
Otto Christiansen.

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet:

Gdr. Hans Detlev Andresen,
D-2262 Kalleshave, pr. Leck.
Tlf. (04662) 37 38.

Kontor: Süderstrasse 89, D-2391
Harrislee. Tlf. (0461) 7 19 75.

Forretningsfører: Nis Hansen.

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Skoleleder Heinrich
Schultz, D-2256 Garding.
Tlf. (04862) 512.

Dansk Ungdomssekretariat:
Moltkestr. 20 a, D-239 Flensborg.
Tlf. (0461) 5 10 51.

Forretningsfører: Karl Kring.

Idrætshallen

Moltkestrasse 20 c, D-239 Flensborg.
Tlf. (0461) 5 10 53.

Inspektør John Larsen.

•Christianslyst•

D-2347 Nottfeld, pr. Sønderbrarup.
Tlf. (04641) 22 29.
Forstander Birch.

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«

Am Hafen 30. D-2253 Tönning.
Tlf. (04861) 54 93.

Bestyrer: Sven Lekkat.

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: skoleleder Ernst Meyer,
D-2261 Medelby.
Tlf. (04605) 383.

Flensburg by:

Formand: Husmester Erwin Hüb-
ner, Norderstrasse 59, D-239
Flensburg. Tlf. (0461) 1 79 54.

Sekretariat: Norderstr. 76, D-239
Flensburg. Tlf. (0461) 2 47 66.

Sekretær: Søren Hansen.

Flensburg amt:

Formand: Skoleleder Gerhard
Ernst, Lerchenweg 2, 2395 Husby.
Tlf. Husby (04634) 508.

Sekretariat: Schiffbrücke 41,
D-239 Flensburg. Tlf. (0461) 2 58 27.

Sekretær: Nis Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Andreas Lorenzen,
Dansk Forsamlingshus, Hühholzer
Strasse 1, 2381 Dammholm.

Sekretariat: Lollfuss 69, D-238
Slesvig. Tlf. (04621) 2 38 88.

Sekretær: Gerhard Lempert.

Husum amt:

Formand: Skræddermester Karl
Christiansen, Prinzess-Strasse 15,
2254 Friedrichstadt.

Tlf. (04881) 373.

Sekretariat: Neustadt 81,
D-225 Husum. Tlf. (04841) 25 27.

Sekretær: Wilhelm Müller.

Rendsborg/Egernfærde amt:

Formand: Viceskoleinspektør
Claus-Heinz Petersen, Greensweg
8, D-2332 Rieseby.

Tlf. (0 43 55) 2 77.

Sekretariat: »Amtsmandsgården«,
Torstrasse 4, D-237 Rendsburg.

Tlf. (0 43 31) 2 33 76, og

Noorstrasse 20, D-233 Eckernfærde.
Tlf. (0 43 51) 25 27.

Sekretær: Günter Dreller.

Sydtønder amt:

Formand: Skoleleder Georg Lesch,
Dansk skole, D-2261 Nykirke.

Tlf. (04664) 228.

Sekretariat: Kokkedaler Weg 87,
D-2262 Læk. Tlf. (04662) 845.

Sekretær: Willy Fries.

Ejdersted amt:

Formand: Gdr. Peter Jacob
Alberts, D-2251 Osterhever.

Tlf. (04865) 265.

Sekretariat: Am Hafen 30, D-2253
Tønning. Tlf. (04861) 54 93.

Sekretær: Sven Lekkatt.

Jaruplund Højskole

Forstander: Karl Andresen,
D-2390 Jaruplund-Weding,

Tlf. (04630) 382.

Flensburg Avis

Grosse Strasse 83-85, D-239 Flens-
borg. Tlf. (0461) 1 78 55.

Chefredaktør Karl Otto Meyer.

Direktør Peter Jans.

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSV)

Formand: Skoleinspektør Gerhard
Wehlitz, H. C. Andersens Weg 14,
D-234 Kappel. Tlf. (04642) 33 89.

Landssekretariat: Norderstrasse 74',
D-239 Flensburg

Tlf. (0461) 1 74 21.

Landssekretær: Paul Hertrampf.

Sekretær: Jakob Meyer.

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Formand: Gymnasieoverlærer
Hakon Jørgensen, Stauffenberg-
strasse 5, D-239 Flensburg.
Tlf. (0461) 5 14 24.

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Kredsformand: Lærer Iver Kristen-
sen, Königsbergerstrasse 1,
D-238 Schleswig.

Tlf. (0 46 21) 2 73 22.

Sekretær: Ludvig Hovelsø, Apen-
raderstrasse 121, D-239 Flensburg.

Tlf. (04 61) 4 12 39.

Sekretær: Birte Mikkelsen, Knuthstrasse 2, D-239 Flensburg.
Tlf. (04 61) 2 65 78.

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Korpschef: Viceskoleinspektør
Dirch Jørgensen, Husumer Strasse
69, D-238 Slesvig.
Tlf. (04621) 2 62 62.

Foreningen »Norden«, Sydsl. afd.

Formand: Pastor C. B. Karstoft,
Harkielweg 2, D-2391 Tarp.
Tlf. (04638) 431.

Sekretariat: Norderstrasse 76,
D-239 Flensburg. Tlf. (0461) 1 78 21.

Frivilligt Drengelørbund i Sydslesvig

Distriktet ledes af et forretningsudvalg: Adresse: Gymnasieoverlærer
Poul Andersen, Schlossstrasse 37,
D-239 Flensburg.
Tlf. (04 61) 2 28 83.

Sommerlejr ved Tarp (»Trenehytten«) og »Kongens Hus« ved Tetenbøl.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder,
Norderstrasse 59, D-2390 Flensburg.
Tlf. (0461) 1 79 53.

Dansksindede sydslesvigske Krigsdeltagere

Formand: Asmus Brodersen, Apenraderstrasse 15, D-239 Flensburg.

Sydslesvigske Folkekor

Formand for samarbejdsudvalget:
Lærer Karl H. Zeuch, Nordergraben 26, D-239 Flensburg.

Formand for musikudvalget:
Gymnasieoverlærer Hans Werner Hansen, Norderallee 23,
D-239 Flensburg.
Tlf. (04 61) 25 63 85.

Foriining for nationale Friishe (Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen,
Reederswäi 1, D-2263 Risum.
Tlf. (04661) 88 86.

Sekretariat: D-2263 Lindholm.
Tlf. (04661) 87 35.

Sekretær: Alfred Boysen.

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig

Kontor: Süderstrasse 89, D-2391
Harrislee. Tlf. (0461) 7 19 75.

Formand: Gdr. Peter Andresen,
D-2261 Kalleshave, pr. Achtrup.
Tlf. (04662) 24 27.

Landbrugskonsulent: Aage Sørensen,
Jarplunder Weg 1, D-2391
Jaruplund. Tlf. (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Flensburg og Omegn

Formand: Gdr. Søren Andresen,
D-2391 Hyllerup.
Tlf. (04608) 67 77.

Konsulent: Aage Sørensen, Jarplunder Weg 1, D-2391 Jaruplund.
Tlf. (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Gårdejer Detl. Lassen,
D-2381 Strukstrup.
Tlf. (04623) 250.

Konsulent: Christen Møller,
D-2347 Sønderbrarup.
Tlf. (04641) 22 49.

Landboforeningen for Gottorp amt

Formand: Claus Buck,
D-2371 Christiansholm, Rensborg
amt. Tlf. Christiansholm
(04339) 220.

Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
Post Ruhekrug, D-2381 Lyrskov.
Tlf. (04621) 2 34 45.

Landboforeningen for Husum og Omegn

Formand: Thomas Brodersen,
Post Sterdebüll, D-2251 Büttjebüll.
Tlf. (04671) 706.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

**Landboforeningen for Sydtønder
amt (gest)**

**Formand: Peter Andresen,
D-2262 Kalleshave, pr. Læk.**

Tlf. (04662) 24 27.

**Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.**

Tlf. (04663) 306.

**Den nordfrisiske Landboforening
(marsken)**

**Formand: Gdr. Carsten Boysen,
Reederswäi 1, D-2263 Risum.**

Tlf. (04661) 88 86.

**Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.**

Tlf. (04663) 306.

Landboforeningen for Ejdersted

**Formand: Gdr. Peter Jakob
Alberts, D-2251 Osterhever.**

Tlf. (04865) 265.

**Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.**

„CERES“

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING

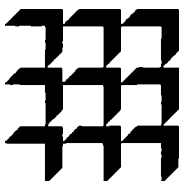
AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon (04) 62 13 21*

Bring Deres forsikringer i orden inden skaden sker!

Tal System For-sikring med Baltica-assurandøren og få nærmere oplysninger om, hvilke fordele De opnår.

- alle forsikringer samlet i et overskueligt system
- ikke en forsikring for meget - ikke en for lidt
- årlig ajourført oversigt over samtlige forsikringer.

John Jakobsen
exam. assurandør

BALTICA

Grønnegade 2 · 6760 Ribe
Tlf. 05-42 19 95
Kontortid: 8.30-13.00

MARKEDSFORTEGNELSE FOR 1978

Sønderjyllands amtskommune

- Arnum, første lørdag i maj og tredje lørdag i september heste.
Gram, pinselørdag heste.
Højer, anden lørdag i september får.
Høruphav, pinselørdag heste.
Kliplev, 10. juni heste.
Løgumkloster, 22. april og 12. aug. heste.
Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg.
Vollerup, 24. juni heste.
Åbenrå, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Ribe amtskommune

- Brørup, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. 18. jan., 15. febr., 15. marts, 5., 12. og 26. april, 24. maj, 19. juli, 16. aug., 6. og 20. sept., 4., 18. og 25. okt., 1. og 15. nov., 6. og 20. dec. levekvæg, 8. marts, 3. maj og 27. sept. heste og levekvæg.
Bække, tredje fredag i juni marked med heste.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg; 8. juli hestemarked (Korskroen).
Grindsted, hver mandag marked med heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Ho, 26. aug. fåremarked.
Ribe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Varde, hver torsdag i april og oktober og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Den anden torsdag i maj og november marked med levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vorbasse, 21. juli heste.
Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Vejle amtskommune

- Horsens, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver fredag marked med levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag; landboauktion og grisemarked hver fredag.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Vejle, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringkøbing amtskommune

- Herning, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.
Holstebro, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver torsdag marked med levekvæg og grisemarked.
Lemvig, hver tirsdag marked med heste og slagtekvæg.
Skjern, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg.
Ulfborg, 30. august heste og levekvæg.

Århus amtskommune

Hammel, hestemarked 1. lørdag i september. Grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.

Kollnd, 13. sept. heste.

Løften By, første onsdag i hver måned grisemarked.

Randers, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver lørdag marked med heste og levekvæg.

Salten, 23. juni heste.

Silkeborg, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.

Århus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvæg-torvet.

Viborg amtskommune

Kjellerup, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skive, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Thisted, hver torsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver tirsdag marked med levekvæg.

Viborg, fjerde lørdag i april og september marked med heste.

Vildsund, 26. og 27. juli heste.

Nordjyllands amtskommune

Brøvt, sidste lørdag i juli marked med heste.

Brønderslev, anden mandag i hver måned (1 marts og september den første mandag) heste.

Flaunskjold, 11. sept. heste.

Hjallerup, sommermarked med heste den første mandag i juni, der ikke er helligdag, med forrang dagen før.

Hjørring, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hobro, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Pandrup, 1. april og 16. sept. heste.

Ålborg, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Års, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Øerne øst for Storebælt

Holbæk, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Nykøbing på Falster, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringsted, anden lørdag i april, juni og oktober heste.

Ny Toftegård pr. Ølstykke, 25. februar heste.

Øerne vest for Storebælt

Egeskov, 20. sept. heste.

Odense, hver mandag (eller hvis helligdag den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 27. juni (St. Knud) heste; hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

SYDSLESVIG

Markedsfortegnelsen f. Sydslesvig forelå ikke ved redaktionens slutning.

JAGT

JAGTRÅDET

Nedsat i henhold til lov af 28. april 1931 med tillæg.

H. C. Andersens Boulevard 40, 1553 København V. Tlf. (01) 11 07 47 og (01) 11 07 48.

Rådet består af 3 medlemmer udnævnt af landbrugsministeren og bistår denne med administrationen af jagtfonden m. v.

Formand:

Fhv. proprietær Hans Aaskilde, Fogedgårdsvej 18, 4050 Skibby. Tlf. (03) 32 71 28.

Sekretær:

Kontorchef Chr. Gulmann, Landbrugsministeriet, København K.

JAGTKONSULENTVÆSENET

Oprettet som rådgivende institution i spørgsmål om jagt og vildtpleje. Såvel jægere som grundejere kan uden vederlag kontakte jagtkonsulentvæsenets personale. Udgifterne til jagtkonsulentvæsenet udredes af jagtfonden. Den daglige ledelse har overjagtkonsulenten, hvis nærmeste foresatte er jagtrådet. Øverste myndighed har landbrugsministeriet, der skal godkende ansættelser, afskedigelser, instruks m. m.

LANDSJAGTFORENINGEN

AF 1923

Hovedkontor:

Frydendalsvej 20, 1809 København V. Tlf. (01) 31 11 35.

Formand:

Frede Petersen.

Medlemsblad: Jagt og Fiskeri.

JAGTKONSULENTER

Overjagtkonsulent:

Egon Sørensen, Skærvad Møllegård, Krogvad 4, 8500 Grenå. Tlf. (06) 387376.

Strandjagtkonsulent:

V. M. Fynboe, 5. Maj Plads 3, 5700 Svendborg. Tlf. (09) 21 20 62.

Sønderjyske distrikt:

S. Essendrop, Dybvighoved, Møllevej 10, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 73 63, bedst mandag til fredag, kl. 8-9, dog i tiden 1.4.-31.7., bedst mandag til fredag, kl. 17-18.

VILDTBIOLOGISK STATION

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 12 44.

Forskningsinstitution under landbrugsministeriet. Foretager undersøgelser af danske fugle og pattedyr. Beretninger i »Dansk Vildtforskning«, »Danske Vildtundersøgelser« og »Danish Review of Game Biology«.

Leder:

Prof. dr. phil. H. M. Thamdrup.

Jagttegnskantor

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 18 55.

Jagttegnskantoret varetager udstedelse af jagttegn.

Leder: Dr. phil. H. Strandgård.

Vildtreservatkontor

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 14 60.

Vildtreservatkontoret varetager for Jagtråd og Vildtnavn forvaltningsmæssige og administrative opgaver i forbindelse med oprettelse og drift af vildtreservater.

Leder: Skovtekniker P. Uhd Jepsen.

DANSK JAGTFORENING

Formand:

Skovrider, dr. agro. Kjeld Ladefoged, Marselis Skovridergård, 8000 Århus C. Tlf. (06) 14 27 39.

Kontorchef og sekretær:

Forstkandidat Sv. E. Jacobsen, Bredgade 47, 1260 København K. Tlf. (01) 13 06 14 og (01) 13 12 14.

Medlemsblad: Dansk Jagt.

Jagttider og fredningsbestemmelser

PATTEDYR

Må jages hele året:

Muflokvædder, vildsvin (kun orne) og vildkanin.

Må jages til følgende tider:

Kronhjort, dåhjort og sikahjort samt disses kalve	1.9.-29.2.
Kronhind, dåhind og sikahind	1.10.-31.12.
Råbuk	16.5.-15.7.
..... samt	1.10.-31.12.
Rå og lam	1.10.-31.12.
Hare	1.10.-18.12.
Muflokvår og lam, vildsvin: so og grise	1.10.-29.2.
Ræv, grævling, husmår (skovmår er totalfredet), ilder, lækat og egerne	18.6.-29.2.
Spættet sæl	1.9.-31.5.

FUGLE

Agerhøns	16.9.-31.10.
Fasanhane	1.10.-31.12.
Fasanhøne	21.10.-30.11.
Skovsneppe	24.9.-31.12.
Lommer og toppet lappedykker	1.10.-29.2.
Skarv	1.8.-30.4.
Fiskehejre	1.7.-31.12.
Grågås, blisgås, sædgås, kortnæbbet gås, canadisk gås Knortegås totalfredet til og med 31. 1. 1977.	1.8.-31.12.
Gråand, atlingand, krikand, spidsand, pibeand og skeand ..	16.8.-31.12.
Taffeland og blisshøne	16.8.-29.2.
Troldand, bjergand, hvinand, sortand, fløjlsand, havlit, edderfugl, stor skallesluger og toppet skallesluger	1.10.-29.2.
Strandskade, vibe, strandhøjle, højle, stor og lille regn- spove, stor og lille kobbersneppe, sortklire, hvidklire, rødben og islandsk ryle	1.8.-31.12.
Dobbeltbekkasin og enkeltbekkasin	16.8.-31.12.
Hættemåge og stormmåge	16.8.-29.2.
Sildemåge, sølvmåge og svartbag	16.8.-30.4.
Alk, kortnæbbet og langnæbbet lomvie	1.10.-29.2.
Ringdue	1.8.-31.12.
Gråspurv, allike, krage, husskade og skovskade	1.7.-30.4.
Råge	1.5.-15.4.
Solsort og sjagger	16.9.-31.1.

I øvrigt henvises til omstående særfredningsbestemmelser, fastsat af Landbrugsministeriet.

Landbrugsministeriets bekendtgørelse om jagttid for visse pattedyr og fugle i jagtåret 1977-78

I henhold til § 29, jfr. § 18, stk. 3, i lov nr. 221 af 3. juni 1967 om jagtten fastsættes:

§ 1. I de nedenfor nævnte områder foretages med virkning for jagtåret 1. august 1977-31. juli 1978 en afkortning af jagttiden for visse pattedyr og fugle. Jagttiden for disse bliver herefter:

I hele landet:

Spættet sæl	ingen jagttid
Mårhund	16.6.-29.2.
Vaskebjørn	16.6.-29.2.
Skarv	1.8.-29.2.
Knortegås	ingen jagttid
Urhane	ingen jagttid
Vibe	1.9.-31.12.

I Københavns amt for så vidt angår Amager:

Fasanhøne	11.11.-30.11.
-----------------	---------------

I Frederiksborg amt:

Kronhjorte og kalv ..	ingen jagttid
Kronhind	ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår søn Orø:

Råbuk	ingen jagttid
Rå og lam	ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår søn Sejrø:

Hare	1.11.-18.12.
Agerhøne	ingen jagttid
Fasanhane	1.11.-31.12.
Fasanhøne	1.11.-30.11.

I Storstrøms amt for så vidt angår søn Fejø:

Hare	21.10.-18.12.
Fasanhane	21.10.-30.11.
Fasanhøne	21.10.-31.10.

I Storstrøms amt for så vidt angår søn Femø:

Hare	1.11.-18.12.
Fasanhane	21.10.-10.12.
Fasanhøne	ingen jagttid

I Storstrøms amt for så vidt angår søn Nyord:

Hare	ingen jagttid
Agerhøne	ingen jagttid
Fasanhane	15.10.-22.10.
	3.12.-10.12.
Fasanhøne	ingen jagttid

I Bornholms amt:

Råbuk	21.10.-18.12. og 16.5.-15.7.
Rå og lam	21.10.-18.12.
Hare	21.10.-18.12.

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Helnæs (Helnæs sogn):

Råbuk	10.10. og 12.10.
Rå og lam	10.10. og 12.10.

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Horne (Horne sogn):

Råbuk	28.5.
Rå og lam	ingen jagttid
Hare	1.10.-15.11.
Fasanhøne	23.10.-24.10.

I Fyns amt for så vidt angår søn Ærø:

Råbuk	2.10.
Rå og lam	ingen jagttid
Hare	1.10.-10.11.
Agerhøne	1.10.-31.10.
Fasanhane	1.10.-30.11.
Fasanhøne	21.10.-10.11.

I Sønderjyllands amt:

Kronkalv	ingen jagttid
----------------	---------------

Kronhind ingen jagttid
Dåkalv ingen jagttid
Då ingen jagttid

I Sønderjyllands amt med undtagelse af søen Als:

Fasanhøne ingen jagttid

I Sønderjyllands amt for så vidt angår søen Als:

Dåhjort ingen jagttid
Råbuk 1.11.-31.12.
og 16.5.-15.7.
Rå og lam 1.11.-31.12.
Hare 1.11.-18.12.
Fasanhøne 1.11.-31.12.
Fasanhøne 21.11.-30.11.

I Sønderjyllands amt for så vidt angår søen Rømsø:

Rå og lam ingen jagttid

I Ribe amt:

Fasanhøne ingen jagttid

I Vejle amt for så vidt angår den sydvestlige del af Børkop kommune:

(Den del af kommunen, der ligger sydvest for en linje, som fra kommunens nordgrænse følger Ryttergrøftvejen (landevej nr. 528) og jernbanen Vejle-Fredericia.)

Rå og lam ingen jagttid

I Vejle amt for så vidt angår søen Endelave:

Råbuk 1.10.-31.12.
Rå og lam ingen jagttid
Hare 1.12.-18.12.

I Ringkøbing amt med undtagelse af søen Vensø:

Fasanhøne ingen jagttid

I Viborg amt med undtagelse af Agger Tange og søen Mors:

Fasanhøne 16.11.-30.11.

I Viborg og Nordjyllands amter for så vidt angår de dele af amterne, der ligger nord for Limfjorden:

Kronhjort og kalv .. ingen jagttid
Kronhind ingen jagttid

I Nordjyllands amt for så vidt angår den sydlige del af Farsø kommune:

(Den del af kommunen, der ligger syd for en linje, som fra kommunens vestgrænse følger amtsvej nr. 517 (Hobro-Løgstør), bivej nr. 5 (Flejsborg-Gatten) og bivej nr. 7 (Flejsborg-Hornum)).

Fasanhøne ingen jagttid

I Nordjyllands amt for så vidt angår søen Læsø:

Grågås 1.9.-31.12.
Agerhøne ingen jagttid

§ 2. Med virkning for jagtåret 1. august 1977- 31. juli 1978 forlænges jagttiden for krage og husskade. Jagttiden for disse i hele landet bliver herefter:

Krage 16.6.-30.4.
Husskade 16.6.-30.4.

Stk. 2. Uanset bestemmelsen i § 2, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 301 af 6. august 1968 om indretning og anvendelse af fælder må kragefælder benyttes til fangst af krage og husskade i tiden 16. juni-30. april.

§ 3. Med virkning for jagtåret 1. august 1977-31. juli 1978 fastsættes for hele landet følgende jagttid:

Tyrkerdue 1.11.-30.11.

§ 4. I jagttiden medregnes begyndelses- og slutdagen.

§ 5. Pattedyr og fugle, for hvilke der er anført: »ingen jagttid« er fredet i de nævnte områder i hele jagtåret 1977-78.

§ 6. For pattedyr og fugle, der ikke er nævnt i §§ 1, 2 og 3 gælder de i jagtlovens § 27 fastsatte jagttider, som ændret ved landbrugsmi-
nisteriets bekendtgørelse nr. 323 af 30. juli 1972 om afkortning af jagttid for knortegæs og skovsneppe*).

*) Knortegæs ingen jagttid
Skovsneppe 24.9.-31.12.

Uddrag af jagtloven:

§ 13. Al jagt er forbudt fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, ænder og måger samt blishøns og skarver skydes på træk i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til 1 1/2 time efter solnedgang. I december måned må den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1 1/2 time før solnedgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd eller andet maskindrevet fartøj er forbudt

- a. i Øresund fra Aflandshage (sydspidsen af Amager) til Kronborgpynten hele året,
b. ved landets øvrige kyster, heri indbefattet vige og fjorde, samt i alle ferske vande i tiden 1. maj-30. september.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke jagt på spættet sæl.

Stk. 3. Jagt fra maskindrevet fartøj, der kan fremføres med større fart end 10 knob er forbudt.

JAGTTIDER OG FREDNINGSBESTEMMELSER

§ 26. Pattedyr og fugle er fredede uden for den for disse dyr fastsatte jagttid. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Stk. 2. Det er forbudt at jage eller dræbe pattedyr og fugle i fredningstiden. Fredningsbestemmelserne omfatter, hvor intet andet er angivet, tillige de fredede dyrs yngel samt fuglenes reder og æg.

Stk. 3. Fotografering samt films- og lydoptagelse ved reder og ynglepladser skal ske således, at dyrenes yngel ikke forulempes.

Stk. 4. Ringmærkning eller anden mærkning af fugle og pattedyr må kun foretages af dertil af landbrugsministeren bemyndigede personer eller institutioner.

Den obligatoriske jagtprøve:

Jagtprøve er obligatorisk før erhvervelse af jagttegn. Tilmelding til prøven skal ske inden 1. marts i det år, hvori prøven ønskes aflagt, ved indbetaling af 50 kr. på særligt giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til politiet eller jagtkonsulenten.

Rabies

Da der efteråret 1977 er konstateret rabies (hundegalskab) nord for landegrænsen, er der indført vaccinationspligt for alle hunde i Sønderjyllands amt. Der er også indført særlige bestemmelser vedrørende jagt på ræve (f. eks. gravjagtforbud) i ramte områder. Oplysninger om jagtbegrænsning og andre bestemmelser vedr. rabies søges hos politiet.

v. PETER TRUELSEN

6534 Agerskov . Telf. (04) 83 33 03 . Postgiro 9 74 68

Kolonial . Vine . Spirituosa . Konserver . Dybfrost . Frugt & Grønt

Den enkleste løsning på økonomiske problemer er penge. Sådan ville Storm P. sikkert have sagt det.

Vil du have en problemfri økonomi, har Sparekassen et godt tilbud her:

En Plankonto!

**Plankonto
-en NYHED**

der gør det lettere, at få pengene til at slå til

Med en Plankonto overtager Sparekassen simpelthen dit private bogholderiarbejde - og giver en række fordele oveni.

Vi sørger for at *år faste udgifter* bliver betalt rettidigt: Husleje, forsikringer, TV-licens, afdrag på bilen o.s.v.

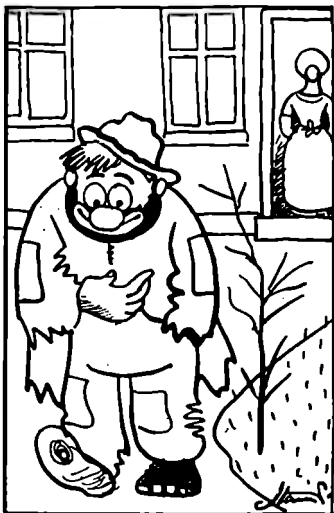
Vi tager os af *terminsopsparingen*, betaler opkrævninger fra kreditforeningen, private pantebrev og ejendomsskat m.v. for dit hus og/eller sommerhus.

Vi sørger for, at der bliver sat penge til side f.eks. til ferie, ny bil eller andre formål.

Vi fordeler de faste udgifter med lige store beløb over årets måneder. Det kalder vi *budgetudjævning*.

Mangler der et beløb for at få balance i tingene, tilbyder vi - på grundlag af opsparingen til senere udgifter - en *budgetudjævningskredit*.

Du får overblik over familiens økonomi: Med løbende mellemrum får du

- En hel krone! Den er fin - man kommer snart til at ha' bogholder!

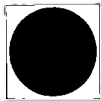
en oversigt, der viser hvad Sparekassen betaler - og hvad der står på Plankontoen.

Gør sparekassen til din bogholder. Kom ind og hør nærmere om Plankonto og få en brochure.

Få en Plankonto.

(med =budgetudjævningskredit=)

Det gi'r orden i økonomien.

Spørg

SPAREKASSEN

- så har du et problem mindre

22.05

